DIALOGORUM SACRORUM LIBRI IV.

Et ad Linguam rectè formandam, & ad vitam sanctè instituendam, Christianæ juventuti apprimè utiles.

AUTORE

SEBAST. CASTALIONE.

Editio novissima, superioribus longè correctior.

PROTREPTICON.

Sive velis promptè voces proferre Latinas,
Historias sacras discere sive velis:
En tibi condiscipulè modica mercede Magistrum!
Castalioni operam des modò, utrumque dabit.

EDINBURGI,
Excudebat Societas Quorundam Stationariorum, *Anno Dom.* 1689.

SEBAST. CASTALIO
Christianis lectoribus S.

HOs Dialogos, fratres charissimi, compesuimus, ut pueri haberent unde eâdem operâ & mores Christianos & orationem Latinam discerent. Itaque eorum ruditati in primo libro servivimus, sermone facillimo, éque minùs eleganti, & tamen Latino utentes, & pueris quasi præmansum cibum in os ingerentes. In ceteris jam elegantius loqui cæpimus. Quod autem Dei nomen Jehova Hebræum usurpavimus, quod nullum Dei proprium nomen Latinè extat, nisi forte Jupiter; (sed id ut pollutum omittamus) id etsi principio videbitur fortasse durius, tamen usu molleſcet, & quod insuetum aures radet, idem usitatum demulcebit. Valete.

DIA-

DIALOGORUM SACRORUM SEBASTIANI CASTALIONIS.

LIBER PRIMUS.

ADAMUS, *Gen.* 3.

ARGUMENTUM.

Serpens Evam, & Eva porrò Adamum impellit ad vescendum fructu vetito: Deus verò ipsos tres ad totidem pœnas damnat.

Serpens, Eva, Adamus, Jehova.

CUR vetuit vos Deus vesci ex omnibus arboribus pomarii? E. Licet nobis vesci fructibus arborum pomarii: tantum Deus nobis interdixit, eâ arbore, quæ est in medio pomario, nè vesceremur fructu ejus, nevè etiam attingeremus, nisi vellemus mori. S. Nequaquam moriemini propterea: sed scit Deus, si comederitis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atque ità vos fore tanquam Deos, scientes boni atque mali. E. Ita planè videtur, & fructus ipse est pulcher sanè visu; nescio an sit ita dulcis gustatu; veruntamen ex-

periar. Vah, quam dulcis est! impertiendum est etiam marito. Mi vir, si scires quàm sapidus sit hic fructus, jamdudum comedisses. Accipe. A. Quando ità vis, faciam. Ah! flagitium fecimus! E. Quid est? A. Nonne vides misera, nos esse nudos? E. Video, & me pudet: sed quid nobis faciendum est? A. Texamus nobis subligacula ex foliis, quibus tegamus pudenda. E. Bene mones: & est hic ficus foliis magnis & aptis huic rei. A. Sed O nos infelices! videor mihi audire vocem. E. Jehova est. Miseram me! vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc densum nemus. J. Heus, heus Adame, ubi es? A. Audità vòce tuâ in pomario, territus sum; & quia nudus eram, abscondi me. J. Unde didicisti te esse nudum? Numnam comedisti de arbore de qua præceperam tibi ne comederes? A. Comedi quidem, sed præbuit mulier, quam tu adjunxisti mihi. J. Quidnam feciſti, mulier? E. Decepta à serpente comedi. J. Quoniam istud feciſti, serpens, tu eris detestabilissima omnium bestiarum, omniumque animalium terrestrium, & incedes in pectus & vorabis pulverem quamdiu vives. Quin etiam conciliabo tantas inimicitias inter te & mulierem, interque semen tuum & ejus, ut id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoque, fœmina, afficiam plurimis doloribus & ærumnis, ut cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu, Adame, quoniam morem gerens uxori tuæ comedisti de arbore, cujus esu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tuâ culpâ, & ex ea quæres victum laborioſe dum vives, cum interim ipsa proferet tibi carduos & sentes. Tu vescēris herbis & terra nascentibus, & cum sudore vultus tolerabis victum, donec redeas in terram ex qua ortus es. Nam pulvis es, & in pulverem recibus.

Sententia. *Ob unius hominis inobedientiam mors intravit in mundum, Discę, puer, obedientiam.*

CAINUS.

CAINUS, *Gen.* 2.

ARGUMENTUM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Jehova, Cainus.

Caine ubi est *Abel* frater tuus? C. Nescio: nunquid ego sum custos fratris mei? J. Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem uteris terra infesta, ut quæ aperto ore hauserit sanguinem fratris tui de tua manu: ea non præbebit amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarum. C. Mea culpa est major quam ut possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus invenerit me interficiat. J. Imo verò quicunque interfecerit Cainum, subibit pœnam septupli. Quare apponam tibi hanc notam, ne, si quis incident in te, perimat te.

Sent. *Injusti nequeunt ferre justos. Qua clam perpetrantur, palam punientur.*

LOTUS, *Gen.* 19, & 19.

ARGUMENTUM.

Abrahamus excipit Genios hospitio, & Jehova ei prolem promittit, consiliumque suum de Sodomæ eversione patefacit: idem facit deinde Lotus, & à Geniis eripitur ex periculo.

Abrahamus, Jehova, Genii duo, Puer, Sara. Lotus, Uxor Loti, Sodomitani.

Video tres homines adversum me. Non dubium est, quin sint defessi de via, præsertim hoc tanto æstu: quare curram eis obviam, ut retineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli alio potius divertere, quam ad me. Lavabitis pedes pauculâ aquâ adhibitâ, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, ut reficiatis animos vestros, deinde pergatis,

hæc est vobis idonea causa divertendi ad me. G. Sic faciemus. A. Jam propero in cæsam. Sara sume properè tria sata farinæ siligineæ, ex qua depsiticos facias panes subcineritios. Nam adventant nobis hospites, quos ego volo accipere lautè. Itaque jam curro ad bovile: volo enim mactare vitulum quo eos tractem opipare. Tu interea cura, ut nihil desit eis, quod opus sit hospitibus. S. Fiet. Propterea, Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad despendum, dum ego promo farinam. Age jam, dum aqua tepefit, para mactram, subige farinam: expediamus omnia quæ jussit herus. A. Macta eum expedite, puer. Heus Sara. S. Quid vis, mi vir? A. Cura nobis luculentum focum. S. Jam accensus est. A. Impone ahenum. Volo ego hospites meos curari diligentissimè atque humanissimè. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo, puer? P. Imò jam dissectus est. A. Conjicimus hæc frustra in ahenum. Subjice tu plura ligna, ut coquantur celeriùs. Despuma jus, Hagar, instrue mensam: sed foris in umbraculo sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus benefacio: & certe eos negligere inhumanum est. Hospites omnia sunt parata: accumbite & vescimini lato animo: habetis hîc butyrum, habetis & lac. Boni consulite quod adest, quodque Deus largitur in præsentia. Puer appone eis vitulinam. J. Ubi est Sara uxor tua? A. Adest in tabernaculo. J. Cum revisam te eâdem tempestate anni quæ nunc est, habebit Sara uxor tua filium. S. Ha, ha, hæ! ridiculum. Ego jam vieta sum; & indulgebo voluptati, scilicet cum meus quoque dominus consenuerit? J. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? estne aliquid quod Jehova non possit efficere? Cum revisam te, inquam anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. J. Imò vero resisti. G. Sed jam pergamus conficere iter reliquum. A. Ego comitabor vos, nisi molestum est. J. Egone ut celem Abrahamum de eo quod sum facturus, ex quo profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarum sint consecuturæ fœlicitatem? Nam certo

scio

scio eum præceptum esse suis liberis, & posto suæ in posterum stirpi, ut vivant ex meo præscripto, & colant justitiam atque jus, ut ego præstem Abrahamo quæ promisi ei: profecto non celabo. Abrahame, volo tibi indicare qui sim, & quo eam. Ego sum Jehova. Cum viderem dissipatos esse rumores de tot tantisque flagitiis Sodomitanorum & Gomorrhæorum, statui devenire huc, & explorare, utrum sint plane profligati, quemadmodum accepi famâ & auditione, an non sint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? perdesne etiam bonos una cum improbis? Si erunt quinquaginta boni viri in urbe, an etiam perdes? neque ignosces illi loco, propter illos quinquaginta bonos qui erunt in eo? Absit ut tu sic facias, ut interficias bonos cum malis, sitque eidem conditio proborum & improborum. Absit ut tu, qui moderaris totum orbem terrarum, non facias æquum. J. Si invenero in urbe Sodoma quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propter eos. A. Facio fortasse audacter, qui audeam alloqui te Dominum meum, ipse pulvis & cinis: sed tamen si forte defuerint quinque de quinquaginta boni, an propter quinque exscindes totam urbem? J. Non evertam, si invenero ibi quadraginta quinque viros bonos. A. Quid si quadraginta? J. Etiam propter quadraginta abstinebo. A. Quæso ne ægre feras; Domine, si pergo quærere. Quid si triginta, J. Etiam sic abstinebo. A. Possum videri audacior, qui alloquar Dominum meum. Quid si viginti? J. Etiam eorum causa non pervertam. A. Interrogabo te hoc postremum, si tibi gravis non sim. Quid si decem? J. Propter decem non evertam. G. Jam advesperascit & nos appropinquamus urbi. L. Video huc adventare duos hospites. Ibo eis obviam, ut eos deducam ad me. Salvete, viri præstantissimi. G. Salve & tu, vir humanissime. L. Peto à vobis, ut diversemini in meam domum, ut ibi lotis pedibus pernoctetis, eras repetituri vestrum iter. G. Imò pernoctabimus in foro. L. At ego non patiar: diversemini ad me: accipiam vos si non laute, at certe

certe hilare. G. Fortasse erimus tibi graves. L. Jucundi potiùs: ne veremini. Tam mihi erit gratum vos accipere hospitio, quam esset accipi à vobis, si istic essem. G. Postquam tantopere vis, nolumus esse pertinaces. L. Ergo sequimini me. Hic est mea domus: intrate; quod bonum sit. Uxor, eum calefaciendam aquam ad lavandos pedes horum hospitum, & simul confice panes coquendos in foco. Vos interea hic requiescite, dum paratur cœna. Age jam, uxor, instrue mensam; fac ut omnia sint nitidissima, ne quid offendat animos horum Hospites, accumbite, utimini lato animos his quæ suppeditantur nobis in præsentia, divinâ benignitate. Sed quid? Quem tumultum audio, uxor? quis est iste clamor? quæ turbæ excitantur? U. Hei mihi! periimus mi vir. L. Quid tandem est mali? U. Tota civitas, mi vir, obsidet ædes nostras, Juvenes, senes, denique universi circumsident nos. L. Valde vereor, quò hæc evasura sint. Sed audio clamantes. So. Heus, heus Lote, ubi sunt homines isti, qui venerunt ad te sub noctem? Produc eos nobis, ut eos cognoscamus. L. O flagitium! sed ne trepidate, hospites; exibo ad eos, & observabo post me januam. Adsum: quid clamatis? So. Volumus videre hospites qui diverlantur apud te. L. Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus faciatis. Sunt mihi duæ filiæ, adhuc à viris integræ, eas malo dedere vestræ libidini, quam sinere ut quid noceatis his hominibus, qui commiserunt se sub præsidio mei tecti. S. Recede paulisper istuc, ut consultemus de ista re. Quid faciemus, populares? accipiemusne puellas eâ conditione ut dimittamus juvenes? Al. Non est opus longâ deliberatione. Iste unus peregrinatur in nostra civitate, & nos reget, si diis placet. So. Jam te, Lote, pejus mulctabimus quam ipsos: ne putes nos velle subjici peregrinis. Agite, invadamus eum G. Recipe te confestim ad nos, Lote. L. O facinus audax! O profligatam & perditam nationem! Obseremus fores firmissimè. S. Effringimus fores, occidamus istos advenas, qui, cum nusquam possint

possint habitare, veniunt ad nos. G. Ne trepida hospes: nunquam irrumpant nobis invitis. L. O inauditam nequitiam! Siccine hic violari hospites & peregrinos, quorum jus debet esse sanctissimum? G. Sed ta ipsum. Jam videbis ultionem præsentem. S. Quid est hoc, ô cives? Sumne ego cæcus, an obortæ sunt tenebræ densissimæ? Al. Nescio quid accidat aliis: Sed ego non magis dispicio oculis, quam calcibus. Ubi est janua? Al. Cave, cave ne incidas in me. Hei mihi! fregi frontem ad parietem. Al. At ego nescio ubi terrarum sim, neque possim invenire exitum ex hoc loco neque ingressum in alium. G. Lote, si quos habes præterea generos, aut filios, aut filias, denique quoscunque habes in urbe, educ ex hoc loco: Nam nos quidem jam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus à Jehova, apud quem increbuit tanta importunitas horum. L. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solum meæ salutis, sed etiam meorum. Jam adeo eos. Ux. Valde sum solicita de meo viro, qui est egressus domo; ita conscleratus est hic totus populus, Metuo ne quid gravius patiatur, etiam à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem. L. Jam redeo. G Quid egisti? L. Visus sum jocari iis, quorum saluti providebam. G. Homines sunt desperati. Pereant quoniam nolunt servari. Sed jam diluculum est, & tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adjunge tibi uxorem tuam, & tuas filias, nè aggregeris ad interitum tam perditæ civitatis. Quid cunctaris? nunquam potest nimis mature vitari periculum. L. Atqui non videtur emigrandum tam mane. G. Atqui nos non sinemus te petire, quin potius manu educemus & te, & tuam conjugem, & filias. Agite, exeamus ex urbe. Sed cave si tuam vitam amas, ne respicias post tergum, neve usquam moreris in planitie. Evade in montes, nè pereas. L. Peto à te, Domine, ut remittas hoc mihi postquam tu pro tua benignitate devincis me tanto beneficio, ut custodias mihi vitam.

Certe

Certè non potero evadere in montes quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed eſt hic propinquum oppidum ad confugiendum, in quo quæſo ut liceat mihi evadere, & ita conſulere vitæ meæ, eſt ſane perparvum. G. Etiam in hac re indulgebo tibi, ut non evertam iſtud oppidum. Confer te illò, neq; enim licet mihi facere quicquam, quin tu eò perveneris.

Sent. *Deus verſatur cum piis eiſque patefacit arcana ſua, & eos remuneratur & tuetur. Mavult Deus ut innumerabiles impii vivant, quam ut vel unus pius una cum illis pereat. Major eſt Dei in unum pium amor, quam in omnes impios odium; quem quidem ejus amorem debent imitari pii.*

ABRAHAMUS. Gen. 22.

ARGUMENTUM.

Abrahamus, juſſu Dei filium ſuum Iſaacum vult immolare, Deinde, prohibente Deo, immolat arietem.

Abrahamus, Iſaacus. Genius.

JAm tertium diem iter facimus, & videor procul locum deſtinatum ſacrificio. Vos hic opperimini unà cum aſino, dum ego & puer imus illuc, ut adoremus Deum, poſtea rediturі ad vos. Tu Iſaace, portabis hæc ligna ad comburendam hoſtiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. Iſa. Mi pater. A. Quid vis, mi fili? Iſa. Hic quidem eſt ignis & ligna, ſed ubi eſt agnus jam immolandus? A. Deus providebit ipſe ſibi agnum in ſacrificium, fili; nos interea pergamus. Ecce, venimus in locum quem Deus dicebat mihi; conſtruamus hic aram. Rectè eſt, diſponamus lignum. Nunc fili mi, oportet ut te colligem mactemque, quando ita viſum eſt Deo optimo maximo, cujus voluntati reſiſtere nefas eſt. Iſa. Mi pater, ſi ita certum eſt Deo, fiat. Nam didici ei tibique parere in rebus omnibus. A. Pater omnipotens cujus

cujus est imperare, obsequor tuis jussis, tibique macto hanc hostiam, hoc cultro, meâ ipsius dextrâ. G. Abrahame, Abrahame. A. Quis me vocat? G. Cave nè asseras manum puero, cave nè lædas. Jam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non peperceris filio, eique unico. A. Hem quid hoc rei est? Sed videone arietem in dumo hærentem cornibus? Salva res est: vivet Isaacus: hæc mactabitur gratior Deo victima.

Sent. *Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit qui credit, Deus suorum pietatem remuneratur.*

EPHRON. *Gen.* 23.

ARGUMENTUM.

Abrahamus mercatur ab Hettæis fundum ad sepulturam Saræ uxoris suæ.

Abramus, Hettæi, Ephron.

EGo sum peregrinus & advena inter vos, Hettæi: quare tribuite mihi possessionem sepulturæ inter vestras, ubi sepeliam Saram conjugem meam, quæ mortua est, ut scitis. H. Attende nos, Domine. Tu es quidem princeps divinus in nobis: tuum est eligere è nostris sepulchretis, ubi inhumes tuum mortuum. Nemo nostrum prohibebit te suo sepulchro, quo minus sepelias in eo. A. Ago vobis gratias pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, ut sepeliam meum defunctum, & auferam è conspectu meo, concedite mihi præterea, ut agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, ut attribuat mihi cavernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuat justo argento, in vestra præsentia in usum sepulchri. E. Ausculta mihi potius Domine. Ego tibi dono & agrum, & cavernam agri,

agri, & quidem in præsentia meorum popularium sepeli tuum mortuum. A. Imò ut potius auferas mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro; eam accipe à me. E. Domine, attende. Hic fundus quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tuum. A. Accipio tanti. Et jam appendam tibi præsentem pecuniam. Vos Hetæi, estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici caverna qui ager est è regione Mambre, id est, Hebronis, unam cum ipsa caverna, & omnibus arboribus quæ sunt undique in toto spatio ejus. E. Addico. H. Testes erimus.

Sent. *Justitia commendat hominem apud eos qui non sunt omnino perditi.*

REBECCA, *Gen.* 24.

ARGUMENTUM.

Dispensator Abrahami ducit Rebeccam filiam Bathuelis Mesopotamii in matrimonium Isaaco heredi filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel.

HEus, heus puella, da mihi bibere paululum aquæ ex tua urna. R. Imò verò perliber, vir optime: hem bibe. Quin etiam adaquabo tuos camelos, quantum sat erit. D. At ego te, pro isto beneficio, dono hâc inaure, atque his duabus armillis. Sed agè, fac sciam cujus sis filia, & an sit in ædibus tui patris locus ubi possimus pernoctare. R. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melca peperit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, ut nuntiem hæc omnia domi, ita ut habent. D. Ago tibi gratias, Jehova, quod non destituisti tuâ bonitate & fide Abrahamum herum meum, cultorem tui: qui me deduxeris per eam viam quâ venirem domum cognatorum Domini mei. L. Ain tu? R. Ità est. L. Et dono dedit tibi istam inaurem & armillas? R. Etiam. L. Ubi reliquisti! R. Ad fontem, & ecce eum apud camelos! L. Precor tibi Jehovam propitium, homo. D. Et ego tibi vicissim, vir humanissime. L. Narravit nobis hæc soror mea Rebecca, quinam sis, & unde venias. Quod cum primum audivi, statim curavi parari tibi diversorium, & tuis camelis stabulum, nè foris maneas. Quamobrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligentia. Sequor. L. Eamus hâc. Hic sunt ædes nostræ. Vos curate hos camelos stramine & pabulo. Vos afferte aquam lavandis pedibus hujus, & comitum. Bene est, accumbite. D. Dabitis mihi veniam: Non capiam cibum quin prius dixero, cujus causâ huc venerim. L. Dic ergo. D. Ego sum servus Abrahami, hominis,

quem Deus ditavit mirum in modum, ove, caprâ, bove, argento, auro, servis, ancillis, camelis atque asinis: cui etiam jam seni Sara uxor peperit filium, quem ipse constituit hæredem ex asse, meque etiam jurejurando astrinxit, nè locarem ei nuptam quæ esset ex Chananæis, in quorum terra habitaret ipse; sed item domum paternam ibique eligerem uxorem gentilem. Cui cùm ego dicerem, Quid si mulier nolet me sequi? Deus, inquit ille, cui Ego per omnem vitam paruí, tecum mittet nuntium suum, qui tibi secundabit hoc iter: ità sumes filio meo uxorem mihi gentilem, ortamque ex domo paterna: hâc re exolveris te religione juris jurandi, quo te astringo, si fortè non impetraveris ut mulier te sequatur. Ità persuasum est mihi ut venirem. Cumque hodie venissem ad fontem, ità cogitabam mecum; Jehova, Deus heri mei Abrahami si tu mihi ades in hoc itinere, da mihi, ut me nunc hic stante ad fontem, veniat puella haustura, quæ mihi roganti det aquam ex urna bibendam, atque etiam aquetur meos camelos, ut intelligam eam esse quam destinâsti hero meo. Vix hæc mecum tacitus cogitâram, cum subito ecce egressa Rebecca, ferens urnam in humeris, descendit ad fontem, atque haurit. Et cum petivissem potum ex ea, confestim depositâ urnâ offert, & dicit etiam sese adaquaturam camelos. Ego quæsivi ex ea cujus esset filia. Respondit, Bathuelis, filii Nachoris ex Melca. Tum ego accommodavi fronti ejus inaurem, & manibus armillas: & summisse adorans Jehovam, Deum heri mei Abrahami, gratias egi quod deduxisset me in rectam viam ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergo, si certum est vobis facere hoc beneficium Domino meo, facite ut sciam; sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam viam. L. Hæc res plane ex Deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ità habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitratu, eamque ducito nupturam filio heri tui, sicut visum est Jehovæ. D. Gratiam habeo Deo primum, qui

ita voluerit: deinde vobis, qui non repugnaveritis. Tu vero Rebecca, & vos, non recusabitis hæc quantulacunque dona, quæ attuli jussu mei Domini.

Sent. *Deus dirigit pios in viam, eorumque actiones secundat.*

IDUMUS, *Gen. 25.*

ARGUMENTUM.

Esaus vendit Jacobo fratri prærogativam ætatis.

Esaus, Jacobus.

IMperti mihi de rufo isto; nam redeo rure exanimatus lassitudine. J. Vende mihi in præsentia prærogativam tuæ ætatis. E. En ego jam jamq; morior: quo mihi illam prærogativam? J. Ergò confirma mihi jam nunc venditionem jurejurando. E. Confirmo: quid vis? Juro, addico: nihil facio jus istud ætatis præ edulio.

Sent. *Brevissima voluptas hominem privat perpetuis bonis. Idem usu venit impiis, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona cœlestia.*

VENATOR, *Gen. 27.*

ARGUMENTUM.

Jacobus arte materna prævertit à patre felicitatem Esai, Esaus seriùs veniens frustrà lacrymatur.

Rebecca, Jacobus, Isaacus, Esaus.

PAter tuus misit venatum fratrem tuum Esaum, me audiente, ut afferat, ferinam, ex qua confectum pulpamentum ipse edat, eique bene precetur à Jehova antequàm moriatur. Nunc audi, fili mi, quid velim à te fieri, Adi pecus, & inde affertò mihi duos hædos opimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maximè delectatur, quod offeres ei, ut tibi bene precetur priusquam excedat vitâ. J. Sed fratet villosus est; ego depilis. Quod si forte pater me attrectaverit, putabit se mihi esse ludibrio. Itaque mihi male, non bene precabitur. R. Istam imprecationem ego præstabo, nate: tu

modo gere mihi morem. J. Si ita jubes, certum est obsequi. Eo. R. Mihi magnopere curandum est, ut agam hinc rem callide & prudenter, ne meus maritus deprehendat fallaciam. Nam ut amat rusticum illum Esaum, nunquam eum postponet Jacobo: nisi fraude inductus. Ego vero Jacobum plus amo, & studeo eum obrepere in felicitatem, quam conciliabunt patris præces ei, cui bene ominatus fuerit. J. Redeo, mater, affero hœdos. R. Factum bene: agedum, patrem cupediam patri tuo cujusmodi scio suavem esse ejus palato. Recte est; parata sunt omnia. Nunc age induam te vestimenta pretiosa Esai, quæ habeo penes me. Hic ornatus te condecet. J. Quid manus & collum, quod pilis carent? R. Vestientur pelle hœdorum, Bene habet, accipe nunc hanc escam, atque hunc panem quem confeci. Abi: vide ut agas prudenter. Ja. Dabo operam. Pater. I. Quis tu es, fili? Ja. Esaüs primogenitus tuus executus sum mandatum tuum, Surge, age, vescere ferina, ut mihi bene preceris. Is. Quid sibi vult, quod tam cito nactus es fili? Ja. Jehova Deus ille quem colis, objecit mihi. Is. Accede huc, ut te attrectem, fili, sciamque utrum sis ipse Esaüs, necne. Quid hoc? vox quidem Jacobi est, sed manus Esai. Tu ne ergo es ipse natus meus Esaüs? Ja. Planissime. Is. Accede ad me, ut vescar tua ferina, fili, tibiq; bene precer. Suavis esca sane: funde vinum. Ja. En tibi! Is. Nunc age amplectere me. Quam suavis odor venit ad nares meas! Fragrat fili mi, non aliter quam solet ager lætus munere Jehovæ. Faxit Deus ut terra pinguis irrigata rore cœlesti, effundat tibi magna copia segetes & uvas. Tibi serviant nationes, te colant populi, Dominus sis fratrum tuorum, teque revereantur ex eadem matre nati. Qui tibi imprecabitur esto execrabilis & infelix: qui tibi bene volet & optabit, esto fortunatus. Ja. Bene gessi meum negotium, mater. Non agnovit me: & ex attrectatione putavit me esse Esaüm. R. Bene est: sed Esaüs jam reversus parat ferinam quam offerat patri, videamus quid agat:

nam

nam multum fallet cum spes. E. Attollo te, mi pater, & vescere meâ ferinâ, ut mihi bene precaris. Is. Nam quis tu es? E. Rogas? Primogenitus tuus Esaus. Is. Totus obstupesco, horreoque. Quis ergo est is, qui modo attulit mihi ferinam? Nam ex eâ prorsus comedi ante tuum adventum, eique fausta omnia sum precatus: quæ res rata erit. E. Hei mihi! nunquid causæ est, quin ego perpetuò peierim? Attamen mihi quoque bene precare pater. Is. Frater tuus rem astu tractavit, abstulitque fausti-tatem tuam. E. Næ ille probe respondet suo nomini, qui me jam bis circumvenerit. Primum enim fraudavit me prærogativa ætatis, deinde nunc intercepit bonam precationem, mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquum feciſti, quo mihi faustum aliquid precare? Is. Profecto feci eum Dominum tuum; statuique ut fratres ei serviren: eumque munivi frumento & vino. Quid vis tibi jam faciam, fili? E. Solumne id habebas? Imperti etiam me aliqua felicitate. Heu! quid agam miser? Is. Habebis quidem domicilium minus bonum & à pinguitudine soli & à supero rore cœli; & vivens gladio servies fratri: veruntamen erit tempus illud, cum vicissim vinces, excutiesque jugum ejus de collo tuo. E. Non procul abest luctus à patre meo. Nam certum est mihi interficere Jacobum fratrem.

Sent. *Properandum est, & arripienda occasio. Sero plorat Esaus. Sero venitur ad colligendum manna post ortum solem, aut die Sabbati. Sero afferuntur fales post messem cum jam nihil superest nisi spicilegium. Sero pulsant fores fatuæ virgines. Sero conabuntur intrare pigri per portam jam clausam.*

JACOBUS PROFUGUS, *Gen.* 29.

ARGUMENTUM.

Jacobi profugi congressio cum Rachele sobrinâ suâ.

Jacobus, Pastores, Rachel.

FRatres, unde estis? P. Ex Charha. J. Ecquid nôstis Labanem filium Nachoris? P. Maximè. J. Valetne? P. Valet: atque ecce tibi Rachelem

filiam ejus, huc venientem cum pecudibus. J. Hem, dilecti multum adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris: quin adaquatis pecudes, deinde iturus pastum? P. Non possumus, donec convenerint omnes greges, quo avolvamus saxum ab ore putei, atque ita adaquemus. J. Sed venit Rachel agens pecus: quid cessio avolvere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primum ab ea ineam gratiam? O mea Rachel, amplectere me. R. Abstine tu manum: quis tu es? J. Ego sum Jacobus patruelis tuus filius Rebeccæ; non contineo lacrymas præ gaudio. R. O felicem adventum! Sed ego cesso ire in urbem, ut annunciem hæc meo patri?

Sent. *Gaudent mutuo congressu consanguinei. Sunt autem pii omnes inter sese divina consanguinitate conjuncti.*

LABAN, Gen. 31.

ARGUMENTUM.

Laban fugientem Jacobum assecutus, cum eo jurgatur: deinde fit inter eos fœdus.

Laban, Jacobus, Rachel.

QUæ ratio impulit te, ut, inscio me, abduceres meas filias, tanquam ferro partas? cur clam & nesciente me rapuisti, neque fecisti me certiorem ut prosequerer te voluptate carminum, tympanorum, citharum? neque permisisti mihi ut oscularer meos natos & natas? Stultè sanè fecisti, & erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus vester patrius heri monuit me, ut caverem nè te offenderem ullâ re. Verùm esto. Profectus sis sanè præ desiderio, quod capiebas è domo paterna; Deos verò meos cur furatus es? Ja. Illud feci adductus metu, veritus nè tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos Deos, si quem penes inveneris eos, per me quidem plectatur capite. Nosti, præsentibus necessariis nostris, si quid tui apud me est. L. Rectè dicis. Perscrutabor vestra tabernacula. Ja. Non recuso quo minus vestiges omnia. R. Video me esse in magno periculo. Nam Laban pater

Pater meus conquirit per omnia tentoria suos Deos Penates, quos ego furata sum, meo vito nesciente. Quod si factum deprehendetur, concitavero magnas turbas. Comminiscenda aliqua fallacia est, & quidem subito, nam meus pater jam aderit hic. Prohè, inveni viam: obtuam eos in hoc stercore camelino, deinde sedebo super; facile eum fallam. L. Rimatus sum accuratissimè tabernaculum Jacobi, tum Liæ, tum duarum ancillarum. Nusquam inveni. Restat tabernaculum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor. Hæc omnia sunt mihi perscrutanda: Hic quidem non sunt, neque hic. Quid sub hac culcitra? Tantundem. At in hoc angulo erunt. At non sunt. R. Noli ægre ferre, Domine, quod non possum assurgere tibi, nam sum in menstruis. L. Perquisivi omnia diligentissimè: sed nusquam comperi meos Deos penetrales. Ja. Quodnam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequere? scrutatus es omnia mea utensilia: ecquid invenisti de ulla supellectile tuæ domus? Prome huc coram necessariis utriusque nostrum, ut ipsi judicent de utroque nostrum. Jam viginti annos egi apud te: tuæ oves & capræ nunquam fuerunt infœcundæ, non comedi arietes tuæ oviatiæ: nihil ad te retuli ereptum à feris: ipse semper præstiti damnum: tu mihi semper imputasti: si quid per furtum amissum est tam interdiu quam noctu, meo periculo amissum est. Denique, ea fuit mea conditio, ut & de die conficerer æstu, & de nocte gelu; & interea somnus abesset ab oculis meis. Jam hic mihi vigesimus annus agitur cum sum domi tuæ. Servivi tibi quatuordecim annos pro tuis duabus filiabus, sex autem pro ovibus & capris: cum tu interea mutavisti mihi mercedem decies. Quod nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & terror Isaaci, affuisset; tu quidem dimisisses, me vacuum. Sed respexit ille miserias & labores quibus sum perfunctus. Id quod heri suis ostendit. L. Meæ sunt hæ filiæ, mei filii, meum pecus; denique, quicquid hic vides, meum est. Et nunc, quo pacto optimè consulam meis his filiabus

bus & filiis quos pepererunt? opinor si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio utrique nostrum. Ja. Optime, Ego hic erigam cippum ex hoc saxo: vos met propinqui accumulate lapides: capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius testis inter me & te. Ja. Perplacet. Atque ex hac re vocetur Galaadus. L. Aut etiam Mispa; ut significet Deum aspecturum, quid fiet à me & te, cum discesserimus alter ab altero. Quod si tu eris dutus meis filiabus, aut si ducis alias in matrimonium præter eas; tum hæc pacta perinde sunto, atque si nulla facta sint. Atque hujus quidem rei testis esto Deus utrique. Vides hunc tumulum? vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te? Hic tumulus, & hic cippus testes sunto, neque me adversum te, neque te adversum me transiturum eos ad nocendum, Deus Abrahami, & Deus Nachoris, utriusque patrius, sunto nostri vindices. J. Ego conjuro per terrorem mei patris Isaaci. Atque ut hæc sint ratissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cujus epulas vos omnes invito. L. Concedimus.

Sent. *Deus suos tuetur, ab adversariis.*

JACOBUS REDUX, *Gen.* 33.

ARGUMENTUM.

Jacobus ex Mesopotamia rediens, Esaum fratrem donis placat.

Esaus, Jacobus.

O Salve multùm, mi frater charissime. J. Salve & tu plurimum, germane mihi optatissime. E. Ut te libenter amplector post longum spatium temporis! J. Et mihi profecto jam diu nihil fuit jucundius, quam nunc videre te incolumem. Itaque præ gaudio non teneo lacrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus lætitia gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? J. Uxores sunt & liberi, quibus me Deus, quæ sua est liberalitas, ditavit. E. Quid autem sibi vult totus ille grex, quem offendi veniens?

J. Volui

J. Volui te eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo, frater; habe tibi tua. J. Ne repudia me, quæso; si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaque quæso ut accipias à me munusculum quod ad te adductum est; postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me accumulavit, ut nulla re caream. E. Quando urges tantopere accipio, etsi nihil opus erat: age, eamus; ego ibo una tecum. J. Scis pueros esse teneros, oves que & capras & boves prægnantes: quod si fatigentur vel unum diem, actum est de ovibus & captis omnibus, interibunt. Sed amabo, i præ; ego pergam clementer & placide, prout postulant ea quæ præ me duco, ipsique pueri, donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. Ja. Quid opus? Gere, obsecro, mihi morem.

Sent. *Potentiorum ira, comitate & submissione levienda est.*

JOSEPHUS VENDITUS, *Gen.* 37.

ARGUMENTUM.

Josephum ob invidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelitis.

Simeon, Levi, Reuben, Josephus, Judas, Mercatores.

ECce vobis somniator ille! Agitè, occidamus eum dejiciamusque corpus ejus in aliquam specum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Devoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum evadant ejus somnia. R. Impium sit maculare manus sanguine pueri, idque fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis gravius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Unde tibi incessit ista nova religio? Vis ergo sinamus eum vivere, qui suis insomniis portendit nos omnes, ipsosque adeo parentes, fore sibi supplices? An non diguus est, qui

qui eat, somniatum apud inferos? R. Frater, si ita futurum est, qui caveas? sin minus, quid times? Usque adeone indignum tibi videtur, si puer imperitus somniavit; Quid potest esse culpæ in somniis? Postremò, si adeo obfirmastis animum, neque potestis avocari ab isto consilio, est hic puteus sine aqua: saltem abstinete manus, dimittite in puteum; culpa erit aliquanto minor. S. Reuben, tu videbis. Nobis certum est perdere puerum. Jo. Plurima salute vos impertio, fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo impertimus qui somnias te colà fratribus, quos nunc salutas tam blandè. Agitè discindamus vestem hanc versicoloremi, qua pater eum ornavit, delicatulum puellum. J. Hei mihi! quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus. Jo. Ah! ne facite. S. Stat sententia. Jo. O fratres charissimi, per Deum optimum maximum, per communem nostrum parentem qui conficietur mœrore, obsecro, obtestor; quid feci? quid est meum scelus? quæ mala mens vos agit? S. Frustra rogas, Jo. Fratrem vestrum? S. Certum est. Jo. Ah! vester sum, vester sum frater. S. Surdo canis: demittite. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. Jo. Heu me miserum! quo detrudor? Nimirum ad manes. O pater, pater, quam tristem nuncium accipies de filio! In quanto luctu trahes vitam! Juda, obsecro tuam fidem miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hic meridiaturi. Ju. Video mercatores quosdam venientes: vultis auscultari mihi? Quid profuerit nobis cruenta cædes fratris nostri? Vendamus eum potius Ismaelitis, quos videtis venientes. Ne afferamus hostiles manus fratri: abstineamus à sanguine. Nam certe frater noster est, procreatus eodem semine. Agitè, sinite vos exorari. L. Rectè ait. S. Sed nè forte. Ju. Frater, nè metue, amittes eum venditione, non minus quam nece. L. Ita est. accedit etiam quæstus ex venditione: quem quæstum amittemus, si eum necaverimus. S. Sino, fiat. Ju Heus mercatores, vultisne emere puerum quendam elegantem? M. Fortasse: fac videamus.

videamus. Ju. Extrahite eum è puteo: empturi sunt. Jo. Nunc quidem mihi pereundum est, video, extrahor ad cædem. Ju. Nè trepida: non necaberis sed vendêris. En vobis puerum lepidâ formâ. M. Hercle bellum & ingenuum. Quanti eum indicatis? J. Triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

Sent. *Invidia impellit homines ad quodvis facinus. Et Deus quidem suos non deserit, sed ut exploret, in extremos angores venire patitur.*

JOSEPHUS CAPTIVUS, *Gen. 40.*

ARGUMENTUM.

Josephus captivus interpretatur somnia Præpositatoris & Pistoris Pharaonis.

Josephus, Præpositor, Pharaonis Pistor.

QUid accidit, ut hodie vultu tristis adeò mœsto? Pr. Somniavimus uterque; & caremus conjectore. J. At habet Deus conjectores. Agitè, narrate mihi. Pr. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur: quæ deinde, quasi germinaret, produxit florem, unde uvæ plenæ racemis maturescebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis; itaque cepi uvas, eæsque in id expressi, deinde tradidi ei in manum. J. Hæc est interpretatio. Tres palmites tres dies sunt. Hinc ad triduum Pharao jubebit te produci è carcere, restituetque in locum muneris pristinum: stabisque ei ad cyathos, ut ante. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quæso ut memineris mei, præsteque mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, meque extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clam ex terra Hebræorum, neque hîc quicquam feci quamobrem compingerer in carcerem. Pi. Rectè sanè interpretatus es. Sed audi meum quoque somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistorii, quos indè aves comedebant. J. Accipe conjecturam. Tria canistra, tres dies sunt. Abhinc tres

dies

dies jussu Pharaonis securi ferieris, atque in crucem tolleris, ubi alites vorabunt tuum cadaver.

Sent. *Deus pia arcana detegit, idemque viam ad eorum salutem sæpe longè ante præparat.*

JOSEPHUS CONJECTOR, *Gen.* 41.

ARGUMENTUM.

Josephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eamque causam Pharao præficit eum toti Ægypto.

Pharao, Josephus.

S Omniavi quiddam quod nemo mihi potest interpretatione explicare: te autem audio esse conjectorem somniorum, ideóque te accersivi. J. Equidem is sum per quem Deus interpretetur somnium tuum, Pharao. Itaque narra. P. Videbar mihi astare ripæ fluminis; atque ex eo exierunt septem vaccæ bene habitæ; & pulchræ visu, quæ pascebantur in caricto. Ecce autem deinde septem aliæ graciles, & deformes supra modum, & tenui corpore, quales nunquam vidi in Ægypto; quæ devoraverunt priores: quas cum demisissent in sua viscera, tamen id non apparebat; adeò semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursum oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas, & formosas: secundum quas succrescebant totidem aliæ graciles & tenues, & exesæ uredine, quæ devoraverunt septem illas generosas. Hæc ego indicavi conjectoribus; sed nemo est qui possit mihi explicare. J. Somnium tuum unum est, Pharao. Deus præmonet te eorum quæ facturus est. Septem vaccæ generosæ, sunt septem anni: septem spicæ opimæ idem volunt: unum idemque somnium est. Septem verò vaccæ & spicæ tenues, septem alii sunt anni quibus fames vigebit. Hoc idipsum est quod dixi; Deus quod facturus est, tibi indicat. Sic habeto: Septem annos proximos futuros esse fertilissimos frugum terræ præsertim in Ægypto; quos sequentur alteri ità infesti penuriâ omnis cibi, ut lata illa uberitas priorum

rum sit omnino consumenda fame. Tantà, inquam, laborabitur penuriâ, ut tantæ rerum abundantiæ nè vestigium quidem ullum supersit. Nam quod bis somniâsti, id ideo factum est, ut intelligas omnino decretum esse Deo ità facere, idque brevi. Quare dispice, Pharao, virum aliquem scientem & peritum, quem præficias Ægypto. Præterea, curatores & similes annonæ, qui legant quintas in Ægypto, cogantque quam maximum numerum frumenti his proximis septem annis uberibus, quod condant nomine tuo in Urbes. Ità fiet, ut proximo septennio duplas consequaris annonas, quibus Ægyptus defendatur à fame & pernicie altero Septennio. Ph. O salutare consilium, & dignum Homine sapientissimo! An quisquam hodie est, qui æque spiret numen, atque hic? Ergo, cùm Deus indicet tibi, Josephe, tantas res, non est dubium quin tu sis Prudentissimus & Sapientissimus omnium. Itaque jam nunc volo ut sis gubernator domus meæ, utque omnis meus Populus pareat Imperio tuo. Major ero te, solio tantum. En trado tibi curam & gubernationem totius Ægypti; atque ad confirmationem hujus rei hunc annulum detractum meis digitis, in quo tuis; teque dono hac veste byssina, & hoc torque aureo: jubeoque te vehi curru primo secundum meum; & volo proclamari ante te, Congenulate. Ne vivam Pharao, nisi tu unus eris in tota Ægypto, cujus injussu non' audebit quisquam vel mutire. Deinceps jam non vocaberis Josephus. sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscurorum. Atque ego tibi dispondeo Asenatam, filiam Pontipheræ pontificis Heliopolitani. At ego tibi, Rex pro tantis beneficiis habeo gratiam quantam maximam possum; daboque operam, Deo volente, ut nec te mandati, nec mercepti muneris pœnitet.

Sent. *Deus pios post dolores & infamiam mira ar. te evehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus pijs accidit in hac vita; at in futura accidet: nam prima pars vitæ Josephi quæ calamitosa fuit, imago est hujus vitæ piorum; altera vero, futuræ.*

Atque idem dico de Jacobo & Davide. Ad gaudia venitur per dolores; ad dulcedinem, per amaritudinem; Altitudinem, per Humilitatem; per Mortem ad Vitam.

JOSEPHUS AGNITUS, *Gen. 44. & 45.*

ARGUMENTUM.

Filii Israelis revocati de via jussu Josephi, furti simulatè accusantur; tandem Josephus se eis aperit.

Profectus domus Josephi, Filii Israelis, Reuben, Judas, Josephus.

REstate, viri. Heus, vos appello; fistite gressum. Hoccine est humanum factum, aut dignum hospitibus, pensare bonum malo? An nescebatis eam esse, qua herus est solitus potare? An etiam sperabatis eum ignoraturum qui est divinus? Male omnino à vobis factum. Fi. Quid tibi vis, homo, cum tua ista iracundia? Aut quid nos accusas? P. Ita vos Deus amet, ut nescitis. F. Nam qui sciamus? P. Suffurati estis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam ut fingunt vultum! F. Pace tuâ dixerimus, vir optime: absit procul à nobis istud scimus. Tute scis ut reportaverimus ad te usque è finibus Chananæorum, argentum repertum in ore saccorum nostrorum: tantum abest, ut fustulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Intecum agemus. Si quem penes deprehensa fuerit patera, ipse moriatur, nos omnes perpetuæ servituti addicamur. P. Imo agemus mitius. Qui fuerit convictus furti, mihi servus esto; cæteri liberi discendunto. F. Placet deponamus sarcinas ocyus. Hem, scrutare ut libet. P. Placet conquirere à maximi sarcina ad minimi. Hic quidem non est, neque hic; sed profecto invenietur. Ubi ubi est, dic celari non potest. Euge, manifestum furtum. Hic est in sacco minimi natu. An etiam nunc potestis negare? deprehendine ego furem manifestarium? F. Aperta res est; perimus funditus. Heu rem miseram & luctuosam! An ulli unquam mortales fuerunt

fuerunt æque infortunati, atque nos sumus? Ju. Equidem nequeo satis mirari. Atat, data nobis sunt verba: redeamus propere omnes ad Saphnathopaneam, si ulla supereſt spes salutis Ah Pater, quam metuo male nè tibi accidat quod metuebas tantopere! Jo. Quod facinus feciſtis, hoſpites? An ignoratis me unum eorum esse qui divinant? Ju. Quid dicemus, Domine? Quid loquemur? Quam caussam afferemus? Deus patefecit peccatum noſtrum: ecce nos tibi servos, una cum eo apud quem inventa est patera! Jo. Bona verba. Imo ipse unus mihi serviet: vos redite salvi ad patrem veſtrum. Ju. Quæso ut liceat mihi pauca loqui apud te cum bona venia: nam tu quidem es alter Pharao. Cum primum huc venimus, ut tute scis, frumentandi gratia, rogaſti numnam esset nobis Pater aut Frater. Nos respondimus, Patrem esse nobis senem, Fratremque natum jam annoso patre, cujus item germanus alter excesſisset vita, illum tum solum reſtare domi cum matre, patriquè esse chariſſimum: & tu juſſiſti fratrem illum adduci ad te, quod diceres velle te videre. Nos respondimus, patrem non posse carere eo, quin moreretur præ mœrore. Tum tu interdixiſti nobis aditu ad te, niſi minimus natu frater compararet nobiſcum. Nos retulimus omnem rem patri. Cumque juberet nos redire huc eadem de caussa, negavimus venturos sine fratre. Pater dicere, ex duobus filiis quos ſuſtuliſſet ex uxore, alterum à feris devoratum esse, nec poſtea viſum ſibi; alterum ſupereſſe, qui ſi abduceretur à ſe, & aliquid humanitus accideret ei, nos fore in caussa ut senex miſerè interiret. Nunc ſi revertar ad eum, neque reducam puerum, quem unice amat: ſimulatque videret me, morietur: atque ità fueritis autores miſerrimæ mortis patris noſtri, ejuſque senis. Æquè ego vas factus pueri ſiſtendi. Quare obſecro te ut ego potius serviam ſervitutem apud te pro puero: ipſe redeat domum cum fratribus. Neque enim ſuſtineo redire ad patrem ſine puero, ne videam mala quibus afflictabitur? Jo. Enim vero jam non contineo me, nec poſſum amplius

as dissimulare. Vos exite omnes foras. O fratres mei! Ego sum Josephus. Obsecro, est ne superstes pater? quid obstupuistis? Amplectimini me. Oh! non contineo lacrymas. Ego sum Josephus germanus vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Ægyptum. Proinde nè angimini, nevè dolete, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia Dei, qui voluit ut huc antevenirem. Etenim duo anni fame infesti elapsi sunt: supereſt adhuc quinquennium, quo neque sementis fiet, neque messis. Quamobrem Deus præmisit me in hæc loca, quòd sciebat vos esse venturos; ut esset qui servaret vos paternámque domum, itaque non vos, sed Deus misit me: qui effecit ut essem Pharaoni pater, toti ejus familæ Dominus, universis Ægyptiis princeps: Quocirca proficiscimini continuò ad patrem, & narrate ei, me esse & vivum, & magnum, atque gratiosum: Proinde, nè cunctetur commigrare ad me unà cum tota domo & pecoribus. Supellectilem nè moretur: plurimum enim hic esse. Nam ecce vos in terra quidam feraci non procul hinc: ecce, vos videtis oculis vestris, videt charissimus frater Benjamin, ut colloquor vobiscum meo ipsius ore: libet agnoscatis, & omnia renuncietis patri. O mi Benjamin! teneo ne ego te? ut libenter amplector charissimum mihi capitulum? Agitè, amplectar vos omnes. Salvete fratres, redditi mihi post longum tempus? Salve & tu frater mitissime.

Sent. *Deus est mirificus: etiam peccata suorum convertit ad ipsorum salutem.*

MOSES EXPOSITUS, *Exod.* 2,

ARGUMENTUM.

Moses infans à Matre expositus, reperitur à filia Pharaonis, & Matri ignoranter traditur alendus.

Jacobeda mater Mosis, Maria soror, Thermuthis filia Pharaonis, Ancillæ.

HUcusque evasimus clanculum, & jam prevenimus ad flumen. Nunc exponendus hic Infans puer

puer nè Pharao reſcilcat eum eſſe ſervatum à nobis contra ſuum mandatum atque voluntatem. Nam quod ſervavimus eum jam tres menſes, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in diſcrimen etiam de vita, quam ſinere necari tam formoſum puerum. O crudelem regem, qui juſſerit interfici omnes partes mates! Quam multi ſunt peremti juſſu ejus, in ipſo ingreſſu vitæ! Quæ eſt unquam audita tanta immanitas, infantes jugulari in ipſo limine & ingreſſu vitæ? O mi filiole! ego mater miſera cogor exponere te hic in papyro? Te quem tuli utero, quem peperi, quem per tres menſes occultavi, & occularem ad huc ſi poſſem. O rem acerbam! mene ſeparari à te, ſine ulla ſpe tui unquam videndi? Quid me futurum eſt? quid te autem, fili quem hic deſero? Verum cum non poſſimus quod volumus, velimus quod poſſumus. Quid meum fuit, feci ut te occultum haberem. Nunc commendo te elementiæ & providentiæ divinæ. Vale, meæ deliciæ, vale mi filiole. M. Mater, ego hic manebo in occulto, ſi tu permittes, ut videam quid futuum ſit. J. Permitto & domum redeo. T. Hic eſt flumen, quo venimus ad lavandum. Vos pediſſequæ hic inambulabitis ſecundum flumen. Ego cum ancilla concedam in hunc receſſum amœnum & occultum. Sed quid video in papyro ancilla; viſe quid ſit: videtur mihi eſſe ciſta. A. Et recte videtur, hera. Et quidem eſt oblita bitumine & pice. T. Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miſelle! Puer eſt, vagiens: miſeret me ejus. Ex pueris Hebræorum eſt. M. Venio in ſummam ſpem conſervandi pueri. Accedam. Salve domina. T. Quid tu ais? M. Viſne ut acceſſam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? T. Bene dicis, accerſe. M. Jam hic aderit. T. Bonis auſpiciis huc deſcendi, habeo puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neque vereor oſtendere meum patrem in re tam pia & humana. Ah! ſcelus eſt jugulare partus recentes. At quam elegans eſt, quam bene natus? Nonne flagitium eſt necare tales pueros? M. Hic

tibi adduco nutricem, domina. T. Mulier tu educabis mihi & enutries hunc puerum: Ego tibi solvam mercedem. J. Faciam.

Sent. *Quos Deus servare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur, at non perire.*

DUMUS. *Exod. 3.*

ARGUMENTUM.

Jehova de Dumo ardente alloquitur Mosen, eumque mittit in Ægyptum, ad liberandos Israelitas ex servitute.

Moses, Jehovæ.

DEum immortalem! quid monstri video? Dumum ita ardentem ut tamen non consumatur? Libet videre quid hoc sit rei. J. Moses, Moses. M. Quis est? J. Locus hic sacer est? noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, Deus Jacobi. Vidi angustias populi mei qui est in Ægypto, gemitumque audivi, quem exprimit violentia exactorum operis. Novi labores meorum. Itaque descendi ut eripiam eos manibus Ægyptiorum, abducamque ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle quam incolunt Cananæi, Hettæi, Ammorhæi, Pherezæi, Hevæi & Jebusæi: Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum posteros Israelis ex Ægypto. M. Nam quis ego sum, ut adeam Pharaonem, educamque Israelitas ex Ægpyto? J. Adero ego tibi, atque hoc signo intelliges te esse a me missum. Cum eduxeris eos ex Ægypto, colotis Deum in hoc monte. M. Age sane, adivero Israelitas, dixero, me missum à Deo patrum ipsorum; Quod est, inquient, nomen ejus? Hic quid respondeam? J. *Sum qui Sum.* Dices Israelitis, ERO misit me ad vos: dices inquam, missum te a Jehova Deo patrum Ipsorum, Abrahami, Isaaci, & Jacobi, atque hoc esse nomen meum immortale, quo nomine volo notus esse in sempiternum.

modo, convocatisque senioribus Israelitis; dicito te à me missum, qui tibi apparuerim, quique statuerim eos respicere, liberatéque calamitate, qua opprimuntur per Ægyptios, atque avehere in regionem longe omnium feracissimam. Ubi te audierint (audient enim) adibis tu una cum senioribus regem Ægypti, quem admonebitis nomine Dei Hebræorum, ut sinat vos procedere iter tridui per desertu, vestroque Deo sacrificare. Nec vero me latet, non permissurum, nisi vi coactum. Quare afflictabo Ægyptum miris modis, ut tandem amittat vos libens. Quinetiam ne abeatis vos vacui, ponam populum in gratiam cum Ægyptiis, perficiamque ut mulieres egressuræ exorent vicinas, & hospites vasa aurea & argentea, & vestem: quæ deinde impositæ vestris liberis exportabitis, atque ita compilabitis Ægyptum. M. At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntque visum mihi Jehovam. J. Quid istud est quod tenes in manu? Virga est. J. Abjice humi? quid nunc? quid est? M. Perii: serpens est. J. Ne fuge, sed prehende manu caudam ejus. Vides rursum virgam factam, ut credant tibi visum esse Jehovam. Age rursum immitte manum in sinum tuum. Educ. Vides tam albam leprâ, quam est nix. Nunc refer in sinum. Educ. Vides sanam esse iterum, ut est cæterum corpus. Quod si primo signo non adducentur ut fidem habeant tibi; at altero. Sin nè duobus quidem prodigiis persuasum eis fuerit, sumes de aqua fluvii: quam ubi fuderis in terram, fiet sanguis. M. Quæso te, Domine neque antea eram disertus neque nunc sum post tuum colloquium; nam laboro titubantiâ oris, & tarditate linguæ. J. Quis dedit os homini? Aut quis facit mutum aut surdum? Quis videntem, aut cæcum? An non ego ipsum? I modo. Ego moderabor tuæ linguæ, tibique suggeram quid sis dicturus. M. Obsecro, mitte idoneum aliquem. J. Enimvero odiosus es. Est tibi frater Aaron Levita: is bene disertus est. scio. Quin procedet tibi obviam, téque viso lætabitur animo. Ei tu gravibis verbis quò voles. Ego

vero

vero moderabor tuo ori, & ejus: præmonstrabo que quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te, eritque tibi pro ore, tu illi pro Deo. Feres etiam manu illam virgam, quâ edes portenta. Abi sanè.

Sent. *Deus voce barbarum dejicit hostes suos. Dabit eloquentia servire pietati.*

VITULUS. *Exod.* 32.

ARGUMENTUM.

Moses placat Jehovam iratum Israelitis ob aureum vitulum, ipse pœnas illis irrogat.

Jehova, Moses, Josua, Aaron, Levitæ.

ABi, descende. Jam enim depravati sunt populares tui, quos eduxisti ex Ægypto. Defecerunt citò de via quam docueram, duxeruntque sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant, dicuntque Deum esse, à quo sint educti ex Ægypto. Video sanè populum esse intractabilem & refractarium. Quamobrem sine me ut irascar, conficiamque eos, deducamque ex tegentem magnum. M. Cur exardeas ità in tuos, quos eduxisti ex Egypto magnâ vi, manuque valida? An ut jactent Egyptii eductos à te malitiosè, ut deleres eos in montibus ad internecionem, prorsusque tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atque ità te decet, remitte hanc noxam populo. Memineri Abrahami, Isaaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem jurâsti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumque ei illam terram quam possideat in æternum. Je. Jus oras: hem remitto. M. Facis ut te dignum est. Ego vero descendo de monte, cum his duabus tabulis. Je. Quem clamorem audio? Pugnatur in castris. M. Non est iste clamor urgentium vi, aut terga vertentium; sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi! quod flagitium video? Totus iracundiâ ardeo: valeant tabulæ. Ah frater, frater, quid tibi fecit hic populus, ut eum obligares tanto scelere? A. Ne irascere, Domine. Tute nôsti hunc

hunc populum, quam sit perversus. Cum flagitarent à me, sibi Deos, qui præirent eis; (sescentum enim nescire quid accidisset illi Mosi, à quo essent educti ex Ægypto) jussi ut quod quisque haberet ornamenti aurei, detraheret sibi, & afferret ad me; quod etiam fecerunt: id ego misi in ignem, unde effectus est hic vitulus. Itaque videsne eos nudatos ornamentis: id quod id eo feci, ut eos notatem ignominiâ apud hostes. M. Video nunc. Si quis à Jehovâ stat, huc ad me. Bene habet, convenerunt omnes Levitæ. Agitè nunc viri fortes, accommodate suum quisque ensem lateri, ite per tota castra: perimite suum quisque fratrem, amicum, proximum; nemini parcite: nam ità jubet Jehova, Deus Israëlitarum. L. Ita fiet.

Sent. *Populus, si absint boni magistri, facillimè labitur in gravissimos errores. Deus piorum precibus peccari se finit.*

CONQUERENTES, *Num. 11.*

ARGUMENTUM.

Populus voluptates Ægyptias desiderat, fastidiens cœlestem cibum. Et Jehova conquerenti Mosi pollicetur, se illis suppeditaturum carnem sed ad pœnam.

Populus, Moses, Jehova.

UTinam nunquam emigrâssemus ex Ægypto. Quid enim agimus in hac vasta solitudine? Quis dabit hic nobis carnem quâ vescamur? Nam cùm venit in mentem piscium, quibus immunes vescebamur in Ægypto, tum autem cucumerum, peponum, ceparum, alliorum: consenescimus, nihil ante oculos habentes præter nescio quod Manna. M. Hei mihi! quas querimonias audio? O Jehova! cur mihi ità adversus, ità à mea voluntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius hujus populi? Nunquid ego populum hunc concepi? Nunquid peperi? ut mihi jubeas eum ferre in sinu meo, quo modo fert nutrix alumnum, in terram quam jurâsti majoribus ejus? Unde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non

possum

possum ego solus eum sustinere: est enim gravior quam pro me. Quod si isto modo agis mecum, interfice me potius (si quid apud te auctoritatis habeo) quam ut videam perniciem meam. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israëlitis, quos scis esse senatores, & primarios populi: eosque adducito ad oraculare tabernaculum, ibi adfuturos tecum: Ego descendam, ibi colloquar tecum. Demamque de spiritu quo præditus es, quo eos affabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, nè tu solus sustineas. Populo autem sic dicito: Lustramini in crastinum, & vescimine carnes. Fletus enim vester pervenit ad aures Jehovæ, dum flagitatis carnem, & desideratis Ægyptum. Dabit vobis Jehova carnem, quam comedatis: & comedetis non uno die, non duobus, non quinque, non decem, non viginti: sed ad mensfruam diem, donec vobis exeat per nares, & faciet nauseam; quoniam contempto Jehová, qui versatur inter vos plorantes apud eum, conquietimini vos exisse ex Ægypto. M. Sexcenta sunt millia peditum hujus populi, qui adest mecum; & tu dicis te daturum eis carnes, quibus vescantur per mensem. Nunquid eis macta-buntur oves, & capræ, & boves, quæ satis sint? Nunquid universi pisces maris congerentur, qui iis suppetant? J. Nunquid debilitata est Jehovæ manus? Jam videbis, eventurane quæ promiserim, necne.

Sent. *Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur: sed illa brevis voluptas parit longos dolores. Cum maximè explebuntur carnales voluptatibus, advenit pœna.*

CALEBUS, *Num.* 13. & 14.

ARGUMENTUM.

Populus, deterremtibus exploratoribus, desperat de expugnanda promissa terra. Quare iratus Jehova, jurat non perventuros, exceptis duobus qui confidarent, videlicet Josua & Caleb.

Explo-

Exploratores, Calebus, Populus, Josua, Moses, Jehova

VEnimus in eam terram, Moses & Aaron & Israëlitæ, ad cujus explorationem missi fumus à vobis: & quidem abundante lacte & melle: atq; ecce vobis fructus illius terræ! Videtis quanta sit hæc uva quæ in palo portetur à duobus. Videtis & hæc malogranata, & ficus. Sed incolas habet fortes, & urbes maximas, easque munitissimas. Enacii quoque prognatos illic vidimus: Amalechitæ ad austrum incolunt. Hetæi, Jebusæi, & Ammorrhæi in montanis. Cananæi autem accolunt mari & Jordani. C. Nè dubetemus eò proficisci, & invadere illos fines. Nam fumus futuri victores. E. Minimè verò: est enim populus ille fortior quam nos terra infausta, suorum habitatorum consumptrix, in qua non nisi immani statura homines vidimus. Quid, quod videmus Enacinos de genere giganteum cum quibus comparati videbamur nobis esse locustæ. Po. Utinam aut in Ægypto mortui essemus, aut in hac solitudine moriamur. Cur enim adduxit nos Jehova in hanc terram, ferro trucidandos, mulieribus nostris & parvulis prædæ futuris? Nonne satius nobis est repetere Ægyptum? Creemus nobis Imperatorem, quo duce revertamur. Jos. Cavete Israëlitæ, nè quid faciatis, cujus vos post hac pœniteat. Terra quam explorantes lustravimus. Terra est bona imprimis: si nobis faverit Jehova, intromittet nos in eam, eámque nobis dabit, terram scatentem lacte & melle. Cæterum nè rebellate contra Jehovam, & nè illius terræ incolas timete, quos nos præsidiis destitutos, adjuvante Jehovâ, conficiemus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapidentur. Je. Quousque tandem irritabit me iste populus, Moses? quousque mihi fidem non habebit, tot miraculis per me editis apud eum? Quin eum peste illatâ excindo, ductarus ex te gentem majorem potentiorémque quam ista est. M. Ergò cum audient Ægyptii, (quibus de medio vi tua ejusmodi hunc populum) cumque audient incolæ isti-

us terræ, te, Jehova, qui in hoc populo versatus, ab eo conspectus es præsens, ipsius oculis: te cujus nubes supra eum steterit, qui præiveris ei interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis: cùm inquam, audiverint hunc populum à te funditus esse deletum; dicent te, quia nequiveris introducere eos in terram quam eis juraveris, trucidâsse eos in deserto. Quare utere excellenti istâ virtute, Domine, de qua loquens ita dicebas; *Jehova ad iram tardus, ad clementiam propensus, culpam & peccata condonans: in pœna autem irroganda, parentum culpam in natos & nepotes ad tertiam & quartam stirpem persequens*, remitte, quæso culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utque ab Ægypto hucusque remisisti. Je. Remitto, ut postulas. Veruntamen ne vivam, nisi Jehovæ gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum qui viderunt meam gloriam & miracula quæ feci tum in Ægypto, tum in solitudine, & me tamen tentaverunt jam decies, neque mihi obtemperaverunt: eorum inquam, qui me irritaverunt, nemo videbit terram, quam juravi majoribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo præditus quam cæteri, mihi obtemperavit) introducam in terram, quam adivit; eamque possidebit ejus progenies. Cras revertimini in solitudinem versus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam istius in me scelerate multitudinis Israëlitarum maledicta? Renuncia hæc eis: Ne vivam (inquit Jehova) nisi, quemadmodum locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadavera vestra, & omnis vestrum numerus, quotquot recensiti supra vigesimo annum, murmurâstis in me. Non intrabitis, inquam, in terram in qua promisi me collocaturum vos. Excipio Calebum Jephunis, & Josuam Nunis filium, parvulos quoque vestros, quos dixistis prædæ futuros, introducam in terram quam vos renuistis; eâque potientur. Atque interea dum vestra cadavera per deserta labuntur & consummuntur, liberi vestri ibidem pœnas dabunt vestri mercricii per quadraginta annos, quibus vos supplicio affice-

mini pro numero dierum per quos dies explora vistis terram; totidem annis ductis pro totidem diebus: sentietisque quid sit, in me esse contumacem. Ego Jehova & dico, & sine dubio efficiam, ut hujus perversæ multitudinis homines, qui contra me coiêrunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

Sent. *Nihil est pernicioſius illis qui docent, minora sperare quam ferunt promissa Dei: quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignavos & diffidentes aversatur atque deserit, confidentes verò juvat. Tantum quis potest, quantum se divinâ ope posse credit, si modo ejus fides fundata sit in Dei promissis.*

BALAAMUS, *Numb.* 22.

ARGUMENTUM.

Asina Balaami ab ipso, quia restitaret, verberata loquitur; & Genius, qui ei in via obstabat, Balaamum alloquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

UT te Deus malè perdat, Asina, quæ me invitum de via avehis in agrum! At ego te pro isthoc maleficio onerabo ictibus, improba. Ary, ary! quin ergò redis in viam? Nunc lumus inter duas maceias, non licebit tibi amplius declinare. Hei mihi! terrivit mihi pedem ad maceriam. At dispeream, nisi te malè mulcto plagis. Ary, ary! quid hoc monstri est? Succumbit; at jam faxo te attollas: alioqui hîc te contundam usque fuste. Hem! A. Quid in te commisi, ut me jam tertiùm cæderes? B. Rogitas improba, quæ me hîc ludificaris indignè? Atque utinam mihi esset gladius præ manu, nam te hic jam confoderem. A. Nonne ego sum asina tua, cui tu semper hactenus inequitâsti? Nunquid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, ut cecidisti asinam tuam jam tertio? Ecce, ego ipse veni tibi adversatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina verò ubi me vidit, declinavit me jam ter: quod nisi feciſſet, profectò jam te interfeciſſem, eam verò ſiviſſem vivere.

B. Peccavi, fateor: sed non videram te mihi obviam in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, reverta G. Imò eas licet cum istis: veruntamen vide ut demum dicas quæ tibi suggessero.

Sent. *Falsi vates minus interdum vident quàm jumenta.*

TRANS JORDANINI, *Numb.* 32.

ARGUMENTUM.

Reubenenses & Gadini impetrant à Mose sedes trans Jordanem.

Reubenenses, Gadini, Moses.

HÆc regio quam Israelitæ ceperunt, cæsis, Jehova duce, incolis, regio est apta pecori alendo. Nos autem habemus pecus. Quod, nisi tibi molestum est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, & non trajiciamus Jordanem. M. Scilicet fratres vestres ibunt in bellum, vos hic manebitis otiosi? Cur deterretis animos Israelitarum, nè perveniant in regionem, quam ipsis Jehova dedit? Ità nimirum fecere patres vestri, quando ego eos misi à Cadesbarne speculatum regionem. Cùm enim pervenissent ad fluvium Escolem, vidissentque terram, fregerunt deinde animos Israelitarum, nè irent in terram sibi à Deo datam. Quare iratus Deus eodem die juravit, nullum eorum qui egressi essent Ægyptum, qui modò excessissent vigesimum annum, visurum terram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isaaco, & Jacobo, eò quod non paruissent sibi: exceptis Calebo & Josuâ, qui paruerunt. Ergo intus eos ductavit ultro citroque, errantes per deserta quadraginta annos, donec tandem desiit totum illud genus hominum qui offenderant Jenovam. Ecce autem vos extitistis pro patribus vestris, qui augeatis numerum nocentium, ut ira Jehovæ in Israelitas incremento augeatur. Nam si deseratis eos, ductabit eos adhuc per deserta, atque ità perdideritis hunc populum. R. Ædificabimus hic caulas pecudibus nostris, & urbes parvulis & imbellibus: nos verò ar-

armis erimus parati ante Israelitas, donec collocaverimus eos suo loco. Nostri autem liberi, & cætera turbæ ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut sint tuti ab incolis terræ. Nec revertemur domum, quin prius Israelitæ venerint suæ quisque in hæreditatis possessionem. Neque enim cernemus hæreditatem cum eis trans Jordanem, quibus obvenerit cis Jordanem, orientem versus. M. Si quidem re præstabitis, quod pollicemini verbis, armatique ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Jehovâ spectante, Jordanem transmittetis, non reditur nisi deturbatis à Jehova hostibus, terráque subdita Jehovæ imperio: si inquam ità agetis, revenietis postea purgati & Jehovæ & Israëlitis: atque hac quidem lege possidebitis terram, Jehovâ volente. Sin hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Jehovam, vestrumque peccatum in vos recasurum.

Sent. *Quibus jam prospectum est, ii debent cæteros, quibus nondum prospectum est, adjuvare.*

RACHABA, *Josuæ 2.*

ARGUMENTUM.

Rachaba meretrix abdites apud se exploratores Israelitarum, clam demittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua & suorum.

Ministri Regis Hierichuntis, Rachaba, Exploratores Hebræi.

RAchaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos qui diverterunt ad te. Venerunt enim gratia explorandæ totius regionis, proinde vide ut eos producas nobis. R. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui cujates sint me latet. Hi, cum vespere clauderetur porta, exierunt, nec scio quo se receperint. Si voleris consequi velociter, assequimini. Salva res est, abierunt. Nunc adeo hospites, quos occului in tecto sub fascibus lini, ut eos servem beneficio meo. Heus, heus hospites: dormitis? E. Nondum R. Attendite quæ dicam. Non ignoro, Jehovam dedisse vobis hanc terram, nosque

omnes incolas hujus terræ, perculsos vestri terrore abjeciſſe animos: nimirum audivimus ut exſiccaverit Jehova mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus ex Ægypto: utque tractaveritis duos Reges Amorrhæorum, qui trans Jordanem habitant: Sehonem dico & Oggum quos deleviſtis funditus. Quæ res ubi audita eſt, concidimus animis, nec jam quiſquam eſt qui audeat vel mutire in vos, propterea quod Jehova Deus veſter, Deus eſt tam ſupra in cœlo, quam infra in terra. Quocirca jurate nunc mihi per Jehovam, ſi ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoque parem gratiam relaturos domui meæ paternæ: Et mihi date certum ſignum quod conſuletis ſaluti mei patris, & matris, & fratrum, & ſororum, & omnium quæ habent, aſſeretiſque vitam noſtram à morte. Ex. Eidem damus, nec recuſamus mortem (modo ne indicetis nos) cùm Jehova tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bonâ fide conſervaverimus. R. Ergo hâc lege demittam vos per funem per hanc feneſtram, quæ proſpicit rus. Reſte eſt, evaſiſtis. Nunc contendite in montes, nè incidatis in eos qui vos perſequuntur; & ibi, dum redeunt, latitate triduum, poſtluri. Ex. Attende diligenter quæ dicemus. Cùm ingreſſi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum iſtum rubrum de hac feneſtra, per quam nos demiſiſti: convocabiſque ad te totam veſtram familiam. Quod ſi quis è domo tua foras exierit, ſuo id periculo fecerit, nos abierimus à culpa. Quæ vero erunt apud te, ea ſi quis attigerit, nos præſtabimus damnum. Quod ſi hanc rem palam feceris, erimus liberi à jurejurando quo tu nos obſtrinxiſti. R. Placet conditio. Valete. Ex. Et tu.

Sent. *Pios adverſus impiorum injuriam abſcondere pium eſt: Et Deus hujuſmodi officia remunerabitur.*

GABAO-

GABAONITÆ, *Josuæ*, 9.

ARGUMENTUM.

Josua deceptus à Gabaonitis, fœdus pacisciturcum eis.

Gabaonitarum Legati, Josuæ.

ADsumus huc è finibus remotis. Josua & Israelitæ, missi ad faciendum fœdus vobiscum, si vobis ità videtur. J. Fortassis habitatis in finibus his: quod si est, non est nobis fas inire fœdus vobiscum. L. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. J. Cujates estis? & unde adestis? L. Adsumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Jehovæ Dei vestri. Audivimus enim famam ejus, & quanta facinora ediderit in Ægypto, utque acceperit duos Amorrhæos reges Transjordaninos, Sehonem Heleboniorum & Oggum Basanæ apud Astarota. Hac de causa mandavetunt nobis nostri Senatores, & universi Nostrates, ut sumpto viatico veniremus obviam vobis, oblaturi vobis servitium nostrum, & pacturi fœdus vobiscum. Atque ecce panes quos domi sumpsimus in commeatum, cùm sumus profecti ad vos, qui jam marcuerunt, marcueruntque, ut videtis. Hæ quoque lagenæ, quas replevimus novas videtis ut sint laceræ. Vestimenta etiam, & calcei nostri, jam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditare dolum ullum; bonâ fide agimus, &, ut res est, sic loquimur. J. Ergo componemus pacem vobiscum, volque conservabimus, & id jurejurando confirmabimus.

Sent. *Et pii interdum fallunter. Nam quo minus sunt ipsi malitiosi, eo facilius credunt alii, eos existimantes ex suo ingenio. Itaque cavenda prius est credulitas, & cum columbina simplicitate conjungenda est serpentina astutia.*

JOSUA, *Josuæ 24.*

ARGUMENTUM.

Josua concio ad populum, in qua commemorat Jehova erga ipsos beneficia: & populus sese Jehova servaturum promittit.

Josua, Populus.

AUdite universi Israelitæ, quamobrem jusserim vos huc convocari, & quid Jehova Deus Israelitarum jusserit me vobis effari. Majores vestri olim incoluerunt trans flumen, videlicet Thara pater Abrahami & Nachoris, coluerunt que deos peregrinos. Jehova autem illinc evocavit Abrahamum autorem generis vestri, eumque perduxit per omnes fines Chananæorum, & auxit progeniem ejus, deditque ei Isaacum; Isaaco autem Jacobum & Esaum; Esao assignavit Seir montem possidendum. Jacobus ejusque liberi descenderunt in Ægyptum. Ibi cum excrevissent in gentem magnam, numerosamque & potentem, divexabantur ab Ægyptiis. Sed Deus Ægyptios mire infestavit, tandemque eductos ex Ægypto Israelitas deduxit ad mare rubrum: quo Ægyptiis & quadrigiis & equitibus prosequentibus eos, invocaverunt Jehovam, qui illos arcuit à vobis densa quadam caligine: immissoque mari, eos demersit spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Cum autē diu mansissetis in solitudine, introduxit vos in fines Amorrhæorum transjordaninorum: eosque bellum vobis inferentes, subegit vobis: cæsis concisis, dedit vobis possessionem eorum agri? Extitit deinde Balacus Sephoris filius, Moabitarum Rex, qui vos bello lacessierat: accersivitque Balaamum filium Phegoris, qui vobis imprecaretur ditas. Sed noluit Deus audire Balaamum, convertitque imprecationem ejus in faustam precationem, & vos tutatus est à manu illius. Ita trajecto Jordane, perveniistis ad Hierichuntem, & bello resistentes Hierichuntios, & reliquos populos superavistis auxilio Dei, qui quasi missis ante vos vespis, egit vo-

bis

bis in fugam duos reges Amorrhæorum; nullo vestro vel ense vel arcu: vobisque dedit & agrum non vestro labore cultum, & urbes ab aliis quam à vobis edificatas: quas incolitis: vineisque & olivetis, quæ non sevistis, vivitis. Quibus de causis veremini Jehovam, eumque verè & sincerè colite: & auferte deos, quos majores vestri coluerunt trans fluvium, & in Ægypto. Quod si non placet vobis servire Jehovæ, dispicite hodie utrum servituri sitis Diis, quibus servierunt conditores vestri trans flumen, an Diis Amorrhæorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidem & domus mea serviemus Jehovæ. P. Absit, ut omisso Jehovâ, serviamus aliis Diis. Nam Jehova Deus noster est. Hic eduxit nos, majoresque nostros ex Ægyptica servitute: idem fecit in oculis nostris mira illa miracula, & nos custodivit in omni itinere quod confecimus, & inter omnes nationes per quas iter fecimus: fugavitque nobis omnes gentes, & Amorrhæos incolas. Nos quoque colemus eum: est enim Deus noster. J. Non poteritis colere Jehovam; est enim Deus sacrosanctus, Deus rivalis impatiens, non ferre vestra delicta & peccata. Quid si eo relicto colatis Deos peregrinos, avertetur: & vos non minùs multis malis conficiet, quam antè bonis affecit. P. At eum colemus. J. Ergo testamini, vos deligere vobis Jehovam ad colendum. P. Testamur. J. Itaque tollite Deos istos peregrinos, & expiate animos vestros Jehovæ Deo Israëlitarum. P. Jehovam Deum nostrum colemus, & ejus dicto audientes erimus. J. Igitur consignabo hæc literis, & erigam hoc ingens saxum sub hac quercu, quod testis erit (ut pote quod audiverit omnia Jehovæ ad vos dicta) si fortè fregeritis fidem Deo vestro.

Sent. *Deo Servatori, bonorumque datori, servire debet.*

Jael,

JAEL, *Judicum 4.*

ARGUMENTUM.

Jael Siseram Chananæorum Ducem dolo occidit.

Jael, Sisera, Baracus.

DIverte ad me, Sisera, quò fugis? diverte ad me tutò. S. Bene mones. Sed ubi abdes me? Bono animo es: sub hoc centone; hic latebis tutissimè. S. Amabo da mihi paululum aquæ quod bibam, nam va'de sitio. J. Imo lac dabo ex hoc sino, quod melius est aquâ. Hem bibe. Nunc quiescito, ubi texero te hâc stragulâ veste. S. Sed sta ad januam casæ, ut, si quis me quæret, neges me hic esse. J. Fiet. Nunc demum facinus edam majus fœmineâ manu. Quid hoc? Gestit animus, jubetque audere ulcisci hostem Dei & bonorum. Feriisti Siseram, fœmineâ vi, & fœmineâ manu interimeris. B. Quis mihi nunc, quis demonstret quo fugerit hostis? Quem ego si assecutus fuero, dispeream nisi ei animam eripio malis modis! Sed quo te surripuit? quo fugit? J. O Deum immortalem! quantum facinus feci? quantam laudem invenit Jael? Sed videone Baracum? Ipse est, sectatur hostem jam jacentem. Barace, huc sis ad me. ut tibi commonstrem hominem quem quæris. B. Obsecro, estne apud te? J. Videbis. B. Proh superi! quid video? Siseram jacentem humi exanimem? Quis hoc fecit? J. Mulieris factum vides. B. At non muliebre tamen. Sed quæso, tune hoc fecisti? J. Ipsa res indicat. B. Video: sed narra, obsecro, quo pacto egeris: J. Vidi fugientem, jussi ut ad me veniret, eumque operui centone; deinde cum jam quiesceret, cepi clavum, quem malleo adegi in tempus ejus. Ille provolutus ad pedes meos, afflavit animam. B. Utinam sic pereant quotquot adversantur Deo.

Sent. *Turpi morte digni sunt, qui Deo aut ejus populo adversantur. Debilium manu vincit Deus fortes.*

Ge-con

GEDEON TRITURANS, *Judicum 6.*

ARGUMENTUM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ADsit tibi Jehova, vir fortiſſime. G. Quæſo te, Domine ſi adeſt nobis Jehova, cur tam dira patimur? Ubi nam ſunt tot ejus mira facinora quæ nobis narravere majores noſtri, nos ab eo eſſe eductos ex Ægyptiis; cum nos nunc deſeruit & addixit Madianitis? Gen. Vade cum tua iſta virtute, & defende Iſraelitas à Madianitis. Ego ſum tibi autor vadendi. G. Amabo te Domine, quâ tandem re defendam Iſraelitas, qui ſim tenuiſſimus omnium Manaſſenſium, & minimus totius paternæ familiæ? Gen. Adjuvante me, concides Madianitas ad unum. G. Quæſo te, niſi moleſtum eſt, ut ſigno aliquo mihi confirmes te eum eſſe qui mecum loquare. Noli diſcedere hinc, donec redeam ad te, & expromem dapem, quam faciam apud te. Gen. Præſtolabor tibi. G. Paravi omnia. Gen. Pone carnem & panes non frumenta tos ſuper hoc ſaxum, & effunde jus. G. Hei mihi! ignis conſumpſit omnia. Jehovæ Genius eſt: me miſerum, qui vidi num Genium Jehovæ. G. Salvus es, pone metum; non ideo moriere.

Sent. *Dei ope, quivis quidvis poteſt.*

GEDEON, *Judicum 7.*

ARGUMENTUM.

Gedeon delectu habito, dimiſſiſque imbellibus, caſtra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggreſſus profligat.

Jehova, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

GEdeon, tu nimis multos habes milites. Quod ſi cum iſtis copiis vinceritis hoſtes, Iſraëlitæ jactarent ſeſe victoriam adeptos eſſe ſuo Marte: atque

que ita non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraheret meæ gloriæ: Proinde cura ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant domum & discedant ex monte Galaadeo. G. Præco indice timidis & cæteris discessum secundum legem, ut nosti. Pr. Audite, audite, milites. Si quis edificavit novam domum, neque dedicavit, is domum repetito, ne si in prælio occubuerit, alius eam dedicet. Item, si quis vineam consevit, neque profanavit, domum repetito, ne si occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsavit, neque duxit, domum repetito; ne si in prælio occubuerit, alius eam ducat. Item, si quis timidus est & molli animo, domum repetito; nè animi sui mollitie effœminet animos aliorum. G. Reste est, restant decem millia? discesserunt viginti millia. J. Sed ne fie quidem satis pauci sunt: nam quo pauciores erunt, eo mihi gloriosior erit victoria. Deduc ista decem millia ad aquas: ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agitè milites, descendite ad aquas. J. Da operam ut quicunque lambent aquam linguâ, more canum, hos secernas ab eis qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ità factum est. Supersunt trecenti, qui ductâ ad os manu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua biberunt. J. per istos trecentos dabo tibi victoriam, Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca jube reliquis omnibus, ut domum repetant. G. Ite domum, Israelitæ, exceptis his trecentis; & nobis relinquite commeatum & tubas. J. Gedeon, descende, dum nox est, ad castra Madianitarum, ut intelligas me ea tibi tradere. Quod si solus descendere vereris, descende una cum Phara famulo tuo, ut audias quæ dicentur, ut ita confirmeris ad invadenda castra. G. Phara, descendamus clanculum in vallem, ut exploremus quid animi habeant hostes. Ph. Placet. G. Cave nè strepitum edas; hic est via. Ph. Tace, tace, here. G. Quid est? Ph. Jam non procul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertentes: hic sunt extremi animatorum,

matorum. Sed tace, nescio quis loquatur. Ma. Scin' tu quod ego somniaverim? Al. Sciam si dixeris. M. Panis hordeaceus videbatur mihi volvere se cum strepitu per castra Madianitarum, qui tandem delatus est ad tabernaculum; quod valida vi impulsum, & labefactatum, à culmine dejecit. Al. Vis tibi certo interpreter? Ensis est procul dubio Gedeonis filii Joæ Israëlitæ, cui in manum dedit Deus Madianitas unà cum universis castris. G. Audisti? Ph. Atque equidem libenter. G. Satis habeo: nostra est victoria: redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam, Deus immortalis, qui nobis bene fortunes hoc consilium. Ph. Non est dubium quin perierint Madianitæ. O felicem noctem, & quovis etiam die clariorem! G. Adeste viri, expergiscimini; vicimus: Deus dat nobis castra hostilium. Sed audite diligenter quæ dicam. Distribuam vos in tres classes; feretis singuli singulas tubas manu, testasque vacuas, & in testis tedas: sed videte ut imitemini me. Cùm venero ad extrema castra, facitote ut videritis me facientem: cumque audieritis meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos quoque repente colliditote testas; sumptisque manu læva tedis, dextera tubis, clangitote, & magnum strepitum circum castra editote, simulque proclamatote: *Gladius Jehova & Gedeonis.* Auditisne? Mil. Audimus & meminerimus. G. Vadamus. Jam fere media nox est, ventum est ad ultimam partem castrorum: vos ambite castra: sed excitantur custodes, clangamus properè. Mil. Gladius Jehovæ & Gedeonis. J. Pæan. G. O Deum immortalem! quid video? Deus convertit ipsorum enses in ipsos: confodiunt sese mutuis vulneribus. M. Ut cadunt crebri! Jam bona pars interiit, cæteri mandant se fugæ. G. Fugiunt, instate viri, urgete, consequimini, festamini, ut è tanto numero nullus evadat.

Sent. *Christianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à voluntariis non coactis gerendum est: & præstare pauces alacres quam multos ignavos. Stulti duces milites numerant, sapientes ponderant.*

Jephtha,

JEPHTHA, *Judicum* 11.

ARGUMENTUM.

Jephtha persuadent senatores Israelitarum, ut sumat militiæ Ducem præbeat adversus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Jephtha.

MIssi sumus ad te, Jephtha, ab Israelitis, ut à te postulemus, ut præbeas te nobis Ducem ad gerendum bellum contra Ammonitas. Scimus enim te esse eo corporis & animi robore præditum, eâque peritiâ belli, ut nemo hodie possit id præstare melius. I. Enim vero vos exegistis me domo paterni præ odio: cur nunc venitis ad me, rebus adversis? Cur non potius retinuistis me, cùm non egeretis; ut esset vobis copia mei, cum egerit.s? Se. Noli quæso, Jephtha, meminisse injuriæ. Si nos non rectè fecimus, qui te expulerimus; tu recte facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris, & debellaveris Ammonitas, constituemus te Principem omnium Galaaditarum. Atque ita fiet, ut tibi longe plus sit boni, quam quanta fuit injuria. I. Ergo si revocaveritis me ad debellandos Ammonitas & Jehova subegerit eos mihi; obtinebo principatum in vos? S. Contestamur Jehovam, nos esse facturos isto modò. J. Persuasistis. Eamus.

Sent. *Præstantes viri, licet eò in præsentia non egeas, retineri debent in casus futuros.*

RUTHA, *Ruth.* 1.

ARGUMENTUM.

Noemim ex Moabitica descedentem in Israeliticam terram, quamvis dissuadentem, comitatur præ ejus amore Rutha, ejus quondam nurus.

Noemi,

Noemis, Ruthæ, & Orphæ ejus nurus.

POstquam Deus cœpit misericordiam sui populi, (ut accepimus) eumque levavit fame, quæ coëgerat me, & meum virum, & liberos confugere hinc ad Moabitas; jam nihil est quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis, meæ nurus charissimæ, centeo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis privatæ viris. Jam satis me comitatæ estis. Ite sanè secundo Deo, quem precor ut vobis rependat pietatem, quâ usæ estis in mortuos, & in me. Det inquam vobis Jehova, ut nanciscamini quietem, suum utraque apud maritum. Amplectimini me, charissimæ conjuges meorum olim filiorum. R. Heu nos miseras! ficcine disjungemur à te? Ah! non fiet, suavissima socrus: quin ibimus tecum ad tuos populares. N. Nihil opus est, meæ filiolæ; an putaris me adhuc utero editurum filios, qui futuri sint vobis viri? Revertimini potius, meæ filiolæ; abite. Nam ego quidem grandior sum, quam ut sim apta viro. Sed fingite non abesse spem, mèque tradi viro vel in proximam noctem, filiosque gignere; an estis expectaturæ, donec adoleverint? Potestisne tam diu durare sine viris? Non ita filiolæ: parendum est necessitati. Equidem valde angor vestro discessu, sed nolo repugnare urgenti Deo. O, Vera prædicas: melius est reverti. N. Sapis, amplectere me. Vale mea quondam nurus. O. Vale & tu mea quondam socrus. N. Vides Ruthæ, ut tua fratria repetat patriam, & deos penates? Quid apud me hæres? Revertere una cum ea. R. Nè me urge de te relinquenda. Nam quo tu cunque ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, commorabor. Communis mihi tecum erit populus, communis Deus. Tecum una moriar, tecum una humabor, ita omnino statui. Atque ita mihi habeam Jehovam propitium, ut una mors est me à te separatura. N. Postquam ita animum obfirmâsti, nolo improbiùs obsistere tuo studio: Eamus sanè. Deo bene fortunante.

Sent. *Beati qui Deum Deique populum anteponunt & parentibus & patriæ: eos Deus largè remunerabitur.*

BOOZUS, *Ruth.* 2.

ARGUMENTUM.

Boozus comiter alloquitur Ruthamspicas legentem ejusque pietatem collaudat.

Boozus, Messores, Curator messis, Ruth.

ADsit vobis Deus, messores. M. Et tibi bene omnia secundet. B. Quæ est iste puella. Curator, quam hic video spicas legere? Ca. Moabitis est, quæ huc secuta est Noemim, remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogavit, ut liceret sibi legere spicas post messores: id quod adhuc fecit à mane: tam paulum manet domi. B. Audi filia, ne iveris in agrum alium ad colligendas spicas, néve hinc abieris: sed hæreto apud meas ancillas, & videto ut sequaris eas, in quemcunque agrum ibunt messum. Ego vetabo, ne famuli sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex eisdem vasis quibus ipsi hauriunt. R. Quidnam est in me, quamobrem digneris ita respicere me, cum sim peregrina? B. Perlatum est ad me, qualem tu te præstiteris erga tuam socrum post obitum viri tui; utque relicto utroque parente, terraque patria, contuleris te ad populum tibi ante ignotum. Quod factum Jehova Deus Israelitarum rependet tibi cumulatissimo præmio, sub cujus quasi alarum præsidium tu te recepisti. R. Agnosco tuam gratuitam benignitatem & misericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum consolando, cum tamen indigna sim, quæ vel inter ancillarum tuarum numerum veniam.

Sent. *Pii favent piis, eisque benefaciunt.*

DISCALCEATUS, *Ruthæ* 4.

ARGUMENTUM.

Boozus, recusante altero propinquo, emit bona Noemis, Ruthamque ducit uxorem.

Boozus

Booz, Propinquus, Rutha, Senatores.

HEus tu qui hac transis, adesdum, pauci ste volo. P. Quidnam id est? B. Consista hic paulisper, dum evoco aliquot de senatoribus civitatis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint nobis in hoc negotio: nam seria res est, egetque testibus. Heus vos senatores; quaeso vos ut accommoderis huc nobis aliquantisper vestram operam. Non faciemus longius. S. Adsumus, die quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelechi, venundat Noemis, reverso ex agro Moabitarum: Hanc rem visum est mihi ut tibi significarem; ut si empturus es, eamus in praesentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. P. Ego vero emam. B. Sed cum fundum emes à Noemi, & à Rutha Moabitide uxore defuncti, emes ea conditione, ut ipsum Rutham ducas in matrimonium, ut suscites nomen illius in ejus hareditate. P. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme tu, si vis, meo loco: mihi quidem emere non licet. Atque in hujus rei testimonium accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exuo me hoc calceo, ita testor me cedere tibi meum jus in hac re. B. Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emam omnia bona Elimelechi, & Chilonis, & Mahalonis, à Noemi; utque mihi vendicem in matrimonium Rutham Moabitidem conjugem Mahalonis, ut constituam nomini defuncti in ejus hareditate, ne ejus nomen tollatur ex ejus consanguinitate & patria. Vos hodie testes nuncupo. S. Testabimur. Faxit Jehova, ut mulier ista quae intratura est tuam domum, tam sit foecunda quam fuerunt Rachel & Lia, quae duae prole instruxerunt domum Israeliticam; utque egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehemae: fiatque domus tua similis domui Pharis, quem Judas sustulit ex Thamare, progenie tibi à Jehova data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & vidua.
Qui vult quod placet, habeat & quod displicu.

SAMSON, *Judicum* 16.

ARGUMENTUM.

Samson victus, ad Palæstinos deductus, abruptis vinculis, occidit maxilla asina mille viros.

Judæi, Samson, Palæstini.

AN nelcis Palestinos habere imperium in nos? S. Scio. J. Cur ergo incendisti segetes eorum, magno nostro malo? S. Parpari retuli. J. Atqui huc venimus, ut te vinctum dedamus eis. S. Siquidem jurejurando confirmatis, vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatis licet, J. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum potestis. P. Euge, adducitur ille hostis noster capitalis, qui immisit sceleratas faces in segetes nostras; nunc, nunc ulciscemur. Nunquam hodie effugies, Samson, hic tibi finis adest vitæ. S. Agite vero, si quid animi habetis, aggredimini vinctum: experiar tamen si quid habet solitarium virium. Euge. P. Perimus, abrupit vincula: sed invadamus undique: non evadet: præstemus nos viros. S. Sed unde mihi telum! Ecce autem commodum sese offert hæc maxilla asini; hæc præbebit vicem clavæ. Pugnate viri pro virili. Sentietis qui vir sim. Hem tibi, qui primus me lacessis primus perito. Et vos qui hic tam densè conglobati estis, sentite quæ sint vires Samsonis, qui vincit inermis armatos. Heus, cogitatis pugnare pedibus? Quo fugitis? Hic adest hostis, ne perdite victoriam. Tu quidem hic jacebis, tu quoque adjungêris ei comes: dormite. Euge Samson, quantam cædem fecisti! Maxilla asini quantem stragem edidi! Maxilla asini prostravi mille viros.

Sent. *Qui Dei spiritu præditus est, invictus est, frustraque constringitur. Deus sæpe vilissimis telis ulciscitur hostes suos.*

DIALOGORUM SACRORUM LIBER SECUNDUS.

ELIS, 1 Regum 3.

ARGUMENTUM.

Jehova Samuelı prædicit, seſe animadverſurum in domum Elii ſacerdotis, qui in filios ſuos non animadverterit.

Jehova, Samuel, Elis.

S. Amuel. S. Quid me vis? Accuttam; adſum vocatus à te. E. Non vocavi: redi cubitum. S. Fiet. J. Samuel. S. Adſum, Eli: nam vocâſti me. E. Non te vocavi, fili: redi cubitum. S. Faciam. J. Samuel. S. Adſum; nam vocâſti me. E. Atat, nunc demum intelligo quid ſit. Diſcede cubitum: quod ſi te vocaverit, reſpondeto, *Loquere Jehova, audio.* S. Faciam. J. Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. J. Ego ſum quiddam facturus in Iſraelitis, quod quiſquis audiverit, prorſus obſtupeſcet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia quæ decrevi, & rem ad exitum perducturus: eique oſtenſurus, me perſecuturum culpam ejus in ejus domum in perpetuum: qui cùm ſciret filios ſuos malè audire, non animadverterit in eos. Quam ob cauſam juro, hanc noxam nullo unquam vel ſacrificio, vel libamine, Elis poſteritati remiſſum iri.

Sent. *Qui divina voci non est assuetus, eam inter dum esse putat hominis. Peccantes natos non puni grave peccatum est. Parentum, quamvis honorum indulgentia perdit natos. Natos qui verè & sapienter amat, castigat; sed nè quid injustè, immodicève fiat.*

SAULUS, 1 Regum 9.

ARGUMENTUM.

Saulus quærens asinas patris, is consultum Samuelem vatem, & abeo discit se futurum regem.

Saulus, Puer, Puella, Samuel.

ENim vero satis jam diu conquisivimus asinas, neque invenimus. Revertamur domum, puer, nè pater meus, omissis asellis, sit solicitus de nobis. Puer. Non censeo redeundum esse, re infectâ. Aiunt esse divinum quendam & gravem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum evenit; conveniamus eum, si fortè indicet nobis id cujus causa venimus. Sau. Sed quid offeremus homini? Nam etiam planè exhaustæ sunt peræ nostræ, nec habemus quod dono demus ei, & ire vacuos, religio est. Puer. Tace: est mihi in præsentia quadrans sicli argenti: quem dabo ei, ut indicet nobis quam viam insistamus. Olim inter Israëlitas qui ibant consultum Deum, dicebant se ire ad videntem: nam qui hodie dicitur vates: olim vocabatur videns. Sau. Rectè moues, eamus. Ingredientibus est hoc ascensu arduo, Sed video puellas, quæ exeunt aquatum; adeamus eas. Heus puellæ, an non hic est vates quidam? Puel. Est: & quidem incidetis in eum, si pergetis: properate modò: nam hodie venit in oppidum, quia populus facturus est rem divinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante adventum ejus, quoniam ejus est consecrare sacrificium: postea epulabuntur invitati. Itaque ascendite; non est dubium, quin inventuri si-

tis eam. S. Habemus gratiam: ascendamus in oppidum. Sam. Video adolescentem huc venientem unà cum puero. Nimirum hic est, quem heri prædixit mihi Deus venturum ex regione Benjamitarum, ut eum unctione creem Imperatorem Hebræorum, ut eos vindicet ab injuria Palæstinorum. S. Amabò te, indica nobis domum vatis. Sam. Ego sum ille: conscendite ante me hunc collem: hodie epulabimini mecum; deinde dimittam vos manè, & indicabo vobis quicquid cogitatis cum animis vestris. Quod attinet ad asinas perditas tertio abhinc die, tu nè esto anxius de eis, repertæ sunt. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus. Debes æstimare te esse columnam totius nostræ nationis, omniumque salutem positam esse in te, tuâque domo paternâ. S. Quid ais? In mene, qui genus refero ad Jeminem, ortus ex obscurissima familia Benjamitarum, quæ tribus est minima Israëlitarum? Sam. Concedamus modò in hospitium, Deus providebit cætera.

Sent. *Deus opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitum perducit.*

SAMUEL, 1. *Regum* 12.

ARGUMENTUM.

Samuel jam senex innocentiam suam, & Dei in Israëlitas beneficia commemorat: eorumque peccatum reprehendit, qui regem sibi depoposcerint, & imperato divinitus tonitru eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Israelitæ.

EN ego vobis in omnibus obsecutus, regem creavi, deinceps jam vobis præfuturum. Nam me quidem jam senem esse indicio est canities. Mei liberi inter vos degunt, & ego vobis jam ab incunte ætate præfui. Hic adsum, respondete mihi coram Jehova, & coram ejus uncto; si cujus bovem, aut asinum; si cui injurius, aut violentus fui; si à quoquam præmium accepi, ut in ejus culpa connivercm; paratus sum vobis reddere. I. Neque in-

jure,

jurius in nos, aut importunus fuisti, neque quic-
quam ab ullo accepisti. S. Testis est hodie apud
vos, & Jehova, & Jehovæ unctus, nihil habere vos
quod me accusetis. I. Ilanè. S. Adeste igitur:
placet vobiscum disputare, quanta Jehova, & Mo-
ses, & Aaronis erentor, & majorum vestrorum ex
Ægypto reditus autor, tum in vos, tum in majores
vestros beneficia contulerit. Cum migrasset Jaco-
bus in Ægyptum, invocatus à majoribus vestris Je-
hova: Mosem misit & Aaronem, qui illos ex Æ-
gypto eductos in hoc loco collocarunt. Post ea ip-
sius oblitos emancipavit Siseræ duci exercitus Hasó-
ris, tum Palæstinis, & Moabitarum regi, à quibus
bello vexati sunt. Deinde invocantibus eis Jeho-
vam. Peccatumque confitentibus, quod eo relicto
Baalim, & Astarotum coluissent; & auxilium con-
tra hostes orantibus, seque ei servituros pollicenti-
bus: misit Jerobaalem, & Bedanem, & Jephthan,
& Samuelem; per quos ita vos ab hostibus vestris
undique vindicavit. ut in tuto essetis: Vos verò,
cum videretis vos à Nahasso Ammonitarum rege in-
vadi, postulastis a me, ut mutato rerum statu, à
rege vobis regi liceret, cùm Jehovam Deum ve-
strum regem haberetis. Ipsitur ecce vobis regem,
quem delegistis & efflagitastis: regem vobis præ-
ficit Jehova. Si Jehovam Deum vestrum reverebi-
mini eique servietis, & dicto audientes, sine contu-
macia una cum rege vestro parebitis; bene vobis-
cum agetur: sin minus, & vos & regem vestrum
Jehovæ manus impetet. Jam verò agite, videte
quantam rem Jehova jam nunc in oculis vestris fa-
ciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare
aut pluere in his finibus non solet. Atqui ego jam
Jehovam exorabo, ut tonet atque pluat: ut intelli-
gatis, vos in Jehovam gravem culpam commisisse,
qui regem vobis popposceritis. Jehova, cœlitem-
rumque Deus, emitte nunc tonitrua & nimbum, ut
hic populus suum peccatum agnoscat. I. Ut toni-
Ut pluit? Heu nos miseros! Supplica pro nobis Je-
hovæ Deo tuo, ne pereamus; quiad rei superio-
nostra scelera hoc insuper adjecimus, ut regem
C bi

bis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidem istà re graviter peccastis; veruntamen nolite à Jehova deficere sed eum toto pectore colite: néve desciscite ad vana ista, quæ neque juvare possunt neque defendere; sunt enim vanissima. Neque enim deseret Jehova populum suum, propter sui nominis celebritatem, postquam semel cœpit vos sibi populum habere. Ego quoque, absit, ut Jehovam offendam, aut pro vobis supplicare, velque decente & rectâ viâ deducere intermittam. Tantum Jehovam metuite, eúmque verè & tota mente colite; videte enim quantam rem apud vos fecerit. Quod si peccatis indulgebitis, & vos & rex vester pœnibitis.

Sent. *Justi homines (qualis fuit Samuel) nemini faciunt injuriam. Magna est hominum erga Deum ingratitudo, qui toties tam fideliter à Deo defensi, tot beneficiis cumulati, tamen hominem regem sibi deposcant: digni sanè qui inclementi regi serviant, quando clementem repudiant. Immensa est Dei clementia, qui sic ingratos tamen non deserat. Multum valent apud Deum preces justorum, qui etiam aliquo tempore vel pluviam possint impetrare.*

SORTILEGIUM, 1 Reg. 14.

ARGUMENTUM.

Saulus Jonathanem filium suum vult occidi propter gustatum mel contra votum populi. Sed populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Jonathan.

HUc adeste omnes populi primates, dispicite & conquirite, cujus hodie culpâ fiat, ut Deus roganti mihi oraculum non reddat. Nam Jehovam ego Opt. Max. Israëlitarum conservatorem juro, si etiam Jonathan filius meus is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus consistite ist-hinc, ego & Jonathan consistemus altrinsecus. P. Ut libet facito. S. Jehova Deus Israëlitarum age sortes. Ducantur sortes. Atat, nos perit sors: alter

ter nostrùm sit oportet, Sortiamur. Oho Jonathan, sors indicatte: Indica mihi quidnam feceris. J Gustavi paululum mellis de capite hujus baculi, quem in manu habebam: quod tu, insciente me, fieri vetueras. Hoccine mihi capitale esse æquum est? S. Deum ego juro, te moriturum, Jonathan. P. Ergò morietur Jonathan, qui tam præclaram victoriam peperit Israëlitis? Nequaquam, per Jehovam immortalem; ne pilum quidem amittet, qui hodie Deum sui facti adjutorem habuerit.

Sent. *In hac vita unius peccatum luunt interdum multi, quia sunt unum quasi corpus, cujus membrorum omnium est tanta conjunctio atque cognatio, ut eorum consensus tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua puniuntur animæ, sui quisque, non alieni peccati pœnas dabit.*

OBEDIENTIA, 1 Reg. 15.

ARGUMENTUM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementius, quàm Jehova præceperat, ultus fuerit.

Saulus, Samuel.

JEhovam tibi propitium precor. Feci jussum Jehovæ. Sam. Quem ergò balatum & mugitum audio? Saul. Oves sunt, & capræ, boves, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinuêre milites, ut Jehovæ Deò tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. Sam. Licétne mihi, quòd boni tua venia fiet, tibi significare quid mihi Jehova hac nocte dixerit! Saul. Licet. Sam. Nonne, cum vel te judice parvus fueris, nunc princeps es tribuum Israëlitarum, unctus à Jehova Rex eorum? A quo cum in hanc expéditionem missus sis, jussusque sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem persequi; cur ei dicto audiens non fuisti? téque ad prædam, vetante Jehova, convertisti? Saul. Imò Jehovæ parui, expeditionemque ad quam ab eo sum missus, confeci; & delectis Amalechitis

Agagum

agagum eorum regem abduxi. Tantum milites de manubiis pecora, bovesque devotorum primitias, desumpserunt, quæ Jehovæ Deo tuo immolaretur apud Galgala. Sam. Quasi vero Jehovæ tam placeant hostiæ & sacrificia; quam ejus dicto audientem esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & obtemperationem adipe arietum. Nam non parendi peccatum perinde est ac magiæ, & contumaciem esse, eadem in culpa ponitur, ac simulacrorum cultum esse: Et quia Jehovæ mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. Sa. Peccavi, qui contra Jehovæ jussum, contraque tua dicta fecerim, milites veritus, eisque obsecutus. Sed da mihi, quæso, hunc veniam ut mecum revertare; ut Jehovam adorem. Sam. Non revertar tecum, qui Jehovæ mandatum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. Saul. At non patiar te abire, ut non me comiteris. Sam. Quid me retines? Ah! rupisti meum pallium: Et Jehova hodie Israelitarum regnum à te abrumpit, idque alteri te meliori tradit. Neque vero fallet Israelitarum triumphator, neque factum mutabit: non enim homo est, ut factum mutet. Saul. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores meorum populariùm, apudque Israelitas, ut mecum redeas Jehovam Deum tuum adoraturo Sam. Age, age: præi, sequar.

Sent. *Nihil placet Deo, quod ejus præcepto contrarium est, etiamsi bono alioquin animo fiat, debet enim homo Deo (sicut servus hero, aut filius patri) servire: non suo, sed illius arbitrio.*

GOLIATHUS, 1 Regum 17.

ARGUMENTUM.

David à Sanlo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

David, Eliabus, Goliathus, Israelita quidam, alius Israelita, Nuntius, Saulus.

SAlvete, mei fratres optimi. E. Deus det quæ velis, germane lepidissime. Ut valet pater? D. Optime, gratia

gratia Deo; neque misit ut viserem quid ageret vobisque afferrem placentam & decem panes, & testeram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos, ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad prælio dimicandum nobiscum? Ego sum Palæstinus, vos estis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem qui conferat manus mecum; qui si superaverit me prælio, & interemerit, nos serviemus vobis: sin ego vicero, vos nobis servietis. Quantâ ego hodie ignominiâ afficio instructos in acie Israëlitas! Date mihi virum quicum contendam singulari certamine. D. Quis est importunus iste, & turgidus gigas, qui tantopere despicit nos præ se? Cujus vocem & aspectum contremiscunt omnes & refugiunt? I. Nescio quis est, natus in nostram perniciem & deductus; cum quo nemo audet conferre manum; adeo ingens est, & terribilis. D. Quid ergo præmii, foret, qui sustulerit eum de medio, & abolerit hoc tantum probrum Israelitarum? Nam quis est impurus iste Palæstinus, qui inurit tantam notam ignominiæ castris Dei immortalis. I. Si quis eum dejecerit, rex eum valde ditabit, locabitque ei nuptum filiam suam, donabitque immunitate perpetuâ domum ejus paternam. E. Cur venisti huc improbe puer? Aut cur deserulisti pauculas illas oviculas in saltu? Ego novi temeritatem, audaciámque tuam. Mirum, ni venisti spectatum prælium. D. Quid ego commisi? An non erat causa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu quo præmio afficiet rex eum, qui occiderit immanem illum Palæstinum? I. Maximo. D. Quonam? I. Ornabat eum maximis divitiis & opibus, committétque ei natam suam uxorem, & liberabit domum ejus patriam in perpetuum. D. Condignum sanè præmium & regale. Equidem ausim aggredi hominem: nescio quomodo gestit animus, indignaturque tantum licere cuiquam in populum Dei. Hæccine ut patiar? Impune ergo nefanda illa probra evomuerit in sacram gentem? Morime malim. N. Adolescentule, jubet rex ut venias ad se. D. Ni

il est quod faciam libentius. Eamus. O si fiat
nihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum
onfecerit Deus, uno occilo? N. Adduco tibi hic
dolescentulum rex quem jussisti accersi. Saul.
Quid audio, David? tunè dixisti te audere in Palæ-
tinum illum portentosum, qui perterrefacit totas
nostras acies. D. Bono animo es, ô rex; nè des-
pondeat quisquam animum; vos spectabitis; ego
ose subibo hoc certamen, & congrediar cum Palæ-
tino. S. Vide quid dicas, David. Non possis
ugnare cum eo, adolescentulus & rudis belli cum
iro robustissimo & in armis exercitatissimo jam à
uero. D. Nihili facio neque vires, neque usum
rmorum ejus: habeo longè aliam rationem cer-
andi. Audi quid dicam. Cum aliquando pasce-
em oves patris mei, leo unà cum urso invasit gre-
em, ovemque corripuit. Eum ego consecutus
æcidi, eripuique ovem è faucibus ejus. Tum ur-
us in me irruere: ego vero prehensum rostro ad
erram affligere, & cædere. Atque ita occidi & leonem & ursum. Non dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & deterrimum hostem, qui audet proscindere convitiis exercitum Dei immorta-
is. Jehova qui defendit me à leone & urso, idem defendet etiam à Palæstino isto. Saul. Quando tan-
a fiducia es, per me licet descendas in certamen. Adsit tibi Deus. Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipsius arma. D. Nunquam equidem arma tuli. Sed faciam periculum, si pos-
im uti. Hæc loriea valde me gravat, cassis quoque
remit caput, etiam caligæ sunt duplo majores quam
oto meis pedibus: nec ensis admodum decet meum
atus; videorque magis alligatus ensi, quam ensis
mihi. Vah! non possum ingredi cum his impedi-
mentis. Apage hæc arma, non sum assuetus his se-
rendis. Malo ferre nota tela: pedum dico, & fun-
dam, unà cum his quinque levibus silicibus, quos
geram in sacculo. Bene spera, rex; cernes me ho-
die victorem redeuntem cum exuviis hominis fero-
cissimi. S. Ita faxit Deus. G. Videone ego ho-
minem venire ad me? Tandem habeo quicum cer-

tem. Sed quæ, malum, intemperiæ agitant Isti
litas? Quis misit nobis hunc pulchellum pusione
rubicundum? Heus puer, menè putas canem, q
cogites pugnare pedo? ut te dii deæque omne
quantum est, perdant. Accede ad me: sodes,
jam propinem te dilaniandum & comedendum
lucribus & bestiis. D. Tu quidem adoriris me
fretus gladio, & hastili, & scuto: ego vero aggr
diorte, armatus solo nomine Jehovæ armipotent
Dei copiarum Israëlitarum, in quas tu hodie co
tulisti omnia maledicta. Hodie Deus conclusit
in manum meam, ut te dejiciam, abscindamq
tuum caput, & pascam volucres & feras, non tantu
tuo cadavere, sed etiam omnium qui militant
vestro exercitu: ut sciant omnes mortales, eu
demum esse Deum, quem Israëlitæ agnoscunt
reverentur: discátque omnis hæc manus spe
trix, Jehovam non adhibere ensem aut hastam
vincendo, cujus sit unius gerere bella, quique tradide
vos nobis in manus. G. Proh Jupiter! eqóne ut hoc
hæc adiverim, idque à puero? At me Deus perd
nisi te jam discerpo his ungibus. D. Quin agè,
quid potes, interim accipe hunc lapidem recta
frontem. Ohe Goliathe, corruis qui modo stab
tam firme; At ego te contundam usquè hoc pe
Hem tibi. Nunc isthic jaces prostratus manu pue
qui modo solo aspectu viros & cœlum armis te
tabas. Hic te puer jugulat tuo ipsius gladio, capu
que tuum horrendum præfigit tuæ hastæ, quod osto
tet exercitui.

Sent. *Nemo veltam vir est, quin facilè vincat*
abs quovis, adverso Deo; vel tam puer, quin faci
vincat quemvis propitio Deo. Dei est victoria, & cu
denti nihil arduum.

JONATHAN, 1. *Regum* 20.

ARGUMENTUM.

David & Jonathan inter sese rationem ineunt, qu
resciscere David queat quis sit Sauli erga ipsum an
mus: & fœdus inter sese in perpetuum pacisc untur.

Dav

David, Jonathan.

Quodnam esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Jonathan, ut me quærat ad necem? J. Ad necem verò? Non est credibile: nam tanta me res non lateret; quippe cùm meus pater nullam rem tantam, tantulamve faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ità. D. At scit ut me habeas intimum ideo hoc te fortasse celat, nè ægrè feras. Crede mihi, nil tam certum est, quam me in summo vitæ discrimine versari. J. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis agitur primus dies mensis, quo ego die soleo cum rege accumbere. Rure latebo, te sciente, usque ad vesperum tertii abhinc diei. Quod si me requiret. dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemam in meam patriam, ad sacrificium Gentilitium quod universi anniversarium factitamus. Si laudabit salvus sum: si succensebit, scito, eum nunquam ad saniorem mentem reversurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commerui tu me interficias potius quam tuo patri dedas. J. Deus meliora. Imo si sensero eum obstinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. D. Sed quis mihi referet utrum tibi asperius responderit? J. Exeamus sub dium. Ità mihi benefaciat Jehova Deus Israëlitarum, hujus cœli quod vides conditor & habitator, mi David, ut ego cras, aut perendie scrutabor quid animi habeat meus pater: quem si intellexero bene esse in te animatum. mittam qui faciat te certiorem: sin autem tibi malum cogitare, id quoque tibi indicabo, ut me autore abeas salvus, adsitque tibi Jehova, ut adfuit meo patri Hæc ego me facturum, testor Deum. Quod si fallam, tum Jonathani numen iratum sit. Quod si tum, cum tui hostes omnes Dei nutu fuerint è medio subducti, ego jam non ero in vivis, ut tuâ misericordiâ salutem meam invicem custodire possis: at certe meæ in posterum familiæ & generi eam non denegabis. Itaque

que nunc iterum ineo fœdus non solum tecum me nomine sed etiam cum tua domo nomine poste rum, tibique juro, mi David, quem amo ex anim facturum me ut dixi. Sed accipe rationem. Cr quod novilunium celebratur, desideraberis; na tua sessio vacabit. Descendes autem ad summu ter, tribus diebus, in locum ubi commodè late quocunque die negotium hoc fiet: eriisque pol laxum Oselem. Ego, re factâ, veniam eò, & a lapidis latus tres sagittas jaculabor, collimans ad sco pum. Deinde puerum ad eas petendas mittam: cu si dixero eas esse citra ipsum, venias licebit, tu res erit in tuto, testor Deum immortalem: sin au tem ultrà; abito sanè. Deo volente. Ac quos in ter nos sermones contulimus, Jehova esto corum testis certissimus.

Sent. *Bonorum indivulsa est amicitia: estque ar dior virtutis quam sanguinis conjunctio.*

NOVILUNIUM, 1 Reg. 20.

ARGUMENTUM.

Saulus filium suum Jonathanem, propter ejus cum Davide amicitiam, jaculo transfigere conatur.

Saulus, Jonathan.

CUr non venit Isæi filius ad cibum capiendum, neque heri, neque hodie? I. Petiit à me veniam concedendi Bethlehemam: futurum enim sacrificium gentilitium in eo opido, ad quod adesse jussus esset a fratre suo. Itaque magnopere orare, ut si sibi vellem gratissimum facere, facerem eò se conferendi, fratresque visendi potestatem. Hæc causa est quamobrem ad regiam mensam non venerit. S. O improbæ & contumacis fœminæ progenies! quasi ego nesciam te Isæi nati percupidum esse, ad tuum quidem & tui parentis dedecus atque ignominiam. Nam quamdiu vivit in terris Isæi filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura ut ad me sistatur; nam morte dignus est. J. Cur ità tandem? Quid commisit? S. Docebo te hoc

jaculo

jaculo quid commiserit. J. At ego hinc effugiam. O rem indignam! actum est de Davide, nisi autugerit.

Sent. *Impii piorum amicitam ferre non possunt. Injustus nihil est intolerabilius justitia.*

ACHIMELECHUS, 1. Reg. 21.

ARGUMENTUM.

David fugiens Saulum, ab Achimelecho sacerdote panem ensemque impetrat, sese ad regium quoddam negotium ex ipsius regis mandato proficiscisi simulans.

Achimelechus sacerdos, David.

QUid est quòd solus sis, nullo commitatu? D. Rex mihi quoddam negotium mandavit; quod negotium ne quis omnino mortalium resciseret, neve quo mitterer, præcepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum assignavi. Quare si habes quinque panes, trade mihi; aut quot habes. A. Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modò tui famuli à mulieribus abstinuerunt. D. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc jam tertium diem, ex quo profectus sum; suntque corpora meorum famulorum casta. Quod si fortè tum, cùm profecti sunt, fuerant cum uxoribus, atque ità corpora pura non habebant: at hodie quidem, antequam sacris panibus vescantur puri erunt; quoniam hic dies certius est, quod spatium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo præter hos apposititicios panes, è conspectu Jehovæ sublatos summissis statim in eorum locum recentibus. D. Habesne hic præterea ullam hastam aut ensem? nam neque hastam neque ensem cepi, adeo me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Philistini, à te in valle querculs occisi involutus panno post ephodum. Eum tu, si vis, capias licet: nam alius nullus est. D. Nullus est isto melior: trade eum mihi.

Sent. *In periculis interdum simulârunt sancti homines. Lex est facta propter hominem, non homo*

propter legem. David, urgente necessitate, panes sa-cros insons comedit, quamvis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legem liceret.

DOEGUS, 1 *Regum* 22.

ARGUMENTUM.

Saulus injustè curat occidendos Jehovæ sacerdotes, quia ei Davidem non indicaverint.

Saulus, Achimelechus, Doegus.

AUdi Achitobi nate. A. Adsum domine. S. Cur in me conjurâsti, cum Iæi nato: cui & cibum & ensem dedisti, & pro quo Deum consuluisti? Quæ insidiæ mihi manifestò parantur? A. Ecquis autem est ex tuis omnibus æquè fidus atque David Regis gener, tuo jussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primum Dei oraculum ejus nomine sum percontatus? Absit à me omne scelus: cave ne mihi, aut omnino meæ paternæ familiæ, ullum in hac re crimen imponas: nam istius totius negotii sum planè ignarus. S. Moriëris, Achimelehe, una cum tota tua paterna familia. Agite mei cursores, circundate, & occidite hos Jehovæ sacerdotes: Nam Davidis partes tuentur, sciebantque profugum esse, neque me certiorem fecerunt. Quid dubitatis? Quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Age Doëge, circumveni eos tu, & interfice. D. Fiet.

Sent. *Impius princeps sanguinarius est, & suspicioni iraque suæ magis credit & obsequitur, quam veritati. Miserum est cum judice negotium habere, qui veram causa dictionem non admittit.*

DAVID LATITANS, 1 *Regum* 24.

ARGUMENTUM.

David Saulum solum nactus in antro, ejus pennulam veram abscindit: Deinde digressus, altâ voce apud eum innocentiam suam testatur: & Saulus suam injustitiam confitetur.

Comitur

Comites Davidis, David, Saulus.

ATat deflectit Saulus in hoc antrum, ad parendum necessitati. Dies advenit, David, quo die tibi Jehova promisit se tibi traditurum tuum hostem in potestatem, ut eo utaris ad tuum arbitrium. D. Tacete, tacete, obrepam ad eum pedetentim a tergo, dum ventrem exonerat. G. Quid facit? non eum interficit? O hominem insanum, qui tantam, tam subitò oblatam occasionem ulciscendi hostis non arripiat? D. Ah, toto animo commoveor posteaquam oram ejus penulæ abscidi. Avertat Jehova, ut hoc ejus uncto, domino meo faciam, & ei manus efferam, vel hoc solo nomine, quod Jehovæ unctus est. C. Tu nimium religiosus es. Nos ipsi faciemus non ita cunctanter. D. Nolite Dei minus usurpare: regem non feciſtis, regem ne delete. Ejusdem est abolere, qui creavit. Sinite eum. Jam exit, ego eum subsequar. Heus domine rex. S. Ecquis me revocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Davidem tibi malum moliri? Vides profecto oculis tuis, ut hodie Jehova in spelunca, tui mihi fecerit potestatem: nec defuit qui me in tuam necem cohortaretur: sed peperci tibi, meque negavi manus allaturum domino meo, qui esset unctus Jehovæ. Sed vide, pater, vide tuæ penulæ extremum in manu mea quod cum abscíderim, neque te interficerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse dignum quamobrem meæ vitæ insidias tenderes. Suscipiat hanc Jehova causam teque mihi sine mea opera ulciscatur. Vetus est proverbium. A scelerato prodibit scelus. Te quidem mea manu non ulciscar. Cui tandem inflat rex Israelitarum? Quem tu persequeris? Canem mortuum, pulicem. Jehovam precor ut hujus sibi causæ judicium suscipiat, measque partes defendens tuas in me injurias persequatur. S. Tuámne ego vocem audio, David fili? Hei mihi! tu æquum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris; id quod satis hodie ostendisti, cum mihi

quem

(quem in tuam manum Jehova concluſerat) mortem non intuleris. Nam quotuſquiſque eſt, qui hoſtem ſuum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro iſto tuo hodierno in me facto, Jehova condigne præmio remuneretur. Ego quidem ſcio te regem futurum, & regnum in Iſraelitas obtenturum. Quare jura mihi per Jehovam, te meam ſtirpem poſt me. um interitum non eſſe exciſurum, meique nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Juro.

Sent. *Injuſti calumniatoribus facillimè credunt. Injuſti malum pro bono, juſti contrà, bonum pro malo reddunt: & Deus utroſque tandem pro meritis remuneratur.*

ABIGAIL, 1 *Regum* 25.

ARGUMENTUM.

Miſsi ad Nabalem famuli Davidis ad petenda cibaria, repudiantur ab eo. Quo audito, uxor Nabalis Abigail munera Davidi obviam ferre properat; & ei obviam facta, ejus in Nabalem iram pacat.

Famuli Davidis, Nabal, Puer, Abigail, David.

DAvid Iſæi filius, te, Nabal, tuamque domum, tuaque omnia plurima ſalute impertit. Is, quia audivit ut tonſuram ovium facias, miſit nos ad te rogatum ut (ſi cum tuis paſtoribus non ſolum ſine ullo maleficio aut injuria, verum etiam cum magno beneficio ſumus verſati, ita ut eos ab omni jactura tutos præſtiterimus quamdiu fuerunt in carmelo: Cujus nobis rei tui famuli teſtes eſſe poſſunt) benigne nobis facias, hoc præſertim tam fauſto die: & quæ commodè poteris, des cibaria ad ipſius Davidis (tui propè diximus filii) ejuſque comitum famem propellendam. N. Quis eſt iſte David? Quis eſt Iſæi filius? Iſnè eſt ad quem hodie ſervi paſſim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum potionemque meam, & quæ mactavi ad alendos meos tonſores, dem hominibus mihi prorſus ignotis? E. Aliunde nobis proſpiciamus: nam hinc quidem

quidem nihil auferemus, ut eum affectum video: Redeamus ad Davidem. P. Meus dominus consuluit sibi pessimè. Eo narratum omnem rem heræ, ut caveat. Hera, nunc, si quando, tuâ est opus prudentiâ. A. Nunquid malum recens ortum est. P. Et quidem maximum. Missi à Davide nunc ii è deserto ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo sunt; & tamen illos experti sumus viros plane probos: nullâ unquam contumeliâ aut damno affecti, quamdiu sumus inter eos rusticati. Quin pro muro nobis noctes diésq; fuerunt, donec versati cum eis sumus pascendo pecudes. Proinde dispice tu diligenter quid actura sis; alioquin actũ est de domino nostro & tota ejus familia. Nam ipsum quidem convenire, hominem profligatissimum ac perditissimum, stultitiæ sit. A. Famuli, capite propere omnia hæc quæ vobis tradam: quæ imposita asinis feretis ante. Ego jam subsequar. Huc mihi propere asinum. Quam male metuo, ne mei viri stulti iam luamus! O hominem insanum, qui pro nihilo habuerit, cum hominem in se irritare, à quo maxime potest & juvari amico, & lædi infenso! Sed video ipsum Davidem adverso colle descendentem. Nescio quid iratus loquitur cum suis. D. Næ ego frustra conservavi omnia quæ habet iste in desertis, ita ut nihil omnino de suo deperdiderit: & reddidit mihi malum pro bono! At ita perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum mane nihil prorsum reliqui faciam. A. Obsecro te, domine, tibi ad pedes suppliciter jacens, ut bona me venia audias. Vide mi David, ne hominem despicatissimum Nabalem dignum judices, in quem iram vertas: qui sicut nomine, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cujus est culpam præstare, missos à te juvenes non videram, neque enim sivissem abire vacuos: sed vides profecto, vir clarissime, (neque enim dubitari potest) te à Deo immortali absterreri à sanguine faciendo in tuis inimicis per temetipsum persequendis: cum ipsius Nabalis insania ejusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & invidis imprecandum esse videatur.

Quare

Quare æquo animo patere hoc munuſculum, quo tibi hic affero, juvenibus tibi merentibus dari a ferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tu tibi fortunas bella divina gerenti in tuto conſtitu Deus; & te in omni vita omni malo prohibeat. A ſi quis tibi infeſtus, & tuæ necis cupidus exiſta precor deum ut te ſemper incolumi, & fortiſſim conſiſtente, tuus hoſtis variis jactatus procellis d pereat. Jam verò cum præclara Dei promiſſa co ſecutus, Iſraelitarum dux fueris conſtitutus, tan tua felicitas nulla quaſi labefactabitur labe conſc entiæ, qua neceſſe eſſet tuam lætitiam contamina recordatione effuſi ſanguinis & ſupplicii ob priv tam injuriam ſumpti. Deus faciet tibi meliora, m mineriſque aliquando mei. D. Gratias ago Jeho væ, Deo Iſraelitarum, qui te mihi hodie miſer obviam: nec non tibi quæ me tuâ oratione à ca & vindicta injuriæ in me commiſſæ avocâris. Na Deum immortalem teſtor, qui me tibi malefacer prohibet, niſi tu mihi occurrere properaviſſes, N balem ante diluculum fortunis omnibus fundi evertiſſem. Verùm ejus culpam tibi condono, tu que munera grato animo accipio. Abi ſanè domu ſalva.

Sent. *Irritare potentiorem, veſania eſt: bonu malo penſare, ſcelus. Iratum potentiorem, munu bus verbiſque pacare, ſapientia eſt.*

ABISÆUS, 1. Reg. 26.

ARGUMENTUM.

David noctu clam in Sauli caſtra digreſſus, ejus d mientis haſtam, matellamque ſurripit. Deinde d greſſus illinc procul clamore eum excitat, ſuamque i nocentiam iterum teſtatur, in calumniatores invehat & ille iniquitatem ſuam iterum confitetur.

David, Abiſæus, Abner, Saulus.

UTer veſtrum deſcendet mecum in caſtra ad Sa lum? Abiſ. Ego. D. Eamus ſenſim & p detentim per noctem, dum dormiunt hoſtes. E omn

omnes sunt opressi altissimo somno. Abis. David, David. D. Quid est: Abis. Hîc stertit Saulus in tentorio, hastâ humi ad caput ejus defixa. Abner & reliqui temerè circum eum jacent; nimirum tibi Deus facit tui hostis potestatem. Vis ergò ut eum ego hastâ configam ad terram uno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere. Quis enim adferat manum ei quem Deus unctione creavit regem, quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dies ei fatalis ventat, aut in prælio cadat. Certè meam manum à rege creato divinitus avertat Deus. Sed cape hastam ejus & mattellam: abeamus. Abis. Deus bone, ut altè sopiti sunt! Nullus omnino expergiscitur' D. Non sine numine hæc fiunt. Conscendamus montem. Volo ego de summo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere me non minus fidum, quam quemvis eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis jam procul absumus ab eis, ne repentino eorum adventu possimus opprimi. Heus Saule, heus stipatores Sauli, heus Abner; non mihi respondes? Heus, te appello, Abner. Abn. Quis tu es qui clamas regem? D. Næ tu es vir eximius, & dignus qui inter Israelitas principatum teneas. Itane vero regem dominum custodis, ut ad eum necandum miles quidam modo introierit tentorium? Haud egregiùm sanè istud fecisti. Per Deum immortalem, vos estis digni supplicio capitali, qui tam malè custoditis dominum vestrum, regem à Deo constitutum. Quæso vide ubi sit hasta, & mattella regis, quæ erat prope caput ejus. S. Estne ista tua vox fili David? D. Mea, ô mi rex & domine. Sed cur tandem persequeris servum tuum! aut quid feci, aut commisi? Veruntamen ne gravare paullisper audire me loquentem. Si Deus te mihi infestum reddit, precor eum tibi propitium: sin homines sunt, execrabiles sunt in conspectu Jehovæ, de cujus me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Jehova terram meo sanguine funestari, quamvis Israelitarum rex occupatus sit in persequendo

quendo pulice (ut ita dicam) ut si perdicem per montes persequatur. S. Peccavi, revertere. David fili. Jam enim tibi non malè faciam, qui ita abstinueris te meâ nece. Erravi nimis quam imprudenter fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis juvenum: cæterùm Deus remuneretur quemque ut dignus meritusque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, sed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charam habui; sic ille habiturus est meam, meque hostili manu liberaturus. S. Macte virtute David fili, haud, dubie conata perficies.

Sent. *Et justi juste, & injusti injuste facere perseverant. Calumniatores, tametsi utrisque nocent, tamen revera pernicioſiores sunt iis qui eorum calumniis credunt, quam iis quos calumniantur.*

PHOEBAS, 1. *Regum* 28.

ARGUMENTUM.

Phœbas Sauli Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulus futurum exitium suum cognoscit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi; & excie quem dicam tibi. P. At tu scis, ut exterminaverit Saulus ex hac terra Phœbados & divinos: cur me in tantum capitis periculum adducere vis Saul. Jehovam Deum immortalem juro, hanc tibi rem fraudi non futuram. P. Ecquem vis tibi excitem? Saul. Samuelem. P. Fiet: heu me miseram! disperii: tu Saulus es, & me indignè decepisti. Saul, Ne formida. Sed quid vides? P. Video augustam quandam & planè divinam personam è terra ascendentem. Saul. Quâ est specie? P. Vir est senex indutus pallium. Saul. Samuel est, prabebo ei honorem! Sam. Quamobrem me eliciendo iniquietas, Saule? Saul. Magnis premor angustiis. Palæstini me bello petunt; Deus aversatur, nec jam respondet, neque per vates, neque per somnia: hanc ob causam acciui te, ut me doceas quid mihi

mihi sit faciendum. Sam. Cur ergò me consulis, si ipse Jehova tibi non modo non favet, sed etiam adversatur? Faciet ille quidem, quod elocutus est voce meâ; tibique extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri, videlicet David; quia non obtemperâsti ei in ulciscendis Amalechitis quibus infensus erat: eam ob rem ità sine dubio te accipiet. Quinetiam addicet tecum Israelitas Palæstinis: & eras tu tuique liberi eritis una mecum: castra etiam Israelitarum tradet Palæstinis. Saul. Eheu! P. Perii misera, corruit. Saule, Saule, quæso te, obsequere mihi, cape cibum. Tu scis ut sim tibi morigerata, & caput meum summo periculo objecerim, ut exequerer tua jussa. Agedum, præbe te mihi facilem vicissim, & vescere cibo, quem tibi apponam, ut recreatis viribus aggrediaris iter. Saul. Non edam. F. Quare? Imo vero edes. P. Jus oramus Saul. Quando tantopere urgetis, fiat. P. Agedum, surge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis macto vitulum altilem quem habeo domi, subinde que farinam ex qua conficiam panes subcinericios.

Sent. *Qui Deum deseruerunt, tandem deseruntur à Deo. Deserti à Deo confugiunt ad eum, à quo antè abhorruerant, diabolum à quo nihil nec cognoscunt, nec consequuntur, nisi suum exitium. Et sanè aequum est ut qui bonum fugit, incidat in malum.*

ACHIS, 1. Reg. 29.

ARGUMENTUM.

Achis Getha rex, admonitu procerum suorum Davidem (qui ad ipsum confugerat) ab exercitu suo dimittit.

Proceres, Palæstini, Achis rex, David.

QUi nam sunt. Hebræi isti, quos habes in nostro exercitu? A. David est, Sauli Israëlitarum regis servus, qui mecum egit per hosce dies, vel potius annos; in quo nihil adhuc reprehensione dignum deprehendi, ex quo ad nos aufugit. P. Re-

mitte hominem in eam provinciam cui tu eum p
feciſti; ne ſi vobiſcum deſcenderit in certamen,
nos ſe convertat. Nam quâ tandem re mel
poſſit cum ſuo domino reconciliari, quam hor
hominum capitibus? Nonne hic eſt ille David, c
mine illo in choreis celebratus? *Saulus mille*
cem concidit, millia David. A. David, Jeho
ego immortalem teſtor, te mihi tuamque caſtr
lem conſuetudinem probari, neque enim ul
adhuc in te vitium, priſteaquam ad me primu
contuliſti, deprehendi. Sed optimatibus non p
ces. Quamobrem diſcede cum bona pace, ne
læſtinos proceres offendis. D. Nam quid ego co
miſi? Aut quid in me adhuc deprehenſiſti, ex
primùm in tuum conſpectum veni, ut in bell
contra hoſtes tuos non proficiſcar? A. Scio equid
te mihi tam placere; quàm ſi divinus eſſes Ge
Sed vetant Satropæ Palæſtini, te prælium ſecum
Quamobrem, mane tibi deluxerit, proficiſcere
ne una cum tui domini ſervis, qui tecum vene
D. Equidem invitis illis militare nolim: p
bitur.

Sent. *Non abs re ſuſpectum eſt perfugarum
ſuos auxilium.*

AMALECHITA, 2. Reg.

ARGUMENTUM.

*Amalechita quidam Davidi necem Saŭli nunti
cujus necis autorem ipſe ſe eſſe dicit, eamque ob
David eum jubet interfici.*

David, Amalechita.

VIdeo quendam huc venientem ſciſſa veſte,
capite inſperſo pluvere. Haud temere eſt,
mirum aliquem ſiniſtrum nuntium adfert. Un
nam ades tu? A. Ex exercitu Iſrælitarum e
D. Quid actum eſt? Floquere. A. Fugerunt
lites è prælio, multi è vulgo ceciderunt: Sau
quoque & Jonathan ejus filius occubuerunt. D.
Acis Sauluæ & Jonathanem occubuiſſe? A.

rè veniſſem in Gelboëm montem, video Sau-
lem innixum haſtæ, cui currus & equitatus jam
inque imminebant: reſpexit ille & me viſo. Huc
s, inquit. Acceſſi. Tum ille, Quis tu es?
malechita, inquam ego. Aggredere me inquit,
interfice. Nam magno dolore diſcrucior, nec
hoc poſſum emoti. Hic ego quid agerem? Vi-
bam non victurum poſt tam gravem casum; ita-
que interemi, abſtulique coronam de capite ejus &
illam de brachio: quæ tibi affero, ut vides.
Heu calamitoſa clades! Heu lugubre prælium!
ſcimus audax! cujas es? A. Filius ſum advenæ
jusdam Amalechitæ. D. Téne ergò non eſſe
dum iſta impura manu perdere unctum Jehovæ?
juvenis invide hominem, neca. Merito morie-
, & tuo indicio peris, quite de rege interfecto
averis,

Sent. *Si potentes ſic tractarent eos, qui ipſi mor-
m aut malum inimicorum, tanquam rem lætam,
nciant ut Amalechitam hunc tractavit David; erit
ſaltem hujuſmodi nuncios averſarentur: minus au-
rent aſſentatores.*

NATHAN, 2. Regum. 12.

ARGUMENTUM.

*Nathan Davidem, juſſu Jehovæ, ficta ad rem in-
tatione ſimili, ita prudenter adulterii homicidii que
rguit, ut ipſe David contra ſemetipſum ferat ſen-
tiam.*

Nathan, David.

DAvid, duo homines erant in quadam urbe, alter
dives, alter pauper. Dives ovibus & capris
obuſque abundabat; pauper unam omnino habe-
at oviculam, à ſe emptam & alitam, quæ adolevе-
at una cum ipſo & liberis ejus, veſcebatur eodem
bucum eo, bibebat eandem potionem, quieſce-
at in ſinu ejus: breviter, erat ei pro filia. Ad il-
um autem divitem venit quidam hoſpes, quem ac-
cepturus. Præteritis pecoribus ſuis, oviculam il-

lam

lam pauperis mactavit. D. Pet Jehovam immor-
lem dignus est morte, qui fecit istud: ove-que co-
te quadruplo pensibit, qui tantum facinus com-
mittere non dubitaverit. N. Tu ille es, David, D-
us creavit te regem Israëlitarum, teque liberavit e
manu Sauli; tibi tradidit domum domini tui, u
uxores quas complecteris; tibi Israëlitarum, t
Judæorum familiam dedit. alia atque alia in sup-
daturus, si ea non satis essent. Et tu, contempto-
jus præcepto. Uriam Hittæum, Ammonitarum
telis objectum indignissimè trucidâsti, ejusque u-
orem, nulla Jehovæ habitâ ratione, in matrimoniu
duxisti, Ob quæ flagitia, nunquam à tua domo ab-
rit clades. Nam Deus conflabit tibi malum dom-
sticum; tuasque uxores, te vidente, alteri trade
cum eis luce palam congredietur. Tu quidem o-
culte feci, sed ipse id faciet in luce, atque in o-
culis omnium Israëlitarum. D. Peccavi in Deum
N. Deus quoque remittit ille quidem tibi pecc-
tum, neque ob id morieris. Sed quia istâ re in-
micis Jehovæ occasionem maledicendi dedisti, fili-
us qui tibi natus est, morietur. Hæc me tibi nun-
tiare jussit Deus.

Sent. *Calli de reprehendendi sunt potentes. Qui al-
terum damnat, seipsum damnat, si similia committit.
Nihil est tam tectum, quin detegatur. Si peccatum re-
isci non vis, peccare noli.*

THECUANA, 2 *Regum* 14.

ARGUMENTUM.

*Thecuana fœmina à Joabo subornata, oratione tecta
atque figurata, impetrat à Davide revocationem Ab-
salomi ejus filii, ob fratricidium profugi.*

Mulier Thecuana, David, Joabus.

FIdem tuam, ô rex. D. Quid mali habes. M. Mu-
lier sum deserta, & viduata viro, cui superstites
fuerant duo filii: hi cum ruri forte inter se conten-
derent, nec esset qui litem dirimeret, cecidit alter
alterum, eumque morte mulctavit. Nunc univer-

me familia urget poscens ad necem eum qui fuerit, ob interemptum fratrem, cupiensque perire unicum hæredem parentum: & quod mihi miserè lucis supersit, (quod certe est perexiguum) exinguere, meique viri nomen memoriamque prorsus è rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam, ista mihi curæ erunt. M. Verum interim periculum est, ne te tuisque nescientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D. Si quis in te moliatur, certo ad me: ne ille, faxo nunquam posteà te angat. M. Sed memineris, per Deum immortalem, multo esse occisi cognatos, & vindices, à quibus omnibus exitium meo filio metuendum sit. D. Eundem tibi ego Deum juro, me provisurum nè tuus filius ullum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam si liberius jam alloquar? D. Sane. M. Quæ te (malum) ratio inducit, ut cum tè mihi mulieri viliſſimæ tam facilem præbeas, populo toti eique præstantiſſimo: ita sis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuum, cujus non minus est cupidus quam ego sum meî nati? præsertim cum in eo non minus fortasse tui generis propagandi spes posita sit, quam mei in meo. Neque enim potes habere exploratum, te alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum certe est, idque incertum an hac ipsa horâ, & ità moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat, non magis quam aqua semel effusa recolligi non potest: quo magis nobis habenda ratio est ut in nostri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quod si supplicii æquitatem prætendis, vide ne non æquitatem, legi parendo, sed iniquitatem, Deum legis autorem, non imitandos sequi videare. Neque enim ille continuo fontes perdit, id quod tu minime omnium ignoras; sed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis qui ob suum aliquod factum ab eo sint alienati. Atque ut jam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quod videbam populum ipsum tam parum apud te valere, ne ipsa nihil possem valde metuebam. Et eam ob rem, quo callidius te in-

ducerem, sic mecum ipsa cogitavi; Hem, rege adibo, & cum eo quasi meum sit negotium, sic agam. Quod si obtinuero, ut me contra eorum odium tueri velit, qui me, una cum filio meo, fortunis omnibus vitaq; ipsa evertere properent: tum ab eo contendam, ut si sibi constare velit, suam clementiam quam uni expositam habeat, tam multis clausam esse non patiatur. Quam me rem impetraturam esse, ô rex, non diffidebam. Cum enim præclare sciren te in jure dicendo, & æquitatem ab iniquitate di judicando, singulari quadam & planè, divina sem per fuisse prudentia præditum; non dubitabam quin qui tibi nunquam abfuisset Deus, idem nunc esset in hac justissima causa adfuturus. D. Ne mo cela quod te rogabo. M. Roga sane. D. Nonne istud totum feciſti impulsore Joabo? M. Ita tibi secunda omnia opto, ô rex, ut nullius harum rerum quenquam ulla ex parte autorem habeo præter Joabum: ipse jussit, ipse præmonstravit quæcunque dixi: ejus instinctu rem omnem involucris figurarum texi: quam tu pro tua divina sapientia, qua omnia quæ in mundo constant tenes, facile intelleksti. D. Impetrasti, Joabe. I sane reductum adolescentem Absalomum. Jo. Ago tibi gratias immortales, ô rex: nunc demum intelligo, me apud te valere gratia, postquam hoc sum à te consecutus.

Sent. *In aliena causa facilius judicant homines quam in sua. Itaque hominum ab aliena ad suam per similitudinem deducere prudentia est.*

SEMEIS, 2. Reg. 16.

ARGUMENTUM.

Semeis Davidem convitiis proscindit: qua David fert patienter.

Semeis, Abisæus, David.

PRodi, prodi, homo sanguinarie & scelerose. Expetit à te Jehova omnem sanguinem domus Sauli cujus tu regnum occupâsti, quod Jehova Absalumo filio tuo tradidit. Nunc nunc tua te scelera petunt,

petunt, homicida crudeliſſime, quem ego jam hîc lapidibus obruam. A. Nonne indignum eſt, canem iſtum mortuũ Regi conviiiari? Viſne ut eum adoriar, eiq; caput decutiam? D. Quid tum poſtea, fili Sarviæ, ſi convitiatur: & ſi ei Jehova mandavit, ut Davidi malediceret; quis ab eo facti rationem repoſcat? En meus ipſe filius, qui ex meis viſceribus ortus eſt, mortem mihi machinatur: quid faciet Jemine natus? Sinite eum maledicere: nam Jehovæ juſſu facit. Fortaſſe reſpiciet Jehova meam miſeriam mihique bonum rependet pro hodiernis hujus convitiis. S. Sceleratiſſime & flagitioſiſſime mortalium omnium, non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedum nequiſſime, qui per nefarias cædes ad regnum perveniſti, qui Sauli domum funditus extripaſti, qui hominem optimum, ejus uxore conſtuprata, crudeliſſimè occidiſti, & ejus neci plurimos te meliores addidiſti, adulteriumque homicidio cumulaſti: homo perfidioſe & impure, quid poteſt inte ſatis graviter dici? Quem ego hic ſaxis jam mactabo, & unius juſtiſſimâ cæde tot nefarias cædes expiabo.

Sent. *Maledicta conſtanter ferre, magni eſt animi: non ferre, effœminati.*

ACHITOPHEL, 2. *Regum* 17.

ARGUMENTUM.

Achitophel Abſalomo prudens, ſed impium conſilium dat de opprimendo Abſalomi patre Davide. Verum Chuſaus Davidi benevolens, altero conſilio illud reddit irritum.

Achitophel, Abſalomus, Chuſæus.

ABſalome, cenſeo, ut ego nunc lectis duodecim hominum millibus, Davidem hâc nocte perſequar; eùmque perterritum, & fatigatum, deſeſſumque, omnibus qui cum eo ſunt fuga dilapſis, ſolum interficiam: deinde cæteros omnes ad te ſic reducam, ut ſponſa deduci ſolet ad ſponſum. Ita fiet, ut cum tu unius mortem expetas, cæterorum omnium

omnium saluti consultum sit. Ab. Perplacet quidem tuum consilium: sed vocetur huc etiam Chusæus Archita, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusæe, suadet Achitophel, ut regem hâc nocte invadamus, territumque & à suis destitutum salvis reliquis opprimamus. Tu quid censes? Sequemurne ejus consilium, an non sequemur? C. Achitophelis consilium, hominis alioqui prudentis hac quidem in re non probo. Tu scis ut pater tuus, & qui eum comitantur, homines sint strenui, & ursi agresti pullis orbatâ feraciores. Præterea, pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tua cæde erit, & rumor sparsus fuerit, factam esse eadem Ablalomanorum; illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim universi Israelitæ patrem tuum esse virum fortissimum, nec non ejus milites. Verùm meum consilium est, ut conveniant ad te omnes Israëlitæ, à Dane ad Bersabam, qui futuri sunt arenæ numerosiores; utque tu ipse inter eos præsens incedas. Tum eum adorti, ubi ubi erit, ingenti densius invademus; ut neque ipse, neque ejus comitum vel unus evadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum universi vel funibus cinctum in flumen everriculabimus, ut nè calculus quidem relictus sit. Ab. Melius est istud consilium, quam Achitophelis: obtemperabitur tibi.

Sent. *Imporum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris. Impiis favere & consulere contra pios, impium est. Rursus, impios ad piorum salutem recipere, pium est, & ipsis etiam impiis utile. Minùs enim graves pœnas Deo dabunt, si pios non occiderint.*

ABSALOMUS, 2 Reg. 18. & 19.

ARGUMENTUM.

Absalomus ex prælio elapsus, de quercus crinibus pendens, à Joabo necatur. Hujus auditâ nece, David sese afflictat, & à Joabo propterea objurgatur.

Milli,

Miles, Joabus, Achimaas, Chusis, Speculator, David, Quidam.

CUm persequerer fugientes & dissipatos hostes. Absalomum vidi cæsarie pendentem de querc. Vidisti autem? Cur non eum ad terram deturbatum occidisti? Nam meæ partes fuissent, decem te argenteis nummis & baltheo remunerari. M. Ego verò, si mihi mille nummi in manum annumerentur, non sim manum filio regis injecturus. Nam, audientibus nobis. præcepit rex tibi, Abisæoque & Ettæo, ut adolescenti Absalomo caveretis: nedum ut ego tam perfidiose, tanto cum vitæ meæ periculo, facerem: neque enim res tanta regi ignota esse possit. Verum jam ad eum ventum est: tu ipse vide quod tibi agendum putes. Jo. Videbis me non ita cunctantem. Moriere boni parentis perversa progenies. Accipe, hæc tria tela de mea manu, recta in medium pectus. Vos mei armigeri, circumfusi eum occidite. Tu præco, confectum bellum est, cane receptui, ut à persequendo revocentur milites. A. Visne igitur ut ad regem curram, eique renuntiem, Jehovam de ejus hostibus sumpsisse supplicium? J. Tu verò né feceris hodie, aliâs facies. Hodie quidem non es jucundum allaturus nuntium, propterea quod regius filius est mortuus. Tu Chusi, I ad renuntiandum regi quod vides C. Libenter, & quidem cursim, A. Quid si ego quoque Chusim cursu consequar? J. Cur consequaris, fili? Non es obtenturus evangelium. A. Sed quid si consequar? J. Per me licet. A. Curro: facile Chusim antevertam. J. Nos verò hoc Deo hominibusque invisum cadaver in hanc vastam voraginem in hac sylva detrudamus, & lapides insuper cumulatè exaggeremus ut tam nefarium facinus memoriâ ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quorum beneficio vitam sunt adepti. S. Heus rex video hominem huc accurentem solum. D. Si quidem solus est, boni aliquid portat. S. Video item quendam alium, currentem etiam solum.

D. Is quoque lætum nuncium affert. S. Ex cuius priorem conjicere videor Achimaasm esse Sadoci filium. D. Virum bonum nominas; de nuntio lætè venit. A. Salve rex: & simul agendas Jehovæ gratias existima, cujus auspicio subacti sunt qui in te arma sumpserant. D. Salvusne est adolescens Absalomus? A. Magnam hominum turbam vidi, cuius e huc mitteret Joabus: cæterum, quid sit nescio. D. Recede, consiste illhic. C. Regem plurimâ salute & lætitiâ impertio, cujus Deus hostes omnes hodie ulnus est. D. Salvusne est adolescens Absalomus? C. Utinam sic sint omnes tui hostes, ô rex, & quotquot tibi malum machinantur. D. Fili mi Absalome, fili mi, fili mi Absalome, utinam ego pro te sim mortuus. Absalome fili, fili! heu me miserum! C. Luctum attuli, non lætitiam; nec solum regi, qui, audito interitu filii, se conjecit in cœnaculum portæ, ubi in luctu sit, & se afflictet; sed etiam populo universo, cujus lætitiam audita regis tristitia in mœrorem convertet: sed video Joabum huc advenientem: stomachatur. J. O lepidum regem, & dignum cujus adhuc vivat filius! ubinam est? Q. Suisum est. J. Quem ego nisi, sed me comprimam. O turpe spectaculum! Itàne verò David? Siccine tuos omnes hodie dedecoras? Et eorum honestissimam victoriam in fœdissimum luctum convertis qui te, tuosque liberos & uxores, tum justas, tum concubinas, à crudelissima morte vindicaverunt? At non oportet (quod tu facis) ita amare inimicos: ut oderis amicos. Nunc quidem facilè ostendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo, te unius Absalomi salutem nostra omnium morte velle redemptam. Verùm age, prodi, & tuos affare leviter: nam per Deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam ut ante noctem omnes ad unum à te deficiant: quo gravius malum nullum nunquam in vita tibi evenit.

Sent. *Honora parentes tuos, si vis vivere diu. Indignus est vitâ, qui in autorem vitæ suæ ingratus est.*

Dignus.

Dignus est infimi morte, qui bonum malo pensat, Ardentem amorem nè summa quidem injuria extinguit.

BERZELÆUS, 2 Reg 19.

ARGUMENTUM.

Berzelaum pro eius in se meritis vult David in aulam ducere. Sed illo propter senectam recusante, abducit ejus loco Chamaamum.

Berzelæus, David.

SAlve nobis tandem reddite Israëlitarum rex. D. O salve multùm, Berzelæe, homo de me multum bene merite. Trajicies tu mecum Jordanem: ego te apud me alam Hierosolymis B. At quot annos natus, ut cum rege Hierosolymam ascendam! Ago nunc octogesimum annum: Poteróne bonum à malo discernere? poteróne cibo & potione delectari? Aut fidicinum fidicinarúmve cantus audire? Quid opus est ut tibi ampliùs sim oneri? Liceat mihi tecum paululum trans Jordanem progresso, (cur enim tanto me cumules beneficio?) liceat inquam reverti, & in mea patria finire vitam, inque meorum parentum sepulchro humari: Cæterum hic Chamaamus tecum perget: hoc tu uteris, ut tibi visum erit. D. Ergò trajiciat Chamaamus: ego eum omnibus beneficiis ornabo, quibus omandum esse judicaveris: tibique omnia præstabo quæ à me expetiveris.

Sent. *In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.*

BETHSABA, 3 Reg. 1.

ARGUMENTUM.

Bethsaba, de Nathanis consilio, à vetulo Davide impetrat ut rex creetur Solomon.

Nathan, Bethsaba, David.

AN non audivisti, Bethsaba, Adoniam Hagithæ filium regem creatum esse, insciо domino nostro Davide? Age, Dabo tibi consilium, quo tuæ utique filii Solomonis vitæ consulas. Conveni regem

gem Davidem, & ex eo quære qui fiat, ut cùm Salomoni filio tui regnum post se, soliùmque suum fi polliticus, nunc regnet Adonias. Ego, te adhuc cum eo collequente, ingrediar post te, & tuam orationem complebo. B. Bene consulis, adeo cum Salve rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Jehovam Deum tuum jurâsti, Solomonem filium meum post te regem fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias te nesciente, regnum invasit, bovésque & altilia, oveséque & capras magnâ copiâ immolavit: ad quas epulas cum regios omnes, Abiatharémque pontificem, & exercitûs, ducem Joabum invitaverit, Solomonem tuum non invitavit. In te autem, domine rex, omnium Israëlitarum oculi sunt intenti, ut eis significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vitâ defuncto, mecum, & cum meo nato Solomone pessimè agetur. N. Salve rex Israëlitarum: jussistine Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie ru descendit, pecoráque multa mactavit, & eò regios omnes natos, exercitúsque duces, & Abiatharem pontificem vocavit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamque regem salutant: me verò, & Sadocum pontificem, & Banaiam Joiadæ filium, & Solomonem tuum, non invitavit. Velim ex te scire, an hæc res te autore fiat, neque tu mihi significaveris, ecquis sit in tuo solio post te sessurus. D. Evocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba. Per Jehovam immortalem, qui meam vitam ex tot angustiis eripuit, quemadmodum tibi Jehovam Deum Israelitarum juravi. Solomonem filium tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro me sessurum; sic hodie faciam. Be. Vitam regi Davidi precor sempiternam. D. Convocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Banais, Joiadæ filius. N. Adsumus. D. Adhibete vestros conservos, & Solomonem filium meum, mulæ, quam habeo, impositum, deducite Gehonem; eumque ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israëlitarum ungitote: tum tubâ clangitote, & Solomonem regem salutatote. Deinde vobis sequentibus ipse venito

bito ſeſſum in ſolio meo pro me regnaturus. Hunc enim tum Iſraëlitarum tum Judæorum imperatorem eſſe jubeo. N. Faxit Jehova Deus tuus, domine rex, ut quemadmodum tibi adfuit, ſic adſit etiam Solomoni, ejuſque ſolium etiam ſupra Davidicum extollat.

Sent. *Sapientiorum conſilium ſequi, ſapientia eſt.*

SOLOMON, 3. *Regum* 3.

ARGUMENTUM.

Duorum meretricum litem, de oppreſſo per ſomnum alterius infante contendentium, dirimit Solomon divinâ ſapientiâ.

Meretrix, Solomon, Altera meretrix.

TUam fidem imploro, ô rex: audi me pauliſper. S. Quid novæ rei eſt? loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & utraque peperimus: ſed ea triduo poſt me: cumque domi eſſemus, neque quiſquam preterea adeſſet, mortuus eſt ejus filius noctu, ut forte incubuit ei. Itaque mediâ nocte ſurrexit, & ſurreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, ſuppoſuit ſibi; ſuum autem mortuum mihi, me dormiente. Manè, ubi me erexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego, cùm jam diluxiſſet, dum eum diligenter contemplor, animadverti non eſſe eum quem pepereram. A, Non ità eſt: quin meus eſt, qui vivit, tuus qui interiit. M. Imo vero tuus mortuus eſt, meus vivit. A. Mentiris. M. Non enim verò mentior, ſed dico quod res eſt. S. Utraque ſuum eſſe affirmat eum qui vivit, de mortuumque repudiat. Cedo huc mihi tu cultrum: partimini æqualiter puerum viventem, & date utrique dimidium. M. Obſecro te, rex, detur ei potius totus, quam intereat. A. Nec meus eſto nec tuus, placet divide medium. S. Eum adjudico priori, quæ parerimi vetat; nam ea mater eſt.

Sent. *Ad plerasque lites dijudicandas opus eſt divinâ ſapientiâ. Judici multa ſimulanda ſunt, ut ſapienter*

enter judicet. Et verum & fictum amorem res ipsa detegit.

ROBOAMUS, 3. *Regum* 12.

ARGUMENTUM.

Roboamus, repudiato senum sano consilio, juvenum insanum consilium sequitur de opprimendo majorum super servitute populo, quam ipsius pater Solomon oppresserat.

Roboamus, Senes, Juvenes.

PEtiit à me universum Israëlitarum vulgus, ut quoniam meus pater jugo eos præssisset, ego illius servitutis grà vitatem levarem: se enim ita demum mihi obedituros. Nunc ex vobis, senes, scire velim, quod mihi suadeatis ut eis respondeam super hac re. S. Si hodie populo obsecutus fueris, eique obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio. Nunc exi paulisper foras. Introducantur juvenes, æquales mei mecumque educati. Quid mihi autores estis, juvenes, ut populo respondeam petenti ut sibi à gravitate servitutis, quâ sint à patre meo oppressi, relaxem aliquid? J. Tu vero respondeas, tuorum membrorum minimum crassius esse, quam tui parentis medium corporis truncum: quod si ille eos gravi jugo pressit, te pressurum graviore; si eos flagellis cecidit, te eos scorpionibus concisurum. R. Probè. Vestrum mihi consilium magis probatur, quam senum: itaque id sequar.

Sent. *Senum propria est prudentia, juvenum temeritas. Stulti stultorum, consilia libenter obsequuntur.*

SAREPTHANA, 3. *Regum.* 17.

ARGUMENTUM.

Elias missus à Jehova, Sarepthanam mulierculam, perpetuæ viduæ, jus farinæ & olei, a fame tuetur.

Elias,

Elias, Sarepthana mulier.

HEus mulier, quæso te ut petas paululum aquæ in aliquo vasculo, quod mihi bibendum des. S. Ego verò & perlibenter. E. Sed heus, afferto tecum & frustrum panis. S. Ego verò (Jehova Deum tuum immortalem testor) coctum non habeo: sed tantum farinæ pugillum in cado, & olei pusillum quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad id, quod habeo, mihi meisque liberis parandum: quo consumpto supereſt ut famè pereamus. E. Bono es animo, I factum ut dixisti. Sed mihi prius depsiticium indè confectum afferto, deinde tibi tuisque liberis factura. Nam hoc tibi à Jehova Israëlitarum Deo confirmo, non prius farinæ cadum & olei ampullam exhaustam iri, quam Jehova terram pluviâ irrigaverit. Faciam, ut jubes.

Sent. *Tenues & famelicos respicit Deus, Tenues & famelici multò facilius credunt Deo quam potentes & saturi. Primitia debentur Deo & suis. Deus eorum laborem felicitat, qui Deo primas tribuunt. Feliciter habet, qui Deum habet, quantulumcunque habet.*

ELIAS, 3. *Regum* 18.

ARGUMENTUM.

Elias cum latuisset tres annos, & sex menses, quo toto spatio non pluerat, inventus ab Abd a venit ad regem Achabum: convocatis Baalis Lucaniisque vatibus, constituto inter ipsos & Eliam certamine de litatione, cum illi litare Baali non potuissent, ipse Jehova litat, Deinde vates illos necandos curat. Postremo conscenso monte Carmelo, pluviam impetrat à Jehova.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, Vates Baalis, Puer Eliæ.

MIsit me rex ad quærendam totà regione aquam, si forte gramen invenire possimus, quo toleremus equos & mulos, nè jumentis privemur. Ipse rex alia via ejusdem rei gratiâ profectus est. Jam

enim tres annos & amplius nulla fuit pluvia. Ita omnia peraruerunt, nec uſquam viriditas ulla poteſt inveniri. O Elia, tuæ preces nobis invexerunt hanc ſiccitatem: quæ non niſi tuis ejuſdem precibus finiri poteſt, ſicut ipſe minatus es. Quod niſi paten inveniri te, actum eſt, periimus. Sed video ven entem huc hominem hirſutum, qui habet latera cin cta cingulo pelliceo. Fallorne? An is eſt ipſe Elias Certe videtur. Heus, tunè es dominus Elias? E Sum I nunciatum domino tuo, adeſſe Eliam. Ab. Nuntiatum vero? Quid peccavi, ut tu me Achabo necandum objicias? Jehovam ego immortalem juro Deum tuum, nullam gentem nullum regnum eſſe, quo dominus meus non dimiſerit qui te conquirerent. Cumque negarent adeſſe te, ille regna & gentes obteſtabatur ut dicerent an tu illic eſſes, quod te nuſquam inveniret. Et tu mihi nunc jubes, ut domino meo nuntiatum eam, adeſſe Eliam? Qui poſtquam à te digreſſus fuero, auferet te Jehovæ ſpiritus nescio quo. Ego interea, qui hoc Achabo nunciatum ivero, cùm ille te non invenerit, interficiar ab eo. Et tamen Jehovæ reverens fui à pueritia: niſi forte tibi relatum non eſt, quid ego, Jezabele vates occidente, fecerim; ut eorum centum abdiderim in duobus cavernis: videlicet in utraque quinquaginta, & eos pane & aquâ aluerim. Et tu mihi nunc jubes, ut eam ad nuntiandum domino meo, adeſſe Eliam, quo me interficiat. E. Sic vivat armipotens Jehova, cui ego apparere ac miniſtrare ſoleo, ut ego me Achabo oſtendam hodie. Ab. Poſtquam iſtud mihi ita confirmas, ibo, Salve rex; incidi in Eliam. Ac. In Eliam autem? Ab. Ita. Ac Eliam tu inveniſti? Ab. Eum ipſum. Ac. Quæſo te, adeſt Elias vates? Ab. Adeſt Elias vates. A. Duc me ad eum continuo. Ab. Eamus hac, inveniemus. Atque eccum tibi obviam. Ac. Tunè is es qui perturbas Iſraëlitas? E. Non ego Iſraëlitas perturbo, ſed tu tuaque paterna familia; qui, omiſſis Jehovæ præceptis, Baalis ſequimini: quæ cauſa fuit, ut Jenova vobis iſtos ardores immiſerit. Verum cura mihi convocandos omnes Iſraëlitas in montem, Carmelum Baaliſque

vates

vates quadringentos quinquaginta, & Lucanos vates quadringentos, Jezabelis convictores. Ac. Fiet ita. Adsunt quos justisti, Elia. E. Audite vero, Israëlitæ: Quousque in utrumque crus claudicatis? Si Jehova Deus est, hunc sequimini: sin Baal Deus est, Baalem sequimini. Nihil nè respondetis? Ego unus Jehovæ vates superstum, cum Baalenses vates sint quadringenti quinquaginta, Lucorumque vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi sibi deligant, dissecentque, & lignis imponant, neque ignem subjiciant: alterum ego immolabo, superque lignis collocabo, nec ignem supponam. Tum vos Dei vestri nomen appellate; Ego Jehovæ nomen appellabo. Ac qui Deus igne de cœlo demisso annuerit, seque exoratum ostenderit, is Deus habeatur. Po. Placet vero, atque ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis; deique vestri nomen invocate, nullo igne subjecto lignis sacrificalibus. V. Accipimus conditionem: Mactemus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos; ô Baal, demitte ignem de cœlo, quo te Deum esse ostendas; Baal, Baal; ô Baal, ô Baal præpotens deus; Baal, ô Baal deus noster: noli committere, ut unus Jehovæ vates plus possit apud Deum suum, quam nos octingenti quinquaginta apud te: Effice Baal, ut quoniam te plures colunt quam Jehovam, majores etiam vires habere videaris. O Baal, Baal, Baal. O Baal, non audis nos? Non te rite coluimus hactenus? Quid in te commisimus? Non vis tuas vires ostendere? Quo plures habes cultores; nonne æquum est eo te magis exorari; Baal, ô Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, deque tuo populo. Unus hic Jehovæ vates tuum cultum abolebit. Quis te colet, O Baal? Quis te deinceps adorare volet, ô Baal? Baal, ô Baal, quis te non contemnet, & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimine non exaudiveris? In quem vero magis necessariuum usum reservabis tuam potentiam? Nos te invocamus, nos aram tuam prætergredimur, & jam meridies est, neque tu respondes, aut exora-

ris. O Baal, Baal; O Baal, noli perdere nos. E. Clamate majore voce. Certe enim deus est: sed fortasitan aliquid altius contemplatur, & animo agitat, quam ut possit istas tam exiles voces audire: aut occupatus est, aut iter habet, nisi forte dormit, ut sit expergefaciendus. V. Heus Baal deus noster, quid amplius tibi faciemus. O Baal, ô Baal, ô Baal. E. Euge, recte, secate vos isto modo gladiis & cultellis, ut à vobis ipsis cruentati misericordiam Baalis excitetis. Sed nihil respondet, nec attendit vestros clamores. Surdo canitis, Agite jam omnis populus, accedite ad me. Instauremus aram Jehovæ quæ diruta est, & saxa duodecim capiamus pro numero tribuum filiorum Jacobi. Ex his aram Jehovæ nomine construamus, & circum eam ducamus profundam scrobem. Agite, componatur strues lignorum, mactetur taurus & superimponatur. Recte est: Replete quatuor amphoras aqua, & eam in hostiam, inque struem effundite, Iterate idem; tertiate. Bene est. Redundat aqua circum aram, ipsamque scrobem replevit; ne quid fraudis subesse putetis. Nunc ô Jehova Deus Abrahami, Isaaci, & Israëlis, effice ut hodie intelligatur apud Israëlitas, & te Deum, & me servum tuum esse, tuoque jussu hæc omnia fecisse. Exaudi me, Jehova, exaudi me, ut sciat hic populus te Jehovam esse Deum. qui eorum animos retroflexeris. Po. O rem miram! Ignis dilapsus à Jehova, & hostiam, & ligna, & saxa, & humum absumpsit, & scrobis aquam lambit. Jehova Deus est, Jehova Deus est. E. Si igitur Jehovam esse Deum agnoscitis, & ad terram proni adoratis, comprehendite Baalenses vates omnes, qui vos à Jehovæ cultu magno vestro malo avocarunt. Cavete ne quis omnino evadat. Agite, ducamus eos ad Cisonem fluvium, jugulentur hic vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri Dei cultu possint avertere. Perite populi deceptores, corruptores, atque pestes, & dignas præstigiis vestris pœnas date: ut deinceps adoretur, & in honore habeatur is unus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, ascende, & l ad capiendum cibum. Sentio enim jam adesse murmur pluviæ.

pluviæ. Ego aſcendam in verticem Carmeli: Sequere mi puer. Pu. Faciam here. E. Agè jam puer, dum ego hic in ſummo Carmeli jugo maneo, ſpectatum mare verſus: & mihi quod videris, renunciatum venito. P. Libentur here. Feci here: neque quicquam vidi. E. Revertere eodem ſepties. Pu. Parebitur. Jam iterum venio. Jam tertiò. Jam quartò. quintò. Jam ſetxó. Supereſt ut ſeptimò ſpeculatum eam. Here, vidi nubeculam inſtar palmæ hominis ex mari efferri. E. Inſtat pluvia; I nunciatum Achabo, ut junctis jugalibus in urbem deſcendat, nè à pluvia opprimatur. Pu. Eo. E. Ego ſuccinctis lateribus ei Jezrael præcurram. Pu. Salve rex. Elias ut properè jungas equos, & te in urbem recipias, nè te pluvia opprimat. Ac. Agitè mei, feſtinemus; ingruit pluvia, nigreſcit cœlum nubibus atque vento; properemus; vix evademus, quin madefiamus.

Sent. *Juſtorum preces incredibile dictu quantum polleant apud Deum. Injuſti juſtos accuſant eorum malorum quorum ſunt ipſimet autores. Præſente Elia nihil poſſunt Baalenſes. Præſente Jehova torpet Baal. Ut nox dies ſic veritati cedit mendacium. Impiorum plena ſunt omnia, piorum exiguus eſt numerus. Sæpe magis uni credendum quam mille: nam paucorum eſt ſapientia. O cæcum genus hominum! quando tandem hæc videbitis? aut quæ tandem lux penetrabit iſtos oculos? Nunquamne niſi ſerò ſapietis? Utinam adſit aliquis igneo ſpiritu, igneaque oratione Elias, qui charitatis ignem de cœlo devocet, quo noſtrarum precum ſacrificia exardeſcant, ut deinceps ſolus Jehova extollatur.*

MICHÆAS, 3. Regum 22.

ARGUMENTUM.

Achabo Iſraëlitarum regi conſulunt falſi vates, ut Ramotha Galaaditicam urbem bello adoriatur: fore enim, ut ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eamque ob cauſam conjicitur in vincula.

Achabus

Achabus Israëlitarum rex, Josaphatus Judæorum rex, Vates, Nuntius, Sedecias, Michæas.

ADsunt hic Vates, Josaphatæ, plus minus quadringenti, quos ad explorandam Dei voluntatem censuisti accersendos. I. Video; supereſt ut eos interroges. A. Quid mihi autores estis, vates? Censeritne ut bellò Ramotha adoriar, an ab incœpto desistam? V. Nos verò censemus ut adoriaris, nam victoriam tibi annuit Dominus. I. Nunquis præterea hic est Jehovæ vates, ex quo sciscitemur? A. Est item unus, sed quam malè odi: quoniam nihil unquam mihi, nisi siniſtrum, vaticinatur. Is est Michæas, filius Imlæ. I. Non decet regem ita loqui: sed jube eum accersi. A. Tu siste huc nobis propere Michæam. N. Ita faciam. S. Videlne hæc Achabe cornua ferrea, quæ ego fero? Hoc tu modo quasi cornu petes & fundes Syros ad internecionem, ita tibi per me futurum pollicetur Deus. V. Ita prorsus fiet. Aggredere sane Ramotha; feliciter pugnabis eámque Dei beneficio capies. N. Cæteri quidem vates omnes. Michæa, regi uno ore felicem succeſſum promittunt. Itaque censeo ut tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipſi. M. At ego Deum immortalem juro, me ea solum dicturum: quæ mihi divinitus inspirata fuerint. A. Michæa, quæ est tua sententia? Armanè in Ramotha inferemus; an non? M. Quidni inferas? Nam tibi victoriam annuit Jehova. A. Quousque tandem mihi illudes? Te etiam atque etiam obtestor per nomen Jehovæ, ne mihi quicquam nisi verum dicas. M. Nunc verum audies. Vidi omnes Israëlitas palantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atque Jehova, Non habent isti dominos, inquit: redeant suam quisque domum cum bona pace. A. Dixine ego tibi, eum nihil mihi nisi infaustum prædicturum? M. Igitur audi certissimum oraculum. Vidi Jehovam in solio suo sedentem, omni cœlesti exercitu dextrâ lævâque stipatum, atque ita dicentem; Ecquis mihi in errorem inducet

Acha-

Achabum, quò Ramotha ibi casurus, invadat? Cùmque alius aliud diceret, processit quidam spiritus, qui stans ante eum. Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Jehova; Quonam modo? Tum ille; Aspirabo falsa omnibus ejus vatibus, quæ dicant. Probè inquit, Jehova, succedet: aggredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & Deum tibi malè cogitare. S. Accipe colaphum pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione divinum numen, cujus tu instinctu te loqui simulas, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tum scies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Michæum, & eum deduc ad Amonem prætorem urbanum, & Joam regium filium; & jube meo jussu in carcerem concludi, atque ibi pane atro & aquâ parcè ac duriter pasci, donec salvus redeam: M. Siquidem salvus redibis, nihil causæ est quo minus dicar mentitus oraculum: atque equidem hoc clarissimâ voce omnibus inculcatum volo.

Sent. *Falsi vates (quorum ingens est numerus) dicere solent quæ placeant hominibus & imprimis assentari Principibus. Veri vates (qui pauci esse solent) assentari nescivunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerumque ut veritatis præmium vincula sint & neces. Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundi potentes, utinam hæc in animos vestros demittatis.*

SUNAMITIS, 4. Reg. 4.

ARGUMENTUM.

Elizæus, ab hospita sua Sunamitide oratus, ejus filium revocat in vitam.

Elisæus, Gihezis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illam hospitam nostram, Gihezi: curre ei obviam, rogaturus utrum valeat ipsa, & vir, & puer ejus. Faciam. Salve mulier, satisne salva es? & tuus maritus, & puer valetne? S. Valent: sed sine me pervenire quo volo. G. Quonam

nam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid novi videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier? Tunè audes pedes varis complecti? Apage. E. Sine eam: animo ejus malè est, quod me Jehova celavit. S. Retierimne à te filium? Annon admonueram, ne mihi imponeres? E. Accinge te Gihezi, & cape meum baculum, atque abi: si quem offenderis, ne salutato; salutatus, ne resalutato. Ubi eò perveneris, baculum facies pueri imponito. G. Eo. S. At ego profecto nunquam te omittam; quin una mecum venias. E. Agè sanè, tuæ voluntati obsequar: præi, jam te sequar. G. Here, feci ut jusseras: sed puer neque vocem edit, neque audit, neque potuit omnino expergefieri. E. Ne trepida mulier, intro eamus cubiculum. Hic quidem plane mortuus jacet in meo lectulo. Exite foras, & me hic relinquite solum cum solo, clausa janua. G. Nescio quid magnum expecto: non abs re sese concluſit intus. S. Faxit Deus ut natum recipiam. G. Hospita. S. Quid novæ rei est? G. Salva es; visus sum audire sternutantem puerum. S. Revixi, si verum prædicas. E. Heus Gihezi. G. Me vocat: quid est, here? Accerse huc mihi istam fœminam. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe jam tuum filium incolumem. S. O divine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum est, mulier: non mihi, qui per me possim nihil.

Sent. *Fides est omnipotens. Sanctorum preces, quamvis maxima petentium, exaudit Deus.*

NAAMAN, 4 Reg. 5.

ARGUMENTUM.

Naaman Syrus ab Elisæo à lepra sanatus, ei gratias agit & dona offert: sed quæ Elisæus non accipit. Deinde digressum Naamanem consecutus Gihezis Elisæi famulus, ab eo pecuniam & vestes aufert per mendacium, eamque ob causam ab Elisæo reprehensus, & leprosus.

Naaman,

Naaman, Elisæus, Giezis, Ministri Naamanis.

REvertor ad te, Elisæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccasti? N. Cùm tu me per ministrum tuum jussisses corpus in Jordane septies immergere, si à lepra (cujus depellendæ causa veneram) sanus esse vellem: primum in lignatus sanè sum, & me tibi despicui esse ratus, quod tantùm ministrum ad me misisses. Nam speraveram teipsum exiturum, & invocato Dei nomine manum loco admoturum, & ità morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui vestris aquis, ut, cum Abana, aut Pharphar, fluvii Damasci, vestris nihilo deteriores, essent ad me sanandum inutiles, Jordanis tantam haberevim putaretur. Itaquè abibam irâ plenus. Quod nisi mei famuli fuissent me sapientiores, equidem medicinam repudiassem. Sed cum illi dicerent absurdum esse, me, qui rem quamlibet magnam salutis causa facturus essem, à tam parva refugere: tentavi quid possent atquæ Israëlitarum, & me septies in Jordanem immersi; quo facto ita sum (ut vides) sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius aut integrius. Quaptopter intelligo jam, & confiteor, nullum in toto mundo esse Deum nisi eum quem vos Israëlitæ colitis. Itaque pro tam singulari beneficio, quæso te ut à me munusculum hoc accipias. E. Apagesis: ego ut munus accipiam? N. At nè me repudiato: non equidem id facio, quo tibi tantum meritum remetiar, quod neque fieri potest: sed ut hoc meiin Deum & in te grati animi pignus apud te relinquam. E. Istum gratum animum apud te habeto: dona ne addito. N. Atqui. E. Nè urge tantopere. Nam (ut tu semel scias) Deum immortalem juro, cui ego appareo atque administro, me nihil à te accepturum. N. Si ita decrevisti, nolo improbius instare. Cæterum oro te, ut hinc mihi terræ duorum mulorum onus asportare liceat. Nam ità deinceps nullis dis præterquam uni Jehovæ sa-

dolere,

dolere, aut sacrificare. E. Laudo, asportato sane. N. Præterea est aliud, super quo te velim consulere. Solet meus dominus, quandocunq; in ædem Remmonis adorationis gratiâ commeat, meis humeris inniti; ubi, eo inclinante se, non possum quin me quoq; inclinem. Eam mihi rem Jehova ignoscet, opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem, parcit Dominus meus accipere oblata sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit Jehova propitius, nisi eum cursu consequar, aliquid accepturus: Immunis ut abeat tam dives homo, tanto affectus beneficio? Non convenit. N. Religioni habeo, nihil ei dedisse. Sed videone ejus famulum huc cursu contendentem? Ipse est, quantum ex incessu conjicio. G. E curru desilit, & mihi procedit obviam. N. Salvane omnia, puer? G. Pax: tetribus verbis volo. Modo ad herum meum venerunt duo de vatum genere juvenes è monte Ephraimitarum. Ea de causa rogabat herus, ut mihi ad eos argenti talentum des & duas vestes de splendidioribus. N. Imò vero duo talenta auferas: atque utinam plura voluisses; libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita accipere; erit aliquis eorum usus. Vos colligate hoc argumentum in duobus fiscis: addite has duas vestes. Vos duo præferte ei hasce faremas. Jubeto herum tuum meo nomine salvere plurimum. G. Faciam. Vale N. Et tu. G. O me felicem, cui res tam bene succedunt! Ite hac juvenes; sequimini me per hoc obscurum ostium: deponite hic sarcinas: jam mihi nihil opus est vestrâ opera. Quid reliquum est, ipse facilè per me perficiam. Abite. M. Vale ergo. G. Valete vos quoque. Nunc res mihi bene gesta est; abscondam hic hunc thesaurum, ubi eum nemo præter me sciat. Sed jam ne meus herus aliquid suspicetur, si nimis diu absim, offeram me ei. E. Unde noster Gihezis? G. Nusquam equidem ivi. E. An etiam audes velle mihi verba dare? Quasi ego non una animo adfuerim, cum homo de curru revertit tibi oviam. Hoccine tempus est accipiendorum ullorum munerum? Improbè à te factum. Itaque

pro

pro isto tuo peccato, lepra, quâ liberatus est Naaman, in te, & in tua progenie in posterum hærebit.

Sent. *Bona spiritualia plerunque aspernatur mundus, quia splendore carent, & apparatu mundano. Nè famulorum quidem consilium contemnendum est. Sæpe etiam est Olitor valde opportunè locutus, Dona spiritualia non emuntur pretio carnali. Avaritia mendaces facit, & homines in miseriam præcipitat. Deo Spiritum latere frustra coneris.*

HAZAEL, 4 *Reg.* 8.

ARGUMENTUM.

Hazaeli percontanti prædicit Elisæus mortem Benadadi regis Syriæ, & insuper ipsius Hazaelis regnum & sævitiam in Israëlitas.

Hazael, Elisæus.

BEnadadus Syriæ rex, qui nunc æger est, misit me ad te, Elisæe, ad percontandum de salute sua. E. Renuntiato ei, eo morbo levatum iri: Et tamen Jehova mihi interiturum significavit. Heu! H. Quid sibi volunt ista suspiria, quæ fixo vultu ita altè trahis? E. O Hazael, Hazael, video quantam tu vastitatem sis Israëlitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu juvenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu gravidas mulieres discerpes. H. Egone vilissimus homuncio tanta facinora potero? E. Ostendit mihi Jehova, te fore regem Syrorum.

Sent. *Piis dolet populi Dei calamitas, quamvis meritò & divinitus illata.*

JEHUS, 4. *Reg.* 9.

ARGUMENTUM.

Jehus, ab Elisæi puero unctus rex Israëlitarum, Joramum Israëlitarum, & Ochoziam Judeorum regem, & Jezabelem Jorami matrem occidit.

Puer Eleſæi, Jehus, Duces, Speculator, Joramus Iſraëlitarum rex, Nuntius, Alter nuntius, Jezabel.

HAbeo quoddam ad te mandatum, dux. Je. Quem noſtrum appellas? Teipſum, dux: ſecedamus intrò, Jehova te, Jehu. Deus Iſraëlitarum, hoc oleo per me ungit regem ſuorum Iſraëlitarum, jubetque ut Achabi domini tui ſtirpem trucides. Statuit enim ſuorum omnium tum vetum tum reliquorum ſanguinem à Jezabele expetere, univerſamque Achabi domum perdere & ejus memoriam genuſque ſtirpitus ex Jeſtaëlitis tollere; eamque eo redigere, cuò redacta domus eſt Jeroboami Nabati filii, & Baaſæ Abiæ filii: Jezabelem autem comedent canes in agro Iſraëlenſi inſepultam. Sed ego hinc fugâ me proripio. D. Quomodo ſe res habet Jehu? Quorſum venit ad te lymphatus iſte? Je. Hominem nôſtis, ejuſque orationem. D. Minime vero. Doce nos quidnam dixerit. Je. Unxit me regem Iſraëlitarum de Jehovæ mandato, cui certum eſt Achabum Achabique domum per me ulciſci. D. Supponamus propere regi veſtes noſtras, ſocii, eumque collocemus in editiſſimo graduum. Tu Præco proclama tubâ, regem eſſe Jehum. Je. Nunc duces, ſi vobis ita videtur, cavete nè quis ex oppido evadat, qui hujus rei nuntium Jeſraelem perferat. Nos conſcendamus equos, & eo feſtinemus ire. Nam illic decumbit Joramus, ſanandorum vulnerum gratiâ, quæ in prælio contra regem Hazaelem à Syris accepit: eodémq; venit Ochozias Judææ rex ad eum viſendum. S. Video quendam hominum globum. Jo. Tu conſcende equum, & ei curſu profectus obviam quære ut valeat. N. Fiet. Je. Accurrit huc eques quidam. N. Rogat rex ut valeas, Jehu. Je. Quid, ut valeam? recede pone me. S. Pervenit nuntius ad eos, neque revertitur. Jo. Heus tu, conſcende equum, & eodem curre. N. Fiet. Je. Accurrit huc alter. N. Rogat rex, Jehu, an valeas? Je, Quid, an valeam? Recede pone me.

S. Per-

§. Pervenit ad eos nuntius, ſed non revertitur. Inceſſus autem ferocitas declarat eſſe Jehum Namſis filium. Jo. Junge currum equis auriga: exeamus homini obviam, Ochozia. Je. Tandem veniunt, ipſi reges opportune. Jo. Valeſne Jehu? Je. Quid valeſne? Durantibus tot matris tuæ Jezabelis ſtupris, & maleficiis? Jo. Fugiamus Ochozia circumvenimur. Je. Siquidem poteſtis effugere. Experiar tamen, an meus arcus poſſit de regis corpore ſanguinem elicere. Hem tibi, hic morituris eras. Tu Badacer triumvir, abjice eum in fundum Nabothi Jezraelenſis. Nam memini, cum aliquando ego & tu Achabum hujus patrem in eodem curru ſequeremur, ei braculo dictum eſſe, Jehovam ſanguinem Nabothi, ejuſque natorum pridie ejus diei reſpexiſſe: eumque in agro ejuſdem Nabothi, quem ille judicio per calumniam oppreſſiſſet, in illum vindicaturum eſſe. Quare ſume hoc cadaver, idque in fundum abjice, ſicuti ferunt Jehovæ dicta. Sed fugit Ochozias: perſequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergimus in oppidum: nondum peracta ultio eſt: Supereſt totius mali fons Jezabel, quam jam videre videor de feneſtra proſpicientem. At etiam fucata eſt: nimirum ut morti placeat. Jez. Nunquid bene accidit Zimbri qui dominum ſuum interfecit? Je. Ecquis iſthic à me eſt? Rectè: vos ejus eunuchi præcipitate eam. Peri fœminarum impuriſſima, & à meis equis conculcate.

Sent *Etiam ſubditos armat & excitat Deus in principes impios. Æquum eſt enim, ut qui adverſus Deum Dominum ſuum conſurgit, (quod faciunt omnes impii) adverſus eum conſurgant ipſius ſervi.*

JOAS, 4. *Regum* 13.

ARGUMENTUM.

Joa Iſraëlitarum regi ſe ægrotum viſenti prædicit Eliſæus victoriam, quas ſit de Syris reportaturus.

Joas rex Israëlitarum, Elisæus.

HEu pater patriæ! Heu columen Israël[illegible]um! tu quidem nunc æger jaces. E. Non [illegible]e julandi tempus. Cape arcum & sagittas. J. [illegible] cepi. Quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi feneſtram obverſam orienti. I. Aperui. E. Jaculare. I. Hem! ſic volo. E. Collimâſti. Iſta eſt ſalutaris nobis, mortifera Syris ſagitta, quæ tu in Apheco, Dei præſidio, occiſione occides. Sed perge porrò, cape ſagittas. I. Cepi: quid tum? E. Feri terram. O factum male! ſi quinquies percuſſiſſes, aut ſexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum ſuperabis, quoties videlicet terram pulſaviſti.

Sent. *In vate plus eſt præſidii, quam in exercitu. Vatis mors eſt & regi deploranda. Fata abſtruſa ſunt.*

JONAS, *Jonæ* 1.

ARGUMENTUM.

Vexati tempeſtate nauta, invocatis fruſtra diis, factâque jacturâ, Jonam vatem excitant qui in nave dormiebat. Deinde ſorte jacta, ut eum ſontem & tempeſtatis cauſam eſſe deprehenderunt, jaciunt in mare ipſius met admonitu: ita pacatur tempeſtas.

Nauclerus, Nautæ, Jonas.

PRò Jupiter, quanta ſævit tempeſtas! quanti undarum fluctus noſtram navem undique verberant? Dicas Neptunum, & Æolum, omneſque ideo Deos in noſtram conjuraviſſe perniciem. Ne ſævi tantopere aquarum præpotens Neptune; ne eos perde, qui ſe tuæ fidei mandarunt. Tuque ô Æole, cui poteſtatem in ventos dedit Jupiter, cohibe tam effrænatum eorum impetum. Naut. Dii immortales, quid habetis in animo? Hoccine veniſſe nos, ut tam miſere periremus? Parcite, quæſumus, parcite: nos vobis ſacra faciemus; tibi Neptune taurum, vobis agnum, tempeſtates, mactabimus: tantum

tantum liceat hinc silvis evadere. Al. Ledæ proles Castor & Pollux, amica nautis sidera, obsecro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cœli serenitatem. Nauc. Nihil agimus, video; tam surdi sunt dii quam est ipsum mare. Naut. Quid supereſt? Nauc. Ut jacturam faciamus. Naut. Durum. Nauc. Sed neceſſarium: extremo autem malo extremum adhibendum est remedium, atque utinam vel sic evadere liceat. Festinate, ejiciamus has merces. Præstat rem perdere, spem aliquam retinentes, quam cum re certum exitium expectare. Vos ô cœli marisque potentes dii, esse saltem contenti hac nostra miseriâ: quid mortem insuper minamini? Hei mihi! magis magisque furiunt venti, ingravescit tempestas. Irritantur superi, non placantur nostris votis & precibus. Quo jam? Quo me vertam? Erat hic nescio quis peregrinus, ubi nunc est? Naut. Dormit ad infimum navis latus. Nauc. O supinam securitatem! Heus, heus peregrine: quem tandem dormiendi modum facies? Potes in tanto periculo indulgere somno? Quin tu surgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum invocas? si quis forte superûm existat, qui hoc à nobis malum avertat, & presens auxilium ferat. Naut. Fruſtra laboramus: causa tanti mali perscrutanda est. Oportet aliquem hic adesse, qui se nefario aliquo scelere obstrinxerit, propter quem tantopere irascantur dii. Sortiendum est quis sit in causa. Nauc. Placet; ducantur sortes. Euge, sors hunc peregrinum designat. Vides te, peregrine, accusari. Dic quæso, unde tantum in nos malum ortum sit, quod vitæ genus sequaris, unde & quò eas, cujas sis, & qua gente natus. J. Jam jam nullum supereſt effugium teneor manifesto. O inevitabilem Dei potentiam! Ego sum Hæbræus, Jehovæ cœlestis Dei cultor, qui & mare & terram fabricatus est. Is me Ninivem ire jusserat, ut eum populum, otio & luxu diffluentem & peditum, mea admonitione ad meliorem frugem & salutem vitæ rationem deducerem. Cujus ego mune-tristitiam defugiens, statueram Tarsum in Cili-

ciam me conferre, & ejus conſpectum evitare, cujus oculis omnia ſunt ſubjecta. N. Periimus funditus. Inſcite prorſus, homo, & male abs te factum. Sed poſtquam factum quod eſt, infectum fieri non poteſt, quid tibi nunc cenſes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod vehementiùs ſemper agitari vides? J. Vos verò me in mare deturbetis, ſi id ſedatum vultis: nam certo ſcio ego, mea unius cauſa vos hac tam vehementi tempeſtate affligi. N. Avertant ſuperi, ut tua morte ſaluti noſtræ conſulamus. Non faciemus. Agite viri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eia, adhibete ſummas vires: eia, rumpamus hos fluctus. O rem miſeram! creſcit aſſidue malum, nulla ratione terram poſſumus attingere. J. Fruſtra ſudatis invito Deo. N. Quid ergò eſt? tene nos in mare? J. Niſi mavultis mecum una perire. N. O deſperatiſſimum perfugium! ſed tamen ſatius eſt, te ſolum quam nobiſcum interire. Faciendum eſt ſocii: nulla alia ad evadendum via eſt, video. Efferatur mare, rumpitur navis, mors nobis verſatur ob oculos. Demergamus eum. Obſecramus te Jehova, nè pereamus ob hujus viri mortem, néve à nobis pœnas ſanguinis ejus expetas. Vides nos neceſſitate impulſos facere, & tu omnia tuo arbitratu moderaris: jaciatur. O rem admirabilem! Videtis ut ſubito ſedata ſit tempeſtas, eo dejecto? Videtis mare ſic tranquillum, nunquam tranquillius: Agnoſco, agnoſco ego Jehovæ poteſtatem immenſam: is nimirum Deus eſt, cæteri nequicquam precibus interpellantur, uni, uni debetur gratia: uni itaque ſacra votaque faciamus.

Sent. *Fruſtra implorantur falſa numina, ſæviente vero numine. Deum effugere nec terrâ nec mari poſſis: Cum ſontibus navigare, hoc eſt verſari, noxium eſt. Manente cauſa pœna, manet pœna.*

R. A.

RABSACES, 4 Reg. 18.

ARGUMENTUM.

Rabſaces, ab Aſſyriæ rege Senacheribo miſſus. Hieroſolymitanos qui erant in muris, ipſe extra muros jubet deditionem facere, & in Jehovam ejuſque populum petulantiſſimè invehitur, nemine quicquam reſpondente.

Rabſaces, Eliacimus.

VOs hæc nomine regis magni, id eſt, regis Aſſyriorum, Ezechiæ nuntiate. Quâ tandem fiduciâ nitatur? Verbiſne, an conſilio, an viribus dimicare cogitet? Qua tandem ſpe fretus ab eo defecerit? An videlicet confidit confracto iſti culmeo baculo, id eſt, Ægyptiis, cui ſi quis innitatur, ei manum perforet? Talis eſt Ægyptiorum rex Pharao in omnes qui ei confidunt: Quod ſi mihi dicerís, Vos Jehovæ Deo veſtro confidere: annon is eſt cujus Ezechias ſacella araſque ſuſtulit, juſſitque Judæis & Hieroſolymitanis, ut Hieroſolymæ ad certam quandam aram Deo ſupplicarent? Agè Ezechia, vis cum domino meo rege Aſſyrio ſponſionem facere, ſi tibi dedero duo equorum millia, ni tu non poſſis ad eos totidem equites ſuppeditare? Tune auſis vultum ſubire vel unius prætoris, minimi ſervorum domini mei? Et fiduciam tibi collocas in Ægyptiorum curribus & equitibus? An porro ſine Jehova ad hunc locum vaſtandum aſcendi? Jehova ipſe me juſſit in hanc regionem proficiſci, eamque depopulari. E. Quæſumus te, ut nos Syriace (ſcimus enim) alloquaris, non Judaice, in auribus hominum qui ſunt in mœnibus. R. Quaſi ad dominum tuum, aut ad te miſerit me dominus meus, ad hæc dicenda; ac non ad eos qui ſunt in muris, ut vobiſcum & merdam ſuam comedant, & urinam bibant. Audite Judæi, regis magni, regis Aſſyriorum dicta. Ne Vobis imponat Ezechias, neque enim poterit vos ab ejus manibus defendere: neve ab eo perſuaderi vobis ſinite, ut Jehovæ fidatis, quaſi vos defenſuro, neque urbem iſtam in manum Aſſyriorum

riorum regis permissuro. Nolite Ezechiæ credere, sed potius Assyriæ regi obtemperate, qui vobis mandat secum benevole agatis, & vos ei dedatis & suis quisque vineis & ficubus & puteis tantisper utamini, donec veniat ad vos in vestræ similem terram transferendos, in terram frumenti, & vini, & panis, & vinearum, & olivarum, & olei, & mellis feracem, ut hâc ratione vestræ saluti prospiciatur: neve Ezechiæ fidem habeatis; fallit enim vos inani fiduciâ defensionis Jehovæ. An reliquarum gentium dii suam quisque terram ab Assyriæ rege defenderunt: Ubi sunt dii Hernathæ & Arphadi? Ubi Sepharvaimi? Ubi Henæ? Ubi Avæ. Nunquid Samariam ab ejus manu tutati sunt? Quis tandem est ex omnibus omnium terrarum diis, qui suam terram ab ejus manu defenderit ut Jehova Hierosolymam defensus esse videatur? E. Obmutescamus, neve ei quicquam respondeamus. Ita enim fert regis mandatum. Sed eamus hæc regi nuntiatum.

Sent. *Res secundæ insolentes sæpe reddunt homines, & in ipsum etiam Deum petulantes. Prosperos successus sibi adscribunt superbi, cum debeant Deo. Cum maledicis & verbosis rixandum non est, sed Deo committenda causa.*

EZECHIAS, *Esaiæ* 38.

ARGUMENTUM.

Ægrotus rex Judæorum Ezechias, cum esset ei ab Esaia vate denuntiata mors, precibus à Jehova impetrat vitæ prorogationem.

Esaias, Ezechias.

IMpera domo, Ezechia: nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei voluntas. Ez. O durum nuntium! O sancte Deus, memineris quam fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic pietatis honos? Sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio ætatis cursu in eas angustias esse redactum, ut subeundum sit sepulcri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu! jam non ego tuam com-

communi hoc cœlo? cœlo ego non fruar, cujus amœnâ luce illustrantur qui in terra degunt vitam? Jam ego avellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbem incolunt. Ex hac vita discedo & emigro tanquam è pastorali tuguriolo, fatali ævi stamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor in horas: neque quicquam propius expecto, quam ut jam jamq; absumptus, animam agam. Ad mane si ventum est, membra omnia diro cruciatu dilaniari sentiens, mortem in vesperum expecto. Hirundinis aut gruis stridulas voces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus, cœlumque suspiciens, consumptis lacrymis, ipsa oculorum tabe intolerabiles animi testor dolores. O rerum Domine omnium, aio mihi fieri injuriam, cujus te vindicem esse par est. Miserum me! quid jam, quod mihi venire in mentem possit, quo possum tuum animum ad id quod volo flectere? Meænè vitæ brevitatem miserabiliter commemorem? O rerum autor & moderator, longius est profecto naturale vivendi spatium quam quantulum à te mihi conceditur. Haccine mihi ætate tam immatura spiritus reddendus est? An tu mihi videlicet sempiterno somno consopire paras, ut postea in vitam revoces? Aut cujus altissimam tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, eum scilicet, jam letho absumptum è putido busto vindicabis? Et cujus vitam ægrotantis tueri neglexeris, eundem morte deletum, amico lucis usu rursum donabis; peccatis (quorum de fonte mors scatet) quasi post tergum rejectis, & æterna oblivione obliteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis? anne sepulti te celebrabunt, & tuum paratum miseris prætidium prædicabunt humati? Vivi, vivi tibi gratias, agent, velut ego hodie: & parentes liberis commemorabunt tuam gentibus omnibus expolitam tutelam Intende meæ saluti. Jehova, & nos de tuis laudibus carmina, quamdiu vivemus, in æde tua modulabimur. Es. Ades animo, rex; Jubeor tibi læta nuntiare. Jehova, Deus

Davidis

Davidis autoris generis tui, tuam precationem audivit, tuasque lacrymas respexit. Itaque sic habeto, te per eum sanari, & tertio abhinc die ascensurum in fanum. Quinimo addet tuæ vitæ quindecim annos, teque eripiet è manibus regis Assyriorum una cum hac urbe, cujus se defensorem præbebit, propter semetipsum, tum etiam propter Davidem suum cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam ulceri ejus imponatis, ut convalescat. E. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in ædem? Es. Vides hoc Achazi solarium? E. Video. Es Optio tibi datur utrum velis umbram decem gradibus procedere, an reverti. E. Facile est umbram progredi: potius retrocedat. O rem miraculosam! nunc, nunc video, volente Deo, nihil esse arduum.

Sent. *Viis precibus usquè adeò flectitur Deus, ut interdum etiam decretum suum rescindat. Quamvis morbos interdum naturalibus remediis incurabiles sanet Deus, tamen naturalia remedia non semper repudiat. Non medicina, sed Deo tribuenda est sanatio: & tamen utendum est medicina.*

JEREMIAS, Cap. 26.

ARGUMENTUM.

Jeremias urbis & templi ruinam vaticinatur: eam ob causam comprehenditur à sacerdotibus & vatibus ad necandum. Sed facto ad tumultum concursu, proceres & senatores & Ahichamus id prohibent.

Jeremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Ahichamus.

AUdite omnes omnium Judææ urbium homines quotquot hoc templum, in cujus ego sto vestibulo, intratis adorandi numinis gratiâ: audite, quæ Deus mea voce vobis effatur. Nisi eum audietis, & ex lege quam vobis præscripsit vivetis: tum autem dicta vatum, ejus cultorum, quos ipse ad vos mittit, per quos vos mature admonere nunquam intermittit; ea, inquam, nisi audietis, hanc ipsam ædem sacram

ctam in eum ſtatum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. Sa. Quid ſibi vult clamoſus iſte? Va. Omnibus minatur exitium. Sa. At ſibi non minatur, ſed conflat maximum malum. Quin invadimus hominem? Va. Atque ita opus eſt. Sa. Comprehendite eum, viri; cavete nè effugiat: faxo jam ſcias, Jeremia, quæ mala nobis obnuntias, ea te in temetipſum excitaviſſe. Itáne verò ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vaſtum everſionem & ſolitudinem denuntiaveris, & hæc tam dira impune protuleris? Morte pœnas lues. V. Merùit certe. P. Unde tantus iſte tumultus, ſacerdotes? Aut quid vult tantus hominum concurſus? Quid novæ rei accidit? S. Hic homo dignus eſt, qui capite det ſupplicium, qui quidem tam horrendas clades huic urbi ſit vaticinatus, quemadmodum vos ipſi audiviſtis. I. Audite me, ſi placet, & vos omnes populares audite me. Jehovæ ego optimi maximi inſtinctu huc veni, ea in fanum & urbem prædicturus, quæ vos audiviſtis. Quare corrigite veſtam vitam & mores, Deique veſtri admonitioni obtemperate, ut mutet conſilium, malumque, quod in vos cogitat, avertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in veſtra manu eſſe: vos mihi, quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen ſic habitote, ſi me interfeceritis, vos urbemque, & hanc rempublicam, innocentis ſanguinem ſupplicio luituros. Certè enim Jehova miſit me ad vos, ut vobis audientibus ea omnia dicerem. P. Nos quidem non videmus juſtam cauſam, cur hic capitè plectatur: ſiquidem nos nomine Jehovæ Dei noſtri affatus eſt. Se. Audite vos viciſſim, niſi moleſtum eſt. Michæas Moraſtita, vates fuit tempore Ezechiæ regi Judæorum, qui Jehovæ optimi maximi nomine omni Judæo populo audiente, auſus eſt dicere, Sionem in agrum redactam, aratum iri, Hieroſolymamque in rudero collapſuram, & montem ſacrum in ſolitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animadvertit Ezechias, aut ullus Judæorum? Annon Deum reverentiâ & precatione ſibi placaverunt,

runt, malumque quod ab illo jam jamque imminebat depulerunt? Et nos tam immani scelere animos nostros obligabimus? Quid Urias, nihilne nos movebit? Is fuit filius Semeræ, ex Cariathiarimo, qui eadem in urbem hanc ab Jehova est vaticinatus, quæ modo Jeremias. Quod cum Joacimus rex audivisset, nec non ejus milites & proceres, eum quæsivit ad necem. Id ubi rescivit ipse, territus aufugit in Ægyptum. Sed eo misit rex Elnathanam, & quosdam alios, qui illinc extractum ad eum adduxerunt: eumque ferro crudeliter necavit, & ejus corpus in plebeiorum sepulcretum projiciendum curavit. Itaque quis fuerit exitus videtis. Nunc dispicite, utrum nefarium hujus facinus, an consideratam illius prudentiam malitis imitari. Ach. Profecto nunquam sinam vos manus Jeremiæ sanguine commaculare.

Sent. *Veritas odium periculumque parit. Malo vate aut doctore nihil iniquius. Plerumque plus sapiunt & plus aquitatis habent inerudite, quàm docti. Pœnam si vis effugere, fuge culpam. Mitiora imitanda sunt exempla, immitiora declinanda.*

ANANIAS, Jer. 28.

ARGUMENTUM.

Ananias Judæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Jeremias contra graviorem insuper captivitatem prædicit, & ipsi Ananiæ mortem à Jehova denuntiat.

Ananias, Jeremias.

AUdi tu, Jeremia, unà cum universo hoc populo quæ jussu Dei vobis denuntio. Ego (inquit Jehova optimus maximus, Israëlitarum Deus) jam rumpam jugum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi quæ Nabuchodonosor hinc ablata Babylonem deportavit. Jechoniamque filium Joacimi Judææ regis, omnesque captivos Judæos qui sunt abducti Babylonem, huc reducam fracto Babyloniæ imperio.

J. Utinam

J. Utinam ità faciet Jehova, & tua dicta omnia ad rem conferat, atque huc vasa sacra reportet, captivosque omnes è Babylone revocet! Verum audi, & quæ apud te & omnem populum eloquar, trade memoriæ: Claruerunt ante me & te jam olim vates, qui multis nationibus, magnisque regnis bellum, aut famem, aut pestem, præsignificaverunt. Quod si quis aliquando secunda pronuntiabit, ejus prædictum aut rei eventus à divino afflatu profectum comprobabat, aut fruſtratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certo scio, malo te rei exitu confutari, quam meâ oratione irritari. A. Cedo mihi istum torquem: audite vero omnes, qui hîc estis, quid ferant mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perrumpo, ita Jehovam scitote perfracturum dominationem Nabuchodonosoris post biennium. J. Nolo tecum amplius rixari. A. Abeas licet; ego hoc teneo, & tenebo: ne trepidate Judæi, adventat jam certissimum vobis præsidium & salus. Bono animo este. J. Adsum tibi à Deo, Anania, qui tibi me ita renunciare jubet. Vincula lignea, inquit, rupisti, Anania, sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum jugum collo imponam omnium istarum gentium, quò serviant Nabuchodonosori Babyloniorum regi, sub cujus ego ditionem etiam agrestes bestias subjunxi. Hæc sunt de quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmonitum voluit. Sed non est, crede mihi Anania, non est quod incitationem & permotionem divinam ostentes, & hunc populum spe inani erigas. Neque enim à Deo missus ades, cujus ego inflatu perniciem tibi proximam denuntio, téque hoc anno vitâ defuncturum confirmo: quoniam tuis verbis deficiendi ab eo causa es.

Sent. *Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, ut boni invisi sint, mali amentur, & autoritate polleant. Veris vatibus raro creditur ante eventum, præsertim si adsunt falsi vates, qui veris contraria doceant. Mali vates, dum pœnas improborum verbis leniunt, reipsa*

exaſperant, Cum pervicacibus rixandum non eſt. Qui improbis blandiuntur, eos à Deo avocant.

SEDECIAS, *Jer.* 38.

ARGUMENTUM.

Jeremias conſulentem ſe Sedeciam Judææ regem monet, ut ſe dedat Chaldæis; alioquin venturum & ipſum & urbem in miſeram calamitatem.

Sedecias, Jeremias.

VOlo te conſulere ſuper rebus meis, Jeremia: ſed noli me quicquam celare. J. Rem omnem tibi aperiam: ſed eâ conditione, ne me interimas, néve conſilium meum repudies. P. Per Deum immortalem, qui noſtras animas creavit, non peti mam te: neque tradam illis hominibus qui tuam necem cupiunt. J. Satis habeo, accipe jam quod ſit Dei conſilium. Si te contuleris ad principes Babylonios; & tuæ tuorumque vitæ conſules, & incendium ab urbe depelles. Sin minus, & urbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neque tu eorum manus devitabis. S. At enim valde metuo ne me Chaldæi Judæis, qui ad ipſos transfugerunt, tradant omni irriſione ludendum. J. Non tradent, crede mihi: obtempera Dei monitis, cujus ego voluntatis interpres tibi ſum datus, ſi teipſum amas tuæque ſaluti provides. Quod ſi te dedere renuis, hoc tibi divinitus denuntio; Omnes mulieres quæ ſuperſunt in regia, eductæ ad principes Caldæos, te in os indigniſſime irridebunt, ut circumventum & proditum à tuis neceſſariis, & in ipſo cœno perfide deſitutum. Tuæ autem uxores omnes, & liberi tradentur Chaldæis, neque tu eorum manum effugies, quin in manus regis eorum venies, qui hanc quoque urbem incendet. S. Vide ne quis hæc reſciſcat, ne tu pereas. Quod ſi proceres audierint noſtram congreſſionem, teque convenerint, rogantes qua de re inter nos actum ſit, & mortem minantes niſi indicaveris, dices, te à me precibus petiviſſe,

visse, nè committam ut domum Jonathanis reducas ad miserabilem mortem.

Sent. *Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes, dum levius aliquod malum inevitabile vitant, incurrunt in gravius quod fuerat evitabile. Qui tolerabiles pœnas Deo dare recusat, eum incitat ad graviores.*

DIALOGORUM SACRORUM *LIBER SECUNDUS.*

TOBIAS, *Tob.* 4, & 5.

ARGUMENTUM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatem docet. Deinde jubet ut ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam ibi à se depositam. Tobias genium, qui se hominem simulabat, nactus cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphael genius, Anna mater.

CUm ex hac vita discessero, nate sepelito me honorifice. Tum autem matrem tuam honorato, neve eam donec vivet deserito, néve ei parùm morigerando vitam reddas acerbam. Recordare, fili, quod dolores perpessa sit propter te, cum esset in ejus utero. Cum igitur vitam finiverit, eam mecum honeste sepelito in eodem sepulcro. Ac per omnem vitam memento Creatoris tui, neve eum offende, ejusve præcepta omitte. Quantumcunque tibi Jehova largitus erit, de eo ne parcito liberalitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te aggregaveris. A respiciendis gentibus Israelitis ne abhorueris, ne Jehova vicissim tuis temporibus adversus à te respiciendo abhorreat. Quod si tuæ facultates non ferent ut large id facias; at pro eo quantum

id

id erit quod ſuppeditabit, ne parce in benignitatem conferre: ut divitias tibi, & argenti aurique theſauros in beneficentia repoſitos habeas. Nam theſauri nihil impios juvant. At hæc virtus à morte vindicat: ac quiſquis beneficentiam exercet. Dei conſpectum videbit: quemadmodum habet ſcriptum illud, Ego per beneficentiam conſpectum tuum videbo, quam qui exercent. cæleſtes habendi ſunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omnis libidinis obſcœnitate tuere, uxoremque de tua cognatione ducito, nequaquâ alienigenâ, aut alius ſanguinis, quam tuorum. Nos enim vatum progenies ſumus. Memoria repete Abrahamum, Iſaacum, Jacobum, qui uxores de ſua ſibi gente aſciverunt, extraneorum affinitate repudiatâ, eoque liberis fortunati fuerunt. Animum intende fili, ad ea quæ ages. Quod tibi nolis fieri, aliis nè facito. Operarii mercedem nè retineto noctem unam poſt eum diem in quem cum eo pactus eris: ut tuo te præmio remuneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abſtineto. In nulla nequitia te oblectaveris. De tuo victu largire eſurientibus. De tuo veſtitu indue nudos. Quod tibi ſupererit, id omne in beneficentiam confer, neque id gravate: hoc eſt, vere pane & vino ſepulcro Juſtorum perfundere. Audi & attende quemlibet, qui modo verum tibi conſilium det. Ab Jehova omnibus temporibus pete, ut tuas rationes, conſiliaque, dirigat: neque enim homini in manu poſitum eſt conſilium ſed uni Deo Opt. Max. qui quicquid vult, efficit, alios deprimens, alios efferens. Hæc mea dicta & præcepta omnia conſervato, & nunquam non ante oculos habeto, fortique & infracto animo eſto. Nam Jehova tibi auxilio præſidioque erit ſi toto animo totoque pectore ſtudueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecuniis, quam habeo apud Gabelem, mihi cognatione propinquam (ea eſt decem argenti talenta) Rage in Media, nam incertum eſt quando ſim moriturus. Tu fili, ſi Jehovam metues, neque ab omni ſcelere conſervabis, magnas ab eo opes conſequeris. Tobi. Omnia ut præcepiſti mihi, pater, ſic faciam: ſed velim mihi

consilium des, qua ratione queam istam à Gabele pecuniam recuperare. Nam neque ille me, neque illum ego agnoscam, neque quo signo repetam pecuniam scio, neque quâ viâ eatur in Mediam teneo. Tob. Quod ad signum pertinet, hoc dices; Me cum ille mihi marsupium suum tradidisset, dixisse, Accipe de manu mea, atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc esse vigesimum: De via autem, quæretibi jam hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui præmium dibimus. Proficiscere fili, adhuc vivente me, & argentum pete. Jehova te Deus Israëlitarum in itinere conservet: ibique benevolentiam, studium, misericordiam, & illius, & omnium qui te videbunt, conciliet, teque nobis sospitem & incolumem & ducat & reducat ante meum interitum. Tobi. Eo igitur ad conquirendum ducem, & fortasse præsto adest qui faciat. Nam video juvenem quendam in via stantem accinctum & ad iter (ut videtur) paratum. R. Adolescens, cujas es? Tobi. Domine, possesne mecum in Mediam proficisci? Rap. Equidem novi vias omnes, sumque aliquando usus hospitio Gabelis gentilis nostri, agentis Rage in finibus Mediæ, quæ Rages distat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, estque montana. Ecbatana autem in campestri loco posita sunt. Tobi. Præstolare paulisper, si placet, dum hanc rem patri renuntiatum eo: nam magnopere cupio te comitem habere, tibique dabo mercedem pro itinere. Rap. I prospere. Ego hic manebo donec redeas: noli diutius morari. Tobi. Nactus sum virum bonum, pater, nostri generis, qui mecum proficiscatur. Tobæ. Evoca eum ad me, ut sciscite unde terrarum sit, & an latis fidus sit tibi futurus comes. Tobi. Faciam. Heus, accerseris à patre meo. Rap. Eo. Salve vir divine. Tobæ. Si salveo, cur mihi hæc usu veniunt, ut oculis captus in tenebris cæcus sedeam? Rap. Qui tibi oculorum lucem cæcando ademit, idem te, quia vir bonus es sanabit. Tobæ. Ita faxit Jehova. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater poteris ne ire cum eo? Ego

ego

ego tibi mercedem dabo. Rap. Potero, quippe quivias omnes noverim omnemque illam regionem peragraverim, & montes teneam. Tobæ. Cujas es? Cujus generis? Et qua ex civitate? Rap. Quid amplius quæris? cum mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi sententia. Tobæ. Frater, nomen tuum scire velim, & cujus nationis sis. Rap. Ego sum Azarias Hananeelis filius de familia Solomothi majoris tuus gentilis. Tob. Quod salutare fausumque sit. Sed noli ægre ferre, frater, quod voluerim tuæ familiæ genus cognoscere: meus gentilis es, egregiâ & nobili ortus familiâ. Nimirum nosti Hananeelem & Nathanem duos Solomithi filios, qui mecum itabant Hierosolymam, cum Israëliticam terram incoleremus, mecumque ibi adorabant, neque unquam ad deos peregrinos qui in ea regione habebantur, desciverunt: quod cæteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter, cum filio meo: & redite feliciter, adjuvante Deo, Ego tibi in singulos dies drachmam solvam, & victum ut filio. Quod si vos Deus opt. max. Salvos reduxerit, istud tibi præmium augebo. R. Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo salvus cum salvo, & ibo & redibo. Tobæ. Compara tibi, Tobia fili, quæ ad profectionem sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat & reducat, & vobis hoc iter ductu genii sui prosperet, Tobi. Vale. & ambula prospere. A. Oh, oh, oh, oh! Tobæ. Quid fles? A. Rogas? nihilne veresis puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obversando, nostram senectutem redderet leviorem? Quasi vero non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. Tobæ. Ne time soror. Nam & prospere ibit, & incolumem ad nos reversum tu ipsa tuis oculis aspicies, Deus ei noster genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumque salvum reducat. A. Eheu!

Sent. *Parentum est filios docere pietatem. Pium curam mandavit Deus geniis suis.*

ASMODÆUS.

ASMODÆUS, *Tob. 6. & 7.*

ARGUMENTUM.

Raphael genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia; Deinde, ubi ad Raguelem pervenerunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

JAm tandem pervenimus Ecbatana, Tobia frater. Hac nocte divertemur ad Raguelem. Is senex quidam est; qui filiam habet unicam, forma præstantem, nomine Saram. Ego cum eo agam ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole prædita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Ubi Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Non dubito, quin non sit ille tuis postulatis contradicturus, neque eam contra legem Mosis alienigenæ traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. T. At audio, frater, eam jam septem viris esse traditam, qui antequam in ejus complexum venerint mortui sint, ab Asmodæo (ut dicitur) dæmonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi causam exitus præberem, qui alium nullum neque filium neque filiam habent, à quo eis vita defunctis parentetur. Raph. Verere modo Jehovam, ejusque memor esto: tum etiam patris tui præceptū recordare, à quo jussus es uxorem ejusdem tecum familiæ ducere. Tum me autore nihil dæmonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam hâc nocte in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introieris sumito cor piscis quem tu in Tigre flumine dilacerasti; & ex eo sub pallam suffitum facito. Eo nidore olfacto dæmon puellam fugiet, nunquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cum ea congredi libebit, surgito de lecto geneali, Jehovamque oratore & obsecratote, ut vobis pro sua clementia opem ferre, puellæque mederi velit. Tum demum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem

nem timorem abjice: nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per neque eam Jehova à dæmone vindicaturus est. T. Quid futurum sit viderit Deus. Sed certe facit tua oratio, ut à conjugio non abhorream. Rap. Jam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas ædes. Salve. Rag, Salvete & vos. Aspice huc Edna, quam hic adolescens formâ referat Tobæum fratrem meum. E. Unde estis, fratres? Rap. Ex captivis qui sunt Ninivæ ex Nepthalina tribu. E. Nostisne Tobæum fratrem nostrum? Rap. Novimus. E. Valetne. Rap. Valet. T. Iste Tobæus frater (ut dicitis) vester, pater meus est. Rag. O fastum diem! Libet te complecti. Jehovam tibi propitium precor fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Age uxor, si quid est lautius, apparetur cœna; placet arietem mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro tecto: præstemus nos hilares. T. Jam tempus admonet, Azaria, ut de matrimonio mentionem injicias. Rap. Memini. Quoniam filiam habes jam nubilem, Raguel, & hic est adolescens, & æqualis illi, & tribulis, petebat, ut eam sibi nuptum locares. Rag. Non me præterit, satius esse eam tibi quam alteri tradi. Sed verum tibi dicam. Eam jam septem viris locavi (ut tu scias) qui omnes ante ejus congressum mortui sunt. Verum ede & bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agis: neque cibum ego neque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. Rag. postquam ita infixum in animo habes, obtineto sane. Et quia consanguinei estis, ego jam nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Mosaico, & Israëlitico. Huc ades Sara, accipe hanc, Tobia, Jehova Deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaque in vos clementia utatur.

Sent. *Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pii voluptatibus etiam licitis imperant, non serviunt. Pii fugant dæmonia. In pios potestatem non habet dæmon.*

RAGUEL,

RAGUEL, *Tob.* 10.

ARGUMENTUM.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abducens illius filiam Saram, uxorem suam.

Tobias, Raguel, Sara.

MI socer Raguel, tu à me postulasti, ut manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua uxore mea Sara suaviter viverem: id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: itaque peto abs te ut me demittas, Mei enim parentes ambo dies numerant, neque putant hoc loco rem esse. R. Doleo me tam parvum spatium à te petiisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius, ego mittam ad tuum patrem nuntium, qui ei totum negotium renuntiet; ne sit de te solicitus. T. Quæso te, noli me remorari: cupio omnino ad parentes reverti. R. Quando urges, non remorabor invitum. En, trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite feliciter: Deus Jehova, Deus majorum nostorum, vos fœcundet mihique ex vobis liberos mares ostendat, qui divinæ legi dent operam. Agite, deosculari vos volo. Vide, mea filia ut tuum socerum & socrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum diligas, familiam regas, domum gubernes, & teipsam præstes inculpatam, & cum bona pace profecta, efficias ut bonam de te famam viventes adhuc læti hilaresque accipiamus. Et tu Tobia fili, vale Jehova te Deus cœlestis salvum perducat, mihique exte & filia mea Sara liberos Jehovæ studiosos, eique probatos ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam unquam male tractare, Ite sanè incolumes. S. Valete parentes charissimi: valete cognati & amici omnes. T. Vale socer: vale socrus: valete omnes. Ego Jehovæ gratias ago, qui me lætum reddiderit, & tot beneficiis tam mirificè affecerit.

Sent. *Uxoris est sequi virum, & propter eum parentes patriamque relinquere. Est enim matrimonii conjunctio arctior quam naturæ.*

TOBÆUS,

TOBÆUS, *Tob.* 11.

ARGUMENTUM.

Tobias ex Media reversus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cæcitate: qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu scis quam solicitum reliqueris utrumque parentem: quapropter antecedamus ego & tu; uxore tuâ cum famulis, reliquóque nostro comitatu subsequente. Tobi. Bene mones. R. Præpara fel piscis. A. At, at, ô mi vir adventat meus Tobias cum comite. Curro ei obviam. R. Tui patris, quem video esse cæcum, oculi felle isto aperientur atque sanabuntur. Itaque cum ad eum accesseris, illinito ejus oculos isto felle: tum ille fellis mordacitatem sentiens, sibi oculos fricabit; atque ita, dejectâ albugine, & cœlum & te lætus videbit. A. O gnate, jam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. Tobi. Salve mea mater. Sed accedit huc pater. Hei mihi! collapsus est. Accuram. O mi pater, salve. Tobæ. Salve, fili optatissime: ut vales? Tobi. Optime; est Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam spero hoc tibi fore salutare. Tobæ. Libenter patiar. Tobi. Expectemus paulisper. Tobæ. Sentio fellis mordacitatem. Tobi. Frica tuos oculos. Tobæ. O supra modum mirandum miraculum! Nunc te liquidò video, fili: amplectere me: gratias ago Jehovæ Deo Israëlitarum, qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cujus nomen nullis unquam seculis satis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, feliciter expedito itinere, salvum lætumque restituerit.

Sent. *Deus suos à miseria tandem liberat. Medicina mordax. Deo gratia sunt agenda de omni bono.*

RAPHAEL.

RAPHAEL, *Tob.* 12.

ARGUMENTUM.

Raphael Tobæo & Tobiæ, sibi mercedem solvere venientibus, se indicat, eisque officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

TObia fili, solvamus isti homini, qui te comitatus est, mercedem, & eam cum corrolario. Tobi. Pater, demus ei dimidiam partem pecuniæ, quam illinc attuli. Nam is me incolumem duxit & reduxit, meamque uxorem sanavit, & argentum à Gabele abstulit, & tibi oculos sanavit: pro quibus omnibus quænam ei referri par gratia potest? Huc ades, Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id est, dimidiam pecuniam, quam illinc apportâsti: & vale. R. Canite Jehovæ carmen novum, eique gratias agite, & ejus nomen celebrate, pro tantis ejus in vos collatis beneficiis: crebrisque precibus, supplicationibus, & beneficentia erga egentes eum adorate quoad viveris: Nam plus apud eum valet assiduum beneficentiæ officium, quam argenti auriique copiosa congeries: utpote cum beneficentia vindicet à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tu tuaque nurus Sara sancti opem numinis precibus suppliciter magno cum animi angore implorabatis, vestras ego preces (ut vos sciatis) ad Majestatis solium subvehebam: cumque ut mortuos sepeliebas, aderam tibi, tuisque difficillimis rebus, ab Jehova, qui te oculorum ægritudine tentaverat, (solet enim hoc pacto periculum facere bonorum) missus sum ad te sanandum & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael genius, unus de principibus qui ad gloriæ solium famulantur. Nolite timere. Bene vobis se res habet. Agite Jehovæ gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibui. Nam quod me, quamdiu vobiscum versatus sum, edere & bibere videritis: species illa fuit, quæ rebus oculis obversabatur; cum re ipsa neque ederem neque biberem. Quare mandate hæc omnia literis,

teris, quæ vos vestri erga Deum officii per omnem vitam admoneant, atque hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem testentur: & Jehovæ gratias agite, ejusque sacram memoriam pie retinete; méque jam absolvite, ut ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

Sent. *Deus piis sæpe nè cogitantibus quidem prospicit. Per cruces ducit Deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristia, exitus læti.*

ACHIOR, *Judithæ* 5. & 6.

ARGUMENTUM.

Quærenti Oliferni de Judæorum statu, narrat Achior: & quoniam eos invictos esse dicit, (nisi forte Deum suum offenderint) iratus Olofernes, eum jubet ad Bethulienses Judæos deduci, ut una cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Cananæi, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant; quas incolant urbes, quantum habeant copiarum multitudinem, quâ re plurimum valeant & possunt, quo rege & exercitu duce utantur; & cur soli ex occidentalibus mihi obviam venire neglexerint. A. Audi, domine orationem servi tui. Enuntiabo tibi rem omnem, ut sese habet, de gente ista montana, quæ finitimos tibi fines incolit neque ullum ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt prognati à Caldæis, qui principio, Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim deos patrios Chaldæorum detrectarent, patriisque moribus relictis, unum sibi Deum cœlestem ad adorandum delegissent, ab illis exagitati, in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, jussi à Deo suo in Chananæam commigrare, paruerunt; atque in Chananæa commorati, magnum auri, argentique & pecoris numerum comparaverant. Postea, dominante fame, in Ægyptum devenerunt: ubi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum

multitudinem excreverunt. Deinde cum à rege Ægypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indigne & labore servili cogerentur, Deum suum implorârunt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus calamitatum ictibus perculit. Quibus malis coacti Ægyptii, eos tandem ab sese emiserunt. Sed postea remisso malo cum eos fugientes revocare, rursumque in servitutem redigere conarentur, Deus illis mare rubrum discluſit, ita ut ab utroque latere aqua in muri firmitatem concreta staret: qua illi via in sicco per medium maris solum pertransverunt. Eodem Ægyptius exercitus consecutus, aqua submersus ita est, ut ex innumerabili multitudine ne nuntius quidem evaserit. Trajecti mare rubrum, in solitudinem montis Sinæ venerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam, aut habitare potuerat? ibi dulces ex amaris fontes ad bibendum habuerunt. & victum de cœlo per quadraginta annos acceperunt. Ac quocunque unquam venerunt, Deus eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellavit; nec unquam huic genti resisti potuit, nisi si quando à sui Dei cultu deflexit. Nam quoties alium deum quam suum coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetiverunt, Deus eis cœlestis resistendi vires dedit: Ad extremum, Chananæos, Jebusæos, Pherezæos, Hettæos, Hevæos, Amorrhæos, & fortissimos quosque Hesebonios deleverunt, eorumque agros & oppida occupârunt. Ac quandiu sese à Deo suo offendendo continuerunt, multis bonis fruti, Deoque suo (qui improbitatem odit) prospero usi sunt: & ante hæc tempora, cum ab ea vivendi ratione, quam eis Deus tradiderat, declinavissent, diversis diversarum gentium bellis profligati, & tandem frequentes in extraneas regiones captivi abducti sunt, eorumque & fanum solo æquatum, & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deum suum conversi, ex dispersione ac dissipatione congregati sunt, desertosque montes occuparunt, & Hierosolymam (in

qua

qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quare disquirendum est Domine, si qua in offensa sunt apud Deum. Nam si sunt, facile eos, ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eis est commissum, bello supersedendum censeo: ne, Deo pro eis propugnante, infamium apud omnes mortales subeamus. P. Quis est iste qui tantum tribuit Israëlitis, ut eos putet Nabuchodonosori posse resistere? Homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui mehercle unum tui, Oloferne, exercitûs impetum sustinere non poterunt. Invadamus modo, & Achiori ostendamus, eos posse superari. O. Quoniam tu nobis istud oraculum, præclare vates, edidisti, Israëlitas à Deo suo defensum iri; ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cujus invictam potestatem ne illorum quidem Deus stare possit; nos, qui ab eo missi sumus, illos ad unum funditus ad internecionem ita delebimus, & equitatu proculcabimus, ut eorum montes sanguine redundent, & campi corporibus compleantur; citiusque illos ad fugam, quam nos ad perdendum vires deficient. Hæc est totius orbis domini Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam divinum nobis oraculum effatus es, esto sane tantæ particeps potentiæ, & quos nobis anteponis ad eos defice: ut cum eis potius, ut dignus es pereas. & inter eos à nostra acie contrucidatus des pœnas. Quod si tantum tuæ superstitioni confidis, ut me quæ suscipio, præstare non posse credas; quid metu exalbescis? Hic tibi tuta sunt omnia: non peribis, nisi cum illis quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Betuliam ad suos Israelitas: ut illorum potius exitii quam nostræ sit socius victoriæ.

Sent. *Veritas invisa mundo. Etiam de veritate roganti, veritatem audire nolunt. Assentatorum plena sunt domus, aureique potentium. Assentatorem qui amat, ruinam amat. Casum antecedit superbia.*

JUDITHA, *Judithæ 8.*

ARGUMENTUM.

Juditha Betulienſium primates objurgat, quòd de urbis deditione pacti ſint; & eos conſolata, ſeſe ad eis ſuccurrendum parat.

Juditha, Ozias & cæteri ſenatores.

ATtendite primates populi Betulienſes. Promiſiſtis populo, & quidem interpoſito jurejurando, vos urbem hoſtibus poſt quinque dies eſſe deditu-ros, niſi Deus vobis interea tulerit auxilium. Itane vero tempus divinæ ſtatuitis miſericordiæ? Etiam diem veſtro arbitrio dicitis? Hoccine tandem eſt Deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam inſtigare? Dicite mihi vos qui Dei voluntatem in certum quendam curriculum includitis, poteſtiſne, non dicam Dei, ſed hominum animus qui ſit, & conſilium perveſtigare? Quid Dei horum omnium, autoris? Mentemne ejus tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite Dei iram provocare: qui ſi nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at poteſt intra quot velet, poteſt nos quolibet die vel turari, vel hoſtium crudelitati objicere. Vos verò nolite Dei quaſi vadari conſilium. Neque enim is eſt, ut aut minis, hominum more, terrendus, aut arbitrio cujuſquam ſit coercendus. Quare expectemus ab eo ſalutem, ejuſque auxilium petamus. Spero eum, pro ſua facilitate, noſtras preces auditurum, præſertim cum nulla hodie in noſtro genere neque tribus exter, neque natio, neque populus, neque civitas, quæ deos colat fabriles: quæ res ſuperioribus temporibus in cauſa fuit, ut patres noſtri bello & direptionibus vaſtati, & ab hoſtibus magnâ clade conciſi ſint. At nos alium Deum non agnoſcimus; unde ſperare debemus, eum non eſſe nos noſtrumque genus deſpecturum. Quod ſi in hoſtium poteſtatem venimus, non tantum nobis nocuerimus, ſed etiam reliquæ Judææ, noſtraque ſacrata depeculanda reliquerimus, quorum pollutionem & conſanguineorum noſtrorum metum, & nationis captivitatem,

&

& noſtrarum poſſeſſionum vaſtitatem, Deus temeritati noſtræ accepta ferat, & à nobis pœnas repoſcat, ubicunque gentium ſumus ſervituri, ut à noſtris dominis indignitates omnes & contumeliæ nobis ſint perferendæ. Neque enim talis ſervitus nobis Dei gratiam, ſed hominum afferet infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis alienum animi pendent, vobis ſacrarium, vobis fanum, vobis ara nititur) demonſtrate conſanguineis noſtris non eſſe deſperandum; contraque, quicquid acciderit, fortiter eſſe & conſtanter ferendum: Deoque in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, ſicut olim patres noſtros tentavit. Recordamini Abrahamum, Iſaacum, Jacobum, Moſem, denique omnes veros Dei cultores & amicos, quot, quantos, quam varios perpeſſi ſint dolores. Conſtituite nunc aliqua ex parte eos, qui Dei periclitationis impatientes, contemptius de eo, & gravius, & ſenſerunt, & locuti ſunt; ut fœde perditi, & à ſerpentibus exanimati ſint. Quare nè horum deſperationem ſequamur, ſed illorum ſuperiorum fiduciam imitemur: cogitemuſque nos non ut hoſtes extremo ſupplicio affici ſed ut ſervos ſontes ſalutari verberationis medicinâ corrigi. O. Rectè tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neque nunc primum tua prudentia, intelligentia, conſilium innoteſcit: quin jam ab ineunte ætate vulgo compertum eſt, iſta eſſe in te ſingularia. Sed & plebem ſitis ad efflagitandum, & nos plebs ad jurandum adegit; quod jusjurandum violare, nobis nefas eſt. Quocirca precare tu pro nobis Deum, quæ pia & religioſa mulier es, ut pluvia noſtros lacus impleat, nè ſiti deficiamus. I. Quemadmodum igitur id, quod dixi, à Deo eſſe ſentitis: ita etiam id quod facere decrevi, an ab eodem proficiſcatur, periculum facite; Deumque orate, ut meum conſilium comprobet. Sum enim facinus edituri, quod omnis poſteritatis memoria concelebret. Vos hâc noſte ad portam eritis, ego cum ancillâ meâ exibo, ac ſpero fore, ut Deus, intra dies poſt quos urbis deditionem conceſſiſtis, per me Iſraelitis ſubveniat.

Sed nolo vos in meum propositum inquirere, (nec enim vobis, nisi re perfectâ, enuntiabo) neque quicquam aliud nisi Deum pro me usque ad meum reditum orare. O. Bene vale, Deo tibi ad hostium ultionem viam præeunte.

Sent. *Deo præscribendum non est. Insontibus etiam in summa desperatione de Deo bene sperandum est. Magnum innocentia præsidium.*

OLOFERNES, *Judithæ* 10, 11, & 12.

ARGUMENTUM.

Judith ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Judæis victoriam.

Excubitores, Judith, Milites, Olofernes.

CUjas es mulier? Unde, & quo? J. Ex Hebræis sum: quos quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, meque ad Olofernem imperatorem recipio, ut ei illorum arcana aperiam, viamque demonstrem, quâ omnibus montanis, sine suorum cujuspiam cæde, potiatur. E. Bene tuæ vitæ prospexisti, quæ ad dominum nostrum venire, & citò venire decreveris. Nos te ante eum sistemus. Quò cum perveneris, nolito animo formidare, quo minus rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus tuo beneficio esse usuram. Deducamus eam ad imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubias nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. M. Heus tu quo tam mane, tanto studio & frequentia festinatur? Al. Dicitur, transfugam quandam Hebræam ad imperatorem duci, quæ sit mirabili pulchritudine. M. Accurramus. O venustatem incredibilem! Quis militiam detrectet adversus Hebræos, qui tales habent mulieres? Pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? J. Salve imperator maxime O Allevate eam mei satellites. Bono animo es mulier, depone animi metum. Nam ego nemini unquam male feci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonosori servire voluerit. Quod mi

niſi tui me, montium fiducia, contempſiſſent, nunquam ego meam in eos haſtam vibraviſſem. Sed ipſi ſibi malum hoc conflaverunt. Verum dic mihi, quam ob cauſam ab eis ad nos perfuga tranſieris. Nam ad ſalutem veniſti. Sume animum: vives & in hanc noctem & in poſterum, neque tibi quiſquam officiet; contraque, tecum bene agetur, quo modo ſolet cum ſervis domini mei regis Nabuchodonoſoris. J. Attende igitur quæ dicam, domine, & ea memoriæ manda. Dicam autem nihil vanum (abſit) ſed ea dicam, quæ ſi ſequi voles, rem tibi perfectam tradet Deus, neque tuus te conatus fruſtrabitur. Ita vivat, omnium terrarum rex Nebuchodonoſor, & ejuſdem tibi concredita poteſtas, à quo ad omnes mortales corrigendos miſſus es, ut, per te non ſolum homines illi ſervient, verum etiam feræ, pecora, volucres, ſub ejus imperium tuâ virtute ſubjicientur. Nam non ſolum de tua ſapientia tuique ingenii acumine fama apud nos percrebuit: ſed etiam per omnes jam oras ſermones diſſipati ſunt, te unum eſſe toto in regno optimum, potentiſſimum, & in rei militaris prudentia admirabiliſſimum. Jam vero Achior, quæ in tuo concilio dixit, & quæ tu ei reſpondiſti, audita nobis ſunt. Nam comprehenſus à Betulienſibus, rem omnem eis expoſuit. Cujus tu cave ne orationem negligas, ſed memoriæ tradas; eſt enim vera: neque enim ſuperari, neque armis debellari natio noſtra poteſt, niſi Deum ſuum ſcelere aliquo ſibi infeſtum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum eſt dum ſcelus quoddam, quod jam in animis conceptum habent, commiſerint: quo ſcelere cum Deum irritaverint, facilem & ſibi perniciem, & tibi victoriam concilabunt. Cum enim commeatu & aquâ deficiantur, ſtatuerunt, pecora invadere: & quæ guſtare Deus in lege vetuit; omnia decreverunt inſumere, frumentique primitias, & vini oleique decumas (quæ ſervabant dicata ſacerdotibus, qui Hieroſolymis apud Deum noſtrum miniſtrant) conſumere habent in animo, quæ nec manibus tangere cuiquam profano fas eſt. Idque

aut

ut sibi facere liceat miserunt Hierosolymam, (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu afferant, quâ potestate ad eos relatâ, facturi sunt quod dixi, & tum demum in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium non ignara, ab eis aufugi, ejusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad ejus auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, cœlique præpotentem Deum noctes dieſque colo. Interea apud te commorans domine, noctu itabo in vallem, Deumque precabor, qui ubi me certiorem de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copiis, nullo ex eis repugnante, proficiscêris. Te ego per mediam Judæam, ad ipsam perducam Hierosolymam, tuumque currum in media urbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas oves abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego, mihi præsignificata & prænuntiata, ut tibi enuntiarem, missa sum. O bene fecit Deus quod te populo præmisit: quæ res & nobis victoriam, & Domini mei contemptoribus perniciem afferat. Quod si tu, quam es & forma eleganti, & oratione eloquenti, tam præstabis quæ locuta es; & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Nabuchodonosoris domestica per totum orbem celebraberis. Agite mei servi, ducite hanc in meam cellam, eique de meo penu alimenta præbete. J. Dabis veniam: non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum conflare. Sed vescar eis quæ mecum attuli. O. Quid? Ubi quæ tecum habes defecerint, unde tibi talia subministrabimus; cum vestratia cibaria non habeamus? J. Sic tu bene vivas, domine, ut ego non ante consumpsero quæ habeo, quam Deus per me effecerit quæ decrevit facere.

Sent. *Qui verum audire non vult, dignum est qui mendacio decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facile capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.*

VIRAGO,

VIRAGO, *Judithæ* 13 & 14.

ARGUMENTUM.

Judithæ noctu caput Olofernis ferens, Betuliam portis apertis intrat, & caput illud oſtendens, quid facto ſit opus preſcribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecerit, Achiori narrat.

Judithæ, Executores, Cives, Ozias, Achior.

HEus, heus vigiles, aperite, aperite portam. Deus Deus noſter nobis adeſt, qui hodie inſignem & præclarum victoriæ honorem tradidit Iſraëlitis. E. Judithæ vox auditur, ſocii; deſcendamus propere ad portam. Convocentur huc ſenatores, vos incendite faces. J. Vide Abra, ut iſtud caput habeas in promptu, ut id, poſcente me, continuo de pera una cum velo depromas. Jam hic aderit omnis civitas. C. Præluce te funalibus vos: aperite portam, janitores: introimittite eam, ut videamus, quid novi ferat. J. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Iſraëlis ſtirpe miſericordiam ſuam non averterit, ſed hoſtes noſtros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hoſtis veſtri Olofernis, ſummi Aſſyriorum imperatoris! en velamen in quo ille jacebat ebrius, quem Deus meâ facie deceptum, muliebri manu occidit; meque euntem, manentem, redeuntem, inviolatam, intemeratamque conſervavit, neque ab illo violari permiſit? Et nunc & illum viciſſe, & me evaſiſſe, & vos liberatos eſſe lætor; voſque ut Dei bonitatem infinitamque miſericordiam prædicetis, exhorter. C. Agimus Deo noſtro gratias qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te noſtros hoſtes in nihilum redegerit. O. O omnium mortalium fœminarum Deo acceptiſſima fœmina! ô cœli terrarumque creatoris Dei nunquam ſatis prædicandæ laudes! qui tuum vulnus in caput principis hoſtium noſtrorum direxerit; quo facto tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparavit, ut tuæ virtutis laus tam diu in hominum mentibus hæſura, & linguis celebranda ſit, quandiu hujus immortalis Dei facinoris memoria durabit,

bit, quæ quidem in tantis nationis noſtræ angustiis non dubitaveris vitam tuam ruinæ opponere, & jam deſpondentibus animos ſubvenire. I. Attendite nunc fratres Hoc caput in pinnis murorum noſtrorum ſuſpendetis. Deinde orto ſole univerſi armati eruptionem facietis, ita ut ad eorum oppugnanda præſidia deſcendere videamini. Tunc accidet (id quod erit neceſſe) ut ad Olofernis tabernaculum concurratur; quo invento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut præſidium ſibi in fuga ponant. Tum vos ſequamini licebit: eoſque paſſim, Deo concedente, obteritis. Sed ante accerſatur mihi Achior Ammonita, ut Iſraëlitarum contemptorem (à quo ad nos tanquam ad certam necem amandatus eſt) videat. Adeſtum Achior. Deus Iſraëlitarum (cui tu teſtimonium dediſti, ultorem eſſe hoſtium tuorum) caput omnium infidelium hac nocte mea manu truncavit. Quod ut ita eſſe credas. ecce tibi caput Olofernis, qui ſuâ arrogantiâ Deum Iſraëlitarum deſpicabatur, tibique mortem in communi Iſraëlitarum cæde aſſignabat! A. O te non ſolum in omnibus Judææ domiciliis, ſed etiam in omnibus gentibus felicem; cujus audito nomine, homines ad Deum laudandũ excitabuntur! Sed jam narra mihi, ſi placet, quomodo te hac tota in re geſſeris. J. Principio cũ hinc (ut ſcis) profecta incidiſſem in vigiles, ab eis deducta ſum ad Olofernem; apud quẽ magna omnium expectatione juſſa dicere cur adveniſſem, ſimulavi me eſſe perfugam, quæ deſperatione rerum noſtrarũ ad eum tranſiiſſem; demonſtravique ea quæ ex te audiviſſet eſſe vera. Neque enim genus hoc hominum poſſe ſuperari niſi aliquo facinore admiſſo. Sed jam fame preſſos Iſraëlitas, cogitare veſci eis, quibus veſci lex prohiberet: quo ſcelere ſi ſe obſtrinxiſſent, facile eos victum iri. Quare expectaret, dum id ſcelus eſſet perpetratum; mihique interea in ejus caſtris verſanti faceret quandocunque vellem, exeundi poteſtatem, ut Deum precarer: & illo ſcelere commiſſo, à Deo certior fierem, eumq; de eo admonerem: tum demum enim eſſe ſuperaturum. Credidit ille, mihique omnia quæ petieram conceſſit.

Ita

Ratriduo in castris versata sum; noctu interim in vallem, Deum salvandi gratiâ venitans; Deique præsens auxilium suppliciter implorans. Quarto denique die, ab illo ad comportationem accersita, adfui; offendique me quicquid imperasset esse facturam. Hortatur; ipse mei cupiditate ardens, largius se invitat. Clausâ cœnâ, cum cæteri vini pleni discessissent, Bagoas eunuchus tabernaculum externe clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne, qui ebrietate & somno oppressus, in lecto recubuerat. Hic ego cum pedisequæ meæ mandavissem, ut extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo oravi, ut mihi tum mentique adesset. Deinde ad lecti columellam, quæ erat propter caput Olofernis, accedo; inde acinacem detraho, & ad lectum me applicans, sinistra cæsariem ejus prehendo, Deumque tacite precata, ut me in ea re confirmaret, collum summâ vi bis ferio: amputatoque capite, corpus à stragula veste provolvo, & ablato velo, exeo, ac pedisequæ caput trado: quo in escariam peram indito, ambæ de more sic quasi ad supplicationem egressæ, huc tutò pervenimus. C. Salvi sumus, revixim us: ô faustam noctem, quæ nos ab æterna nocte vindicas? A. Quamquam quod dixi Oloferni, de Dei vestri potestate, non aliter dixi quam sentiebam: tamen nunc multò magis hâc re confirmatus, credo: voloq; deinceps non tàm Israëlitarum laudator, sed civis esse, & in vestrum numerũ pignore circumcisionis adsciscí.

Sent. *Superbissimus quisque turpissimâ morte dignus est. Vel fœmina manu potest Deus hostes suos ulcisci. Cæso duce, facilè vincuntur milites.*

SUSANNA, *Dan.* 13.

ARGUMENTUM.

Susanna à duobus senatoribus, quia ipsorum libidini obsequi recusasset, accusata adulterii, ad supplicium damnata ducitur. Sed divinitus supervenit Daniel, qui interrogationis prudentiâ senatorum calumniam palam facit; atque ita in ipsorum caput supplicium convertit.

Duo

Duo senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

AUdite, universa Judæorum concio, quamobrem in vestrum judicium adducta sit hæc Joacimi uxor Susanna. Heri, cum nos duo judices in horto ejus mariti soli deambularemus, hæc cum duabus pedissequis ingressa est: quas ubi foras amandavit, hortorumque januam obseravit; venit ad eam quidam juvenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animadverso tanto flagitio, accurrimus, & eos vidimus quidem coëuntes, sed illum comprehendere nequivimus. Nam, cum esset valentior quam nos, apertâ januâ exiliit. Tantum hanc prehensam rogabamus, quis esset ille juvenis: sed noluit nobis enuntiare. Hæc nos, impositis huic reæ (sicut mos est) manibus testamur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur, & ildem judices: dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex jubet. Su. O Deus immortalis, qui occulta nôsti, qui omnia etiam antequam facta sunt perspicis: tu scis ut hi falsum contra me testimonium dixerint; ac vides ut capite dem pœnas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam malitiámque commenti sunt. Sen. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hæreat. D. At ego testor, me in hujus sanguinem nullo modo consentire. C. Quidnam istud est, quod clamas tu? D. Itáne stulti estis, Israëlitæ, ut neque quæstione habitâ neque veritate compertâ, Israëlitidem condemnaveritis? revertimini in forum. Dico istos contra eam falsa esse testatos. Sen. Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronuntia sententiam, postquam tibi senatus divinitus datur. D. Sejungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducite huc mihi illum. Vetule annis, veterator malitiâ, nunc tua te scelera petunt, quæ factitabas antea, cum insonti-

bus

bit condemnandis, fontibusque absolvendis, iniqua judicia faceres, Jehova innocentem & justum interfici veranti. Nunc igitur, hanc si quidem vidisti, die sub qua arbore congressos videris. Sen. Sub lentisco. D. Probe in tuum caput mentitus es. Jam enim Dei genius, mandato ab illo accepto discindet e medium. Amovete hunc, adducite huc alterum. Age genus Chananæum, non Judæum te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem pervertit. Ita verò accitis cum Israelitibus, quæ præ metu in vestium congressum veniebant. Sed non Judæ proles vestram nequitiam sustinuit. Agè igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? Sen. Sub ilice. D. Tu quoque probe in tuum caput mentiris. Jamque præsto est Dei genius cum ense, qui te medium dissecet, amboque perdat. O, O Dei bonitatem immensam! à quo nunquam deserunt qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos reculos ut ex lege eadem pœna plectantur, quam innocenti moliebantur

Sent. *Impii peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentium preces exaudit. Impii in foveam cadunt, quam piis excavarunt.*

CHALDÆI, *Dan.* 2.

ARGUMENTUM.

Nabuchodonosor Babylonia rex Chaldæis jubet, ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur: quod cum illi non possent, imperat ut necati.

Nabuchodonosor, Chaldæi.

AGitè verò conjectores, augures, harioli, Chaldæi, homines explicandi ea quæ sunt obscurissime involuta peritissimi; evellite hunc mihi ex animo scrupulum, meumque mihi somnium aperite, cujus interpretationem anxius desidero: nam non ob rem estis convocati. C. Vitam tibi, rex,

sempiternam precamur. Eloquere sane nobis somnium: & nos id interpretandi evolvemus. N. Oblitus sum: quod nisi vos & somnium mihi & somnii significationem edisseritis: & vos per summum dedecus vitam amittetis, & vestræ domus complanabuntur. Sin autem editis, multis à me muneribus & præmiis atque honore efficiemini. Proinde facite, si sapitis, &c. At somnium dicere tuum est, nos interpretationem recipimus. N. Nimirum video vos ex eo excusationis occasionem arripere, quo videris eam rem mihi memoriæ excidisse. Sed nihil agitis. Nisi enim me hâc suspitione levatis, non potest esse dubium, quin omnes statueritis, me longis quibusdam ambagibus pessime deludere, & tempus consumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi somnium, & intelligam vos interpretari etiam posse. &c. Nemo est in terra, qui istud præstare possit: neque quisquam unquam rex, aut princeps, aut dominator, tale quid quæsivit ex ullo divino. Est enim, quod tu rogas, omnino difficilius, quam quod possit quisquam expedire, præter unos deos, qui inter mortales non versantur. N. Papæ! ergo vos prorsus inutiles estis & hominum animis, inani præclaræ rei professione, tenebras offunditis? Quis vestri erit usus? Comprehendite, intellites, colligate, abducite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. Jubeo ego atque impero totum hoc tam indoctum, & insipiens doctorum & sapientum genus, ad necem trahi: ut, quorum nullus in vita usus est, eorum mors saltem inventibus salutaris.

Sent. *Deus sapientum sapientiam perdit. Deus sapientes hujus mundi implicat inexplicabiliter.*

DANIEL, *Daniel* 2.

ARGUMENTUM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit & interpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Caldæorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum: quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel

Daniel, Arioch, Nabuchodonosor.

Noli interimere istos sapientes, Arioche, quos
iussit rex occidi: sed deduc me ad eum; ego
sapientiæ interpretationem. A. Placet: sequere me.
D. Sequor. A. Nactus sum hominem ex captivis
Judæis, ô rex, qui polliceatur interpretationem.
R. Tunc ille, Baltasar, qui possis mihi & quid in
somnis viderim, & quid id significet effari? D.
Quod tu quæris arcanum, ô rex, non sapientes tibi,
non conjectores, non harioli, non prodigiatores
possunt explicare: verum est in cœlo abditorum de-
monstrator Deus, qui ea tibi prænonstrat, quæ o-
lim eventura sunt. Igitur tuum somnium, & vi-
sum quod tibi secundum quietem occurrit hujus-
modi est. Cum in lecto cubiculari jaceres, in co-
gitationem venisti, quid posthac futurum esset: id
quod tibi ignotorum ille doctor declarat; idemque
mihi, non propter excellentem sapientiam, quâ
ego cæteris mortalibus præstem; verum mihi i-
dem aperuit, quo tibi plana faciam ea, quæ tu cum
animo cogitasti. Tibi in somnis objecta est
species quædam insuetâ magnitudine simulachri,
quæ tuos oculos stantis, aspectu terribili: cujus ca-
put erat ex auro probatissimo, pectus & brachia ar-
gentea, venter & femora ænea, pedes partim ferrei
partim ceracei. In eo spectando dum tu hæres, sax-
um suâ sponte avulsum incidit in ejus pedes, eos-
que contrivit: quo casu confractum simul est fer-
rum, creta, æs, argentum, atque aurum: omnia-
que fragmenta, ventus, tanquam æstate stipulas ex
ea, sic sustulit, ne vestigio quidem relicto: ipsum
autem saxum, quo ictus est statua, mutatum est in
ingentem montem qui totum terrarum orbem
complevit. Et hoc quidem est somnium. Jam in-
terpretationem addemus. Tu rex es regum; tibi
cœlestis ille Deus nobilissimum regnum, & præla-
tissimam largitus est potestatem; omnesque homi-
nes, quotquot ubique terrarum sunt, terrestresque
bestias, & aëreas volucres, sub tuum imperium di-
tionemque subjunxit: Ita tu caput aureum. Post te

autem existet aliud regnum tuo deterius; id erit argenteum. Deinde æreum, cujus ditio late in omnem terram patebit. Post, quartum surget, durum & plane ferreum. Ut enim ferri duritate omnia interuntur & comminuuntur: ita ejus imperii violentia, & rigor, omnia violabit, & contundet. Pedes autem pedumque digitos quod vidisti partim ferreos, partem fictiles; regnum illud dissidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla conjunctum: illa vero digitorum, partim ferro, partim argilla constantium diversitas, regni inæqualitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quodque ferrum vidisti argillæ conjunctum; illi quidem propinquitate inter se conjungentur, sed invicem non cohærebunt, quo modo ferrum in terram ferrum innatum non potest. Ejus regni tempore luscurabit Deus regnum nulla unquam temporum serie delendum, neque alii genti tradendum, quod quidem franget & abolebit omnia illa regna, ipsumque permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti è rupe saxum nulla manu exutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurumque perfregit: ita Deus ille maximus tibi præsignificat ea quæ post hoc tempus futura sunt: estque somnium certissimum, & cum re ad verbum conveniens. N. O immensam ineffabilemque sapientiam, ô profundum & ingeniosum intellectum: affertè huc citi odores & libamina. Dignus est, cui suffimina fiant, cuique divini honores præstentur. O Baltasar, vester Deus verè Deus est deorum, regumque dominator, & obscurorum explicator: postquam tu rem tam profundæ ignorationis caligine demersam potuisti in lucem eruere.

Sent. *Deus arcana sua pijs, & per pios etiam alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt usque ad adventum Christi. Christi imperium æternum est.*

FORNAI,

FORNAX, Dan. 3.

Nabuchodonosor Babyloniæ rex erectam à se statuam auream imperat à cunctis suis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Mesacus, & Abdenago, Judæi, facere recusassent, in ignis fornacem conjiciuntur. Sed cum ab igne indemnes fuissent, Nabuchodonosor ipsorum Deum solum esse confessus, imperat adorari.

Sidracus, Mesacus, Abdenago, Præco, Delatores, Nabuchodonosor, Proceres.

QUorsum pertinet tanta hominum multitudo, à tam diversis nationibus in hunc locum convocata? M. Nescio: nisi quod, dum video immanem illam statuam jussu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogiter. A. Ego quoque valde commoveor, ac, ne velit eam adorari, vereor. S. Quid agemus igitur, si jusserit? A. Nos verò non adorabimus: nam hoc quidem esset, Deo cultum renuntiare. S. Quamobrem istud ratione? A. Rogas? Hominem, vivam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & stupidi, rei mortalis simulacri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari potest? M. At licebit, periculi deprecandi gratia, cultum simulare, cum tamen animus in Deo semper fixus hæreat. A. Apagesis, Satine se viro probaret mulier, si, cum alteri corpus suum prostituerit, se tamen virum suum semper in animo ferre diceret? Hæccine tibi justa excusatio videretur? M. Nequaquam. A. Atqui non minus est hoc absurdum, Tune, qui unus es, teipsum divides, & alteram tui partem Deo, alteram Vejovi addices? Quæ tanta animi mollities est, aut quæ perversitas, nos, quos honestum esset propter mortales dominos quamlibet mortem oppetere, quique id in aliis laudamus, metu frangi, & ab officio & pietate erga Deum immortalem deduci! S. Quid ergo censes? A. Subeundum quemvis cruciatum potius, & fortiter occumbendum, quam tantillum modo de via deflectendum. S. O masculum pectus! laudo te. Equidem ita sentiebam? sed volui quid

animi haberes tentare. Verum edictum silentium, & video in loco edito præconem: audiamus quid proclamet. Præ. Pax sit rebus. Edico vobis, qui ex quacunque natione, populo, lingua præsentes adestis, ut simulatque sonum audietis tubæ, tibiæ, citharæ, sambucæ, psalterii, symphoniæ, & reliquorum concentuum, procumbatis & signum aureum adoretis quod rex Nabuchodonosor erigendum curavit. Quod si quis non paruerit, continuo in ignem candentem fornacem injicietur. S. Deum immortalem! quod scelus video? Eóne impietatis & insaniæ prolabi homines, ut id tanquam Deum colant, quod hominum manu factum, homine deterius est & inferius? M. O vesaniam! illud vide sis, ut procciderunt omnes. Ego certe centies mori malim. D. Videtisne illos tres Judæos qui non procubuerunt? Al. Video; nuntiandum id est regi. D. Recte sane eamus ad eum. A. Adeone concidisse constantiam, ut in tanto numero nullus sit, quem non labefactaverit metus? D. Optamus tibi, rex, vitam quam longissimam. Tu edicto cavisti, ut omnes ad concentu musico procumberent, & aureum simulacrum adorarent: rebellibusque poenam descripsisti, ut igne cremarentur. Nunc homines quidam Judæi, quos tu procurationi Babylonicæ præfecisti, Sidracus, Mesacus, & Abdenago, tuum edictum contemnunt, neque eosdem tecum deos colere, neque statuam adorare curant. N. Itane est? Ergo invenientur, qui meum imperium detrectent? Ergo ego non maximus? Properate, adducite eos propere. D. Fiet. N. Jam ego eos docebo quid sit mihi non obedire: jam efficiam, ut sciant me esse regem. D. Adducimus tibi homines, ô rex. N. Itane est. Sidrace, Mesace & Abdenago, ut vos neque meos deos veneremini, neque auream statuam à me erectam adoretis? Quid? Nunc saltem non estis parati, auditis concentibus musicis, accidere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem immittemini. Ecquis vero est Deus, qui vos a meis manibus liberet? S. Nihil tamus solerti, quomodo tibi ad ista respondeamus.

Et

Est Deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flammis servare; & ex tuis manibus Rex, profecto servabit. Quod etsi non ità esset, tamen omnino (ne tu erres) neque deos tuos coleremus, neque ante statuam inclinaremur. N. Proh Deum atque hominum fidem! tantâ esse quenquam audaciâ, ut ausit mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna, subjicite igni alimenta, efficite eum septuplum hujus qui nunc est. Vos vero, ô fortissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eia, quid statis? Nihil opus est detrahere vestes, vincite una cum omni amictu. Hem, sic volo; præcipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum Deus: propérate, ignavi; ego vobis hoc sceptro comminuam capita. Papæ! Videte ut flamma eos hauserit, qui ipsi in flammam alios conjecerunt. Sed quid? O rem miraculi plenam! quid ego video? Eho mei procetes, nonne tres viros in ignem conflictos injecimus? Pro. Factum, rex. N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media fornace ingredientes illæsos, & indemnes: quorum quartus formâ est augustâ, & plenè divinâ O rem inauditam! accedam propius ad ostium fornacis. Heus Sidrace. Mesace, & Abdenago, summi Dei cultores, exite huc. S. Adsumus, ô rex, è torrida flamma divinâ benignitate erepti. Pro. Dii boni! quid hoc rei est? Quanta miracula hodie cernimus! Videte sultus, ut ignis in horum corpora nullam vim habuerit, ut ne pilus quidem crematus sit, ut amictus integri, nullâ flammæ nota inusti sint. N. Gratias ago Deo Sidraci, Mesaci, & Abdenagonis, qui ipsius fiducia nixi, spreto regis edicto, maluerunt sua corpora ad cruciatum tradere, quam ulli Deo præterquam suo, ullum cultum aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretumque in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus promulgari, ut qui malè de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, ejusque domus publicetur, & evertatur, ut illius facinus memoria & nomine loci noretur. Nam præter hunc unum, præterea, ac salutis præpotens Deus nullus est.

Sent.

Sent. *Maximâ pars mundi homines magis metuit quàm Deum. Mori satius est, quàm simulacra colere. In justissimum quemque gravissimè sæviunt principes hujus mundi. Deus suos novit vel ex mediis flammis eripere. Pii patiendo vincunt.*

BALSASAR, *Dan. 5.*

ARGUMENTUM.

Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babyloniæ rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum manus in pariete, quod Chaldei non potuerant.

Balsasar, Regina, Daniel.

NUllumne esse è vobis, qui hoc legere & explanare possit? O homines ad nullam rem idoneos! Quid attinet vos in tanto honore esse, si cum maxime opus est, tum minimè potestis? Re. Regem multum diuque salvere jubeo. Audivi ut tu te cruces. & æstues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed ne te afflicta, neve tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum præditus, cujus excellens perfectaque doctrina, peritia, sapientia tempore patris tui cognita perspectaque fuit: quo nomine rex eum magorum, hariolorum, divinorum, Chaldeorumque magistrum esse voluit, quod cum Danielem (nam id est ei nomen, quanquam rex Baltasarem nuncupavit) compertum esset singulari ingenio & prudentia valere, in que somniis interpretandis, ambiguisque aperiendis, & obscuris declarandis, longe alios omnes antecellere. Proinde, si me audies eum evocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Evocetur sane. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adsum tuo accersitu, ô rex. B. Tune es ille Daniel, ex captivis Judæis, quos meus pater huc è Judæa traduxit? D. Etiam. B. Audio te afflatu augustissimorum deorum agi, scientiaque & prudentia atque sapientia facile principem esse. Eam ob rem te advocavi. Sed quam ad rem, audi. Cum hic læto animoque animo opipare convivarer, una cum mei

regni

regni optimatibus: ecce extitit quædam quasi manus, quæ digitis inscripsit in tectorio parietis, è regione candelabri ea quæ tu vides: ad quæ explicanda evocavi omnes Babylonios sapientes sed eorum nemo, non modo interpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi implicita evolvere, & obscura optime declarare posse. Nunc itaque, si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui, purpura & aureo torque insignitus, tertium regni Principatum obtinebis. D. Tua tibi dona habeto, aut ea alii largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam & tibi planum faciam. Itaque ades animo ô rex. Nabuchodonosori patri tuo olim largitus est Deus magnificum regnum, splendoremque egregium; qua de causa omnes eum gentes & nationes tripide metuebant: quippe, qui quoscunque, visum erat, interimeret, cæderet, efferret, deprimeret. Sed cum jam secundis rebus elatus intemperanter superbiret, & animos tolleret, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio ejectus, tum in brutam naturam sensumque translatus, inter feras habitavit, & herbarum pastu, boum ritu delectatus, ventos imbresque, & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit; donec tandem recognovit summum illum Deum, terrestris hujus imperii principem esse, & ei quem vellet præficere. Tu quoque Balsasar, qui es ejus fatu editus nihilo te modestiorem præbuisti, cum tamen ea omnia præclare scires: sed te contra cœlorum Dominum insolentius gessisti, & nunc vasa terrestris ejus domicilii proferri jussisti, quibus tu, tuique proceres, & uxores, tum justæ, tum concubinæ, in bibendo vino abusi estis. Quin etiam Deos celebravisti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos, qui neque cernunt, neque audiunt, neque sentiunt: Deo autem, in cujus manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honorem habuisti. Quare ab eo missa est hæc manus, cujus scriptum hoc est: *Mensus est, mensus est, ponderavit & divisit.* Sensus autem: *Mensus est*; mensus est Deus regnum tuum, & id consummavit: *Ponderavit*; ponderatus

es in trutina, & inventus levior: *Divisus*; divisum est illum regnum, & Medis Persisque distributum.

Sent. *Cum maxime opus est, tum minime juvant hujus mundi sapientes. Cum tepidat, & nihil potest humana sapientia, tum maxime sese exerit divina. Qui alieno exemplo non sapit, is suo periculo malequi dignus est. Hominum imperia in Dei sunt arbitrio.*

HAMAN, *Esterae 7.*

ARGUMENTUM.

Esthera regina regi Assuero patefacit perfidiam Hamanni in Judaeos, eamque ob causam rex illum jubet in crucem tolli ab eo ipso erectam ad stipendum in eam Mardochaeum Judaeum.

Assuerus, Esthera, Haman, Harbona.

I. Aute tamè & prolixè à te accepti sumus regina, uxor charissima. Quamobrem rogesjam quidlibet licet, id rogatum feres. Dic quid petas: vel si dimidium regni mei, tamen impetrabis. Esth. Siquidem habeo te propitium, ô rex, & si ita tibi videtur, vitam mihi meisque populis concedes. Hoc unum peto. Nam sumus prodìti, & indignissimo crudelissimoque exitio destinati. Quod si servituti addicerèmur, equidem tacita ferrem, quamquam indignus esset hostis, qui tantum regi damnum comparet. Ass. O superi, quis hominum est tam audax, ut id ausus sit etiam cogitare? aut ubi is est? E. Ecce hic adest hostis infestissimus, homo hominum quantum est pessimus, Haman. Assue. Proh Deûm atque hominum fidem! ô cœlum, ô terra, ardeo, tanta inventum esse quenquam audacia? Ham. Exiit ira inflammatus. Quantum ego illum video, res mihi ad vestim rediit. Sed tamen tentabo animum reginæ, si fortè misereàtur mei; quòd si hac non succedat, actum est, ilicet perii. Regina, jam non deprecor culpam: meruì, fateor nec potest ullum supplicium majus esse meo crimine. Sed te supplex, genua amplectens, per istam clementiam. A. Quèm neque pudor, neque mei majestas

majestas deterruit. Sed quid video? Aeat, etiam ad lectum reginæ? O magne Jupiter, etiámne ut reginam domi apud me vi comprimat? Corrupite, velate vultum: indignus est qui lucem tueatur. Harb. At etiámsi scias quid machinatus sit in Mardochæum, hominem de te, rex, optime meritum, utpote per quem facta in te conjuratio patefacta sit. Crucem ante domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam curavit, in quam cum tollere. A. Percommodè cadit: autorem in eam tollite, ut eadem, qua alios captat, via capiatur.

Sent. *Muliebrium illecebrarum magna vis est in utramque partem, hoc est, vel ad nocendum vel ad juvandum. Malum consilium consultori pessimum. Impii suo ipsorum laqueo jugulantur.*

ARTAXERXES, *Nehem.* 1.

ARGUMENTUM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat eundi instaurandi urbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

QUi fit ut vultu sis adeo tristi, cum non ægrotes? Mirum ni animi tristitia est. N. Rex in perpetuum vive. Possumne non tristi vultu esse, cum urbs, in qua sepulchra sunt majorum meorum everta sit, & ejus portæ igne deflagaverint? A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi videtur, & si quid apud te valeo, ut me demittas in Judæam, ad instaurandam urbem patriam. A. Ego verò dimitto. Tu dicito quid tibi ad istud fieri velis. N. Curabis, si placet, ut mihi dentur literæ ad prætores Syriæ, qui me curent deducendum, dum perveniam in Judæam. Deinde literæ ad Asaphum regiæ sylvæ custodem, qui mihi ligna suggerat ad reficiendas portas arcis, quæ est ædi conjuncta, urbisque mœnia, & domum, in quam sum diversurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi gratias immortales, rex, tibique fortunatissimum longissimumque regnum precor.

Sent.

Sent. *Regis animum Deus habet in manu, eumque quocunque vult inclinat. Cui propitius est Deus, hic consiliat benevolentiam potentium.*

NEHEMIAS, *Nehem. 5.*

ARGUMENTUM.

Expostulant pauperes Judæi de divitum erga se iniquitate avaritiæ. Et Nehemias divites cogit in ordinem.

Plebii, Nehemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

MAgnus est tum nostrûm, tum nostrorum liberum numerus: comparandum est inde frumentum, quo vivamus. Al. Oppignerandi sunt fundi nostri, & vineæ, & domus, ut nos frumento contra famem muniamus. Al. Jam pro nostris agris, & vineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam sumpsimus mutuam. An æquum est, ut cum ejusdem nobiscum consanguinitatis sint alii, eademque sit liberorum eorum atque nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros in servitutem dedamus, sintque jam filiarum nostrarum nonnullæ emancipatæ, neque eas vindicare possimus, cum fundos & vineas nostras teneant alii? N. O indignum facinus! Itane vero, principes, fœnus à vestris exigitis? Ergo nos consanguineos nostros Judæos, in exteras gentes venditos, pro nostris viribus redemerimus; & vos eosdem emetis, ut dominos non amiserint, sed mutaverint? Non recte facitis. Nonne in metu Dei nostri vivetis, ut barbarorum hostium nostrorum vituperationem evitetis? Ego quoque, & mei cognati, atque famuli, argentum eis frumentumque mutuò dedimus. Agitè, remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros suos, & vineas, & oliveta, & domos: tum centesimam condonate argenti, & frumenti, & vini, & olei, quæ eis mutua dedistis. Pr. Reddemus, neque ab eis quicquam exigemus. Sic faciemus ut tu hortaris. N. Vos vero, sacerdotes, jurate vos ita facturos. S. Facie.

clemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, sic quicunque non hæc præstiterit, eum excutiat Deus ex domo & labore suo: sicque esto excussus, vacuusque. Po. Amen.

Sent. *Avaro homine nihil est iniquius. Avarus animam venalem habet. Multum pollet, etiam apud iniquos, justus & gravis homo.*

VERITAS, 3 Esd. 3, & 4.

ARGUMENTUM.

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias, ad judicandum quanam esset optima. Sunt autem ea, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Hic cum stipatoris, jussu regis, sua quisque sententiæ rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primus tribuisset: & à rege, præter statutum disputationis præmium, impetrat, ut Hierosolymitanum fanum instauret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter stipator, Zorobabel, Optimates.

HÆc causa est, mei proceres, cur vos jusserim convocari. Cum mei corporis custodes, dormiente me inter se (ut fit) confabularentur, eo delapsi sunt certatim ut dicerent suam quisque sententiam, ecquæ res maximam vim habeat: eâ conditione, ut cujus dictum ego & Persidis triumviri doctissimum judicassemus, huic victori pronuntiato ea darentur quæ jam audietis. Recita schedulam. A Cujus dictum sapientissimum erit is à Dario rege ingentia dona, & victoriæ ornamenta consequitor, purpuraque induitor, & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frænis currum, byssinamque cidarim, & torque circundatum collum habeto, & secundum Darium primus propter suam sapientiam sedeto. Dartique familiaris dicitor. Primi sententia est hæc; *Maximam vim habet vinum.* Alterius; *Maximam vim habet rex.* Tertii; *Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas.* D. Nunc evocentur huc juvenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dici-

te juvenes ſuæ quiſque ſententiæ rationem. *Sa. Prim.* Quantam vim habet vinum, ô viri! Omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandemque regis ac privati, eandem ſervi ac liberi, eandem pauperis ac divitis mentem efficit, omniumque animos ad lætitiam & hilaritatem convertit: neque doloris ullius, neque debiti memor, omnium animos divites reddit: oblitumque vel regis, vel ſatraparum efficit, ut nihil niſi magnificum loquantur: utque cum potaverunt homines, & fraternæ neceſſitudinis & amicitiæ memoria depoſita, continuò gladios ſtringant: neque poſtea, ubi à vino reſipuerunt, quid fecerint recordentur. O viri, nonne permagnam vim habet vinum, quod hæc fieri cogat? Al. O viri, nonne permagnam vim habent homines, qui & terras, & maria, quæque in eis inſunt, omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eoſque principatum tenet, ita ut quicquid jubet, faciant. Si jubet ut inter ſe belligerent, parent: ſi contra hoſtes mittit, vadunt, & montes, & muros, & turres demoliuntur: occidunt, & occiduntur, neque regis dictum excedunt. Quòd ſi vicerunt, ad regem omnia referunt, tum quæ prædati ſunt, tum cætera. Item qui non militant, neque bella gerunt, ſed terram colunt, hi quoque ubi ſata meſſuerunt, ad regem referunt, coguntque alius alium tributa regi ferre. Is unus ſi jubet perimere perimunt: ſi dimittere, dimittunt: jubet verberare, verberant: jubet vaſtare, vaſtant: jubet conſtruere, conſtruunt; jubet exſcindere, exſcindunt: jubet ferere, ſerunt, cunctuſque ejus tum populus, tum magiſtratus eidem parent: eoque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undique cuſtodiam agunt: neque cuiquam diſcedere, & ſua negotia curare licet, neque ejus dictis non parere. Quare ſic ſtatuo, viri, regis maximam eſſe vim, cui ſic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex eſt, viri, & homines multi, & vinum multum poteſt. Quid, qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? Nonne mulieres? Mulieres regem genuerunt; & omne mortalium

talium genus, qui mari ac terrâ dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos educaverunt vinearum satores, ex quibus vinum fit: hæ hominum vestes faciunt: hæ hominibus gloriæ sunt, nec possunt sine fœminis homines esse. Quod si aurum, argentumve, aut aliquam rem præclaram comparaverunt; nonne pulchræ alicujus & eleganti formâ mulieres amore capti, his omnibus omissis, in eam oculos defigunt? eam hianti ore intuentur? Auróque & argento & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omisso suo ipsius parente à quo educatus est, suâque patriâ, uxori adhæresci, & cum uxore vitam finit, & patris & matris & patriæ immemor. Atque ut perspicuatis mulieres in vos dominari; nonne, quæ labore & industriâ paratis, omnia mulieribus datis atque affertis? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furandum proficiscitur, & mare & flumina tranat, & leones videre sustinet, & per tenebras grassatur: atque ubi furatus, prædatus, grassatus est, ad amicam omnia refert: plusque diligit homo suam conjugem, quàm parentes: usque adeo ut propter fœminas multi mente alienati, multi servi facti sint, multi perierint, multi lapsi sint & peccaverint. Quid? an mihi non creditis? nonne ingens regis potentia est? nónne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atqui videbam, cum hominis præclarissimi Bertaci filia Apame, regis concubina, ad regis dexteram sedens, de ejus capite diadema auferret, suoque imponeret: tum regis malam sinistra manu feriret, rege interea eam ore hianti aspiciente, & arridenti arridente, & succensenti blandiente, quò eam sibi reconciliaret. An non multum valent mulieres, ô viri, quæ hæc faciant? multum sanè & mulieres pollent, & ingens terra est, & excelsum cœlum: & sol cursu velox, qui uno die cœlo circumvectus, eôdem recurrat, unde profectus est, magnus sanè est: sed veritas maxima est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocant: verirati cœlum ipsum favet: veritatem omnia reformidant & tremiscunt: neque quicquam

in ea vitiosum ineſt. Vitiosum vinum eſt, vitiosus sex, vitiosæ mulieres, vitiosi mortales omnes & ejusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. At veritas æterna pollet, & perpetuo vivit vigetque: neque ea eſt quæ cujusquam ratione de recto deflectat, ac non eadem sit omnibus: sed ab omni iniquitate & pravitate aliena, æquum facit, ejusque facta probant omnes, nec ineſt in ejus judicio quicquam iniquum. Cæterum & ab hac, & à regia magnificentia, & à potentia, & à majestate seculorum omnium laudetur Deus veritatis. O. Maxima veritas eſt maximamque vim habet. D. Vicisti, pete quid vis, etiam præter ea quæ scripta sunt: nosti tibi dabimus, quoniam doctissimus inventus es, & à me proximus sedebis, meusque familiaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, tum, cùm regnum assecutus es: omniquevasa Hierosolyma exportata, eò remissurum, quæ olim posuit Cyrus, cum de Babylone exscindenda votum fecit eaque se illo missurum promisit. Et tu recepisti te instauraturum fanum, quod igni cremarunt Idumæi, tum, cùm à Chaldæis pervastata Judæa eſt. Et nunc hoc eſt quod à te postulo, rex domine, atque flagito: hæc eſt magnificentia, quam à te expecto. Oro igitur ut votum præstes, quod cœli regi tuo ipsius ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mones: faciam,

Sent. *Honesta eſt de virtute contentio. Utinam inter ſeſe sic certarent hodie ſtipatores principum! Utinam & principes bona veraque dicta sic & judicarent & remunerarentur! Sed fuit illud ſæculum argenteum; noſtrum eſt ferreum. Certè rara sunt hodie in aulis hujuſmodi certamina. Omnia vincit veritas.*

DIALO-

DIALOGORUM SACRORUM LIBER QUARTUS.

MARIA, *Luc.* 1.

ARGUMENTUM.

Gabriel genius Mariæ nuntiat, editurum filium Dei; quærentique modum demonstrat: id fore à Spiritu sancto. Illa credens assentitur.

Gabriel, Maria.

SAlve ornatissima, Domino conjunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis, Maria? Bono animo; nam accepta es Deo. En ego tibi renuntio te isto utero conceptum paritumm natum, quem JESUM nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur. eúmque donabit rerum omnium præpotens Deus solio Davidis, autoris generis ejus. Itaque posteris Jacobi regnabit in æternum, nec ullus erit ejus regni finis. M. Quomodo fiet istud, cum ego viri notitiam non habeam? G. Spiritus sanctus sese in te insinuabit, teque Dei Opt. Max. vis gravidabit. Itaque sanctissimus iste fœtus, ut erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elizabetha quoque (quo magis credas) tua cognata jam senex concepit filium, & nunc sextum jam mensem fert uterum; & tamen inter steriles habebatur. Usque adeo

nulla res est quam Deus non possit. M. Ecce me Domini servam: Eveniat mihi prout tu dixisti.

Sent. *Deo nihil est arduum. Promittenti Deo credendum est, etiamsi quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est autor ipse naturæ.*

BAPTISTA, *Matth.* 3. *Mar.* 1. *Luc.* 3.

ARGUMENTUM.

Joannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & de Christo vaticinatur.

Joannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

PRogenies viperina, quis vos summonuit futuram pœnam fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus: & ne ideo magnos vobis spiritus & arrogantiam sumite, quòd patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, Deum posse ex his lapidibus suscitare liberos Abrahamo. Jam verò securis arborum radici admota est: omnisque arbor fructum bonum non edens exscindenda est, & in ignem injicienda. Pl. Quid ergo faciemus? Ioan. Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. Pub. Nobis autem magister, quid faciendum est? Io. Nihil amplius, quàm quantum vobis decretum est, exigite. Mi. Quid etiam nobis? Jo. Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumvenite, & stipendiis vestris estote contenti. Sed audite universi. Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præstantior, me subsequitur: & ita præstantior, ut ego non sim dignus, qui ejus calceorum solvam corrigiam. Is vos abluet sacro spiritu, & igne: qui quidem vannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumque in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

Sent. *Bona arbor bonos fructus edit. Abstinendum ab injustitia, si pœnas vitare velis.*

NATHANAEL, *Joan.* 1.

ARGUMENTUM,

Nathanael à Philippo monitus, venit ad Jesum, & in eum credit.

Philippus, Nathanael, Jesus.

DE quo scripsit Moses in nostra disciplina, & vates, eum reperimus: Jesum dico, filium Josephi, à Nazaretha, N. A Nazaretha potest aliquid bonum existere? P. Provise mecum. J. Video huc venire verè Israëlitam; id est, hominem ab omni fraude alienum. N. Unde me nôsti? I. Priusquam te Philippus appellaret, cùm esses sub ficu, videbam te. N. Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israëlitarum. I. Quoniam dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, ita credis? majora his videbis, Credite mihi, posthac videbitis cœlum apertum, & Genios divinos ascendentes & descendentes ad me.

Sent. *Unde minime speres, inde existit bonum. Adeundus est Christus, ut eum cognoscas. A minoribus, si credas, ad majora venies.*

NICODEMUS, *Joan.* 3.

ARGUMENTUM.

Jesus disserit cum Nicodemo de renascendo.

Nicodemus, Jesus.

MAgister, scimus te doctorem venisse divinitus: nam nemo ista tam portentosa facere possit, quæ tu facis, nisi adsit ei Deus. J. Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui venerit à Deo. Qui denuo natus non fuerit, mihi crede, Dei regnum adipisci non potest. N. Quo pacto potest homo nasci, qui sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atque nasci? J. Cum de Dei regno, quod divinum est, locutus sim, debes existimare, hanc quoque generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perveniatur, esse divinam. Proinde omitte istam à muliere nativitatem. Nam si quis à muliere renasceretur, talis esset renatus, qualis

lis fuisset antequam renatus: id est, esset adhuc terrestris & humanus; propterea quod ex re terrestri & mortali quod nascitur, (cujusmodi est mulier) id terrestre & mortale est; quandoquidem quæque res sui similem gignit. At ex Spiritu qui fuerit renatus, is divinâ quadam & Spiritui conveniente naturâ præditus erit; quòniam quod à Spiritu gignitur, id ejus simile est à quo originem habet, videlicet Spiritûs. Neque vero mireris, quod dixerim, vobis esse renascendum: quamvis hanc nativitatem non videas. Nam quod accidit in vento, cujus quamlibet in partem spirantis sonitum audis, neque tamen oculis cernis unde veniat, aut quò feratur; idem fit & in omnibus ex Spiritu genitis, ut hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis aspici non possit. N. Quomodo possunt ista fieri? J. Tu Israëlitarum magister es, & hæc nescis? Atqui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantùm audita dicere, sed perspecta & visa testari: & tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quòd si terrestria, quæ vobis dixi, non creditis: quomodo cœlestia si dixero, credetis: Si hanc similitudinem, quam ego duxi à vento (quæ res terrestris est, & subjecta sensibus) non capis, ideoque non credis: quomodo intelliges rem ipsam, cujus declarandæ causa similitudine usus sum, quæ res cœlestis divinaque est, neque sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis nullus est. Neque enim potestis in cœlum ascendere, & à Deo discere. Nam in cœlum nemo ascendit, præter eum hominem qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum: à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpentem illum æneum extulit in desertis, in quem serpentem intuentes, à serpentum morsu sanarentur; ita me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pendentes, mihi fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascendi conditio, superius à me proposita, sine qua negavi quenquam posse regnum cœleste con-

consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, tantoque meliores fiunt, ut planè renati dici possunt, & cælesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum prosecutus est amore Deus, ut unigenitum filium suum tradiderit: cui quicunque fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveniat æternam. Non enim misit Deus filium suum in hanc vitam, ut homines condemnet, sed ut per eum serventur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui verò non habet, is jam damnatus est, qui unigeniti Dei filii nomini fidem non adjunxerit. In hoc autem damnantur homines, quòd cùm venerit in orbem lux, tenebras magis quàm lucem amant; quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neque in lucem prodit, ne ejus facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucem prodit, ut patefiant ejus opera, utpote facta divinitus.

Sent. *Renascendum est, & ex carne in spiritum migrandum. Ut enim terrestria, quæ gravia sunt, in cælum ascendere, aut in cælo esse non possunt: ita injustitia, quæ res terrestris & gravis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.*

SAMARITANA, Joan. 4.

ARGUMENTUM.

Jesus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione veroque Dei cultu colloquitur. Cumque supervenissent emptum cibum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Jesus, Samaritana, Discipuli.

DA mihi bibere mulier. S. Quomodo tu Judæus, à me muliere Samaritana petis potum? Neque enim habent ullum Judæi cum Samaritanis commercium. J. Si intelligeres munus Dei, & quis sit qui à te potum petit, tu ipsa peteres ab eo, tibique ipse daret aquam perennem. S. Domine, neque situlam habes, & puteus est profundus: unde ergo habes istam aquam perennem? Num tu major

major es patre nostro Jacobo, qui trandidit nobis hunc puteum: qua aquatione usus est ipse, & filii ejus atque pecora? J. Hæc aqua sitim ad tempus tantum explet: mea autem ad perpetuitatem, ita ut qui ex aqua à me accepta biberit, non sitiat unquam. Nam ea aqua fiet in eo fons scatens in omnem perennitatem. S. Domine, imperti me ista aqua, ne amplius sitiam, neve huc ad hauriendum veniam. J. I vocatum virum tuum, & huc cum eo venito. S. Non habeo virum. J. Recte ais, te non habere virum. Quinque enim viros habuisti; nunc quem habes, non est tuus vir. Istud verum dixisti. S. Video te esse vatem, itaque non committam ut tibi frustra incidisse videar. Majores nostri in monte hoc Deum coluerunt. Atqui vos contenditis, Hierololymis esse colendum. Quid tu censes? J. Mulier, crede mihi, veniet tempus, cum neque in monte hoc, neque Hierosolymis colietis Patrem. Vos, quid colatis, nescitis: nos, quid colamus, scimus: quippe quia salus à Judæis est. Sed veniet tempus, & quidem jam est, cum veri cultores Patrem animo & verè colent. Etenim à talibus se Pater coli postulat. Animus est Deus: & qui eum colunt, animo & verè debent colere. S. Scio venturum esse Messiam: Is cum venerit, rem omnem nobis planam faciet. J. Ego sum ille, qui tecum loquor. D. Video magistrum ad puteum sedentem & colloquentum cum quadam muliere. A. Mirum est solum cum sola. Sed scit ipse cur id faciat? S. O fastum diem! Sed ego quid cunctor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio afficiam? D. Comparavimus cibum, magister: vescere. J. Ego cibum habeo comedendum, quem vos nescitis. D. Numquis absentibus nobis, attulit ei quod edat? J. Mihi pastus est, id facere quod vult is qui me misit, ejusque opus absolvere. Vos quidem dicitis, ab hinc quatuor menses futuram messem. At ego sic: Erigite oculos, & videte agros, ut jam ad messem flaveant. Et messor præmium aufert, & sator fructum condit ad victum perpetuum, ut satoris simul & messoris commodo

cautum

cautum sit. In quo sanè dictum illud comprobatur, quod ait: *Alium serere alium metere.* Ego vos misi ad metendum, in quo vos colendo non laboraſtis. Alii laborarunt, vos in eorum laborem invaſiſtis.

Sent. *Chriſtus venit ad docendum ſervandúmque ſontes. Chriſtus æternum vivificumque cibum potumque dat. Deus animo & vere adorandus eſt, nullo locorum diſcrimine. Dei voluntatem exequi, cibus eſſe debet homini Chriſtiano.*

CENTURIO, *Matth.* 8.

ARGUMENTUM.

Jeſus à centurione exoratus, ejus puerum, membris captum, verbo ſanat.

Centurio, Jeſus.

DOmine puer meus, jacet domi membris captus, graviterque cruciatur. J. Ego ibo eum curatum. C. At ego non ſum dignus, cujus tu tectum ſubeas: ſed tantum jube verbo, & ſanabitur. Nam ego quoque qui ſub alterius ſum poteſtate, tamen obtineo auctoritatem in eos quibus præſum, milites: ac ſi quem jubeo ire, it: ſi venire venit: ſi ſervum facere quid, facit. J. O rem admiratione digniſſimam! Credite mihi, ne in Iſraëlitis quidem tantam fiduciam inveni. Et ſine dubio multi ab oriente atque occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo in regno cœleſti: cùm interea ii ad quos regnum pertinebat, in alta noctis caligine demerſi, nihil aliud quàm flebunt & frendebunt. Tu abi: & ut confidiſti, ſic obtineto.

Sent. *Chriſtus tam facilè morbis imperat, quam dux militibus. Primi erunt ultimi, & ultimi primi.*

PISCATORES, *Luc.* 5.

ARGUMENTUM.

Petrus, jacto reti juſſu Jeſu, plurimos piſces capit.

Jeſus,

Jesus, Patrus.

SUbduc in altum oriam Petre, ut retia laxetis ad prædam. P. Præceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: sed tamen postquam ita jubes, demergam rete. O rem miram! Adeste socii, adjuvate nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus est plenum. Corripe tu istas plagas alterinsecus, vos vos invergite in naviculam. Desinite, desinite, sustinete rete: jam hæc plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam! penè submerguntur cymbæ præ piscium multitudine. Quæso te Domine, abi à me: nam homo nocens sum. J. Ne metue deinceps jam homines piscaberis.

Sent. *Absque Christo piscari, hoc est, homines decere, operam ludere est. Christo auspice, felix est piscatura.*

SIMON, *Luc.* 7.

ARGUMENTUM.

Jesus miranti cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica mulliere attrectari, causam reddit.

Simon, Jesus.

JAmdudum specto mulierem istam, quæ mecum hunc hospitem tam molliter curat Qui si vates esset, intelligeret utique, quæ & qualis sit mulier, quæ ipsum attrectat: nam prostituta pudicitia est. J. Simon, paucis te volo. S. Dicas licet magistet. J. Duos debitores habebat quidam creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios. Ii cum non essent solvendo, utrique condonavit. Dic, uter eum plus amare debeat? S. Opinor, cui plus condonavit. J. Rectè judicas. Vides hanc mulierem? cùm introiviſſem domum tuam, ne aquam quidem ad lavandos pedes meos dedisti: ea & lacrymis eos perfudit, & sui capitis capillo extersit. Tu mihi osculum non dedisti: ea, postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea unguento

quento etiam mihi pedes perunxit. Qua de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amavit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata mulier: tua te fiducia servavit: abi cum bona pace.

Sent. *A sinistris suspicionibus abstinendum. Ex unius ictura judicare, temerarium est, Magno beneficio magnus amor conciliatur.*

JAIRUS, Marc. 5. Luc. 8.

ARGUMENTUM.

Jesus a Jairo exoratus, ejus filiam it sanatum; & inter eundem mulierem profluvio sanguinis laborantem sanat. Deinde ubi Jairi domum venit, ejus filiam, quæ interea decesserat, revocat in vitam.

Jarius, Jesus, Mulier, Petrus, Nuntius.

ESt mihi unica filiola, optime Jesu, duodecimum annum agens, quæ nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam atque etiam, ut domum venias, eique manus imponas, ut reviviscat, & revaleseat. Je. Faciam verò eamus. M. Salva sum, si possum vel extremam ejus oram vestis attingere. Conabor, ne me hæc hominum turba impediet, quo minus ad eum accedam. Je. Quisnam tetigit mea vestimenta? P. Tu vides quanta te hominum multitudo circumsistat & comprimat, & rogas quis te tetigerit? J. Certè tetigit me aliquis: nam sensi vim quandam exire à me. M. Petii misera, non latuit eum. Obsecro te, ignosce mihi: ego sum illa. J. Narra mihi rem omnem, ut lese habet. M. Ego misera jam duodecim annos languebam profluvio sanguinis: cùm interea toto illo tempore multis adhibitis medicis, & omnem rem insumpsissem, neque quidquam profecissem, sed in dies deterius haberem: jamque ab omnibus medicis eram desperata. Cùm autem tuorum factorum admirabilitatem fama atque auditione accepissem, accessi ipsa, sic mecum cogitans: O me fœlicem, si vel limbum ejus togæ liceat tan-

gere. Hoc animo per mediam turbam accessi propius, nec me spes fefellit: nam simulatque te tetigi, sensi vim omnem morbi fugatam esse & omnem sanguinis fluxionem constitisse. Je. Bono animo es, filia; tua te fiducia servavit: abi cum bona pace. ex tuo malo sana. N. Tua filia mortua est, Jaire; quid jam molestus es magistro? Je. Ne metue, Jaire; tantum confide & evadet. Sed quem ego domi strepitum audio? intro eamus. Eho! Quid tantopere fletis? quid ejulatis? Pax sit rebus. Non est mortua puella, sed dormit. Vos exite foras omnes: Petre, Jacobe, Joannes, & vos puellæ parentes manete intus. Videbitis quanta sit Dei potentia. Cedo mihi istam puellæ manum. Puella surge. Ja. Bone Deus quam mirificus es! O mea filiola, videone ego te renatam? Je. Videte diligenter nè quis hoc resciscat; & puellæ cibum præbete.

Sent. *Plus potest vel limbus vestis Christi, quam universa hominum scientia, Quæ aliis insanabilia, Christo sunt facillima.*

PHILIPPUS, *Matt. 14. Marc. 6. Luc. 9. Joann. 6.*

ARGUMENTUM.

Jesus quinque panibus & duobus piscibus quinque virorum millia satiat.

Discipuli, Jesus, Philippus, Andreas.

VIdes quæ te circumstet hominum multitudo in tam vasta solitudine, & jam dies multum inclinavit: Itaque censemus ut eos dimittas, ut in finitima rura, & vicos divertant, & sibi cibaria comparent Hic enim, quod edant, non habent. J. Nihil opus est ut abeant. Præbete vos eis cibum. D. At non satis nobis suppetit, unde tantum hominum numerum pascamus, (sunt enim, quantum licet conjicere, plus minus quinquies mille viri, ut mulieres & parvulos omittamus) nisi fortè eamus emptum

emptum panes. J. Unde autem ememus ad tam multos, Philippe? P. Equidem non video: nam ducentis denariis vix tantum emi possit, ut inde ad singulos minimum quantum perveniat. J. Quot habetis? Videte. A. Adest hic puer, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces; præterea nihil est. Sed hæc quantula sunt ad tam multos! J. Afferte huc modo. Jubete omnes in viridi gramine discumbere catervatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater cœlestis, qui pro tua benignitate pascis omnia, neque in multis pascendis tenuior, neque in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet; effice, rogo, his tantulis cibariis multiplicandis, ut hæc hominum multitudo admirabiliter saturata, tuam inexhaustam liberalitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis superque erit, unde ad satietatem comedant.

Sent. *Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Christus, quam egent homines.*

PANIS, *Joann.* 6.

ARGUMENTUM.

Jesus de vivifico pane, hoc est, de seipso, disserit apud Judæos.

Judæi, Jesus, Discipuli, Petrus.

MAgister, quando huc venisti? J. Vos profecto me quæritis, non quia miracula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in omnem perennitatem permansurum; quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobavit Deus. Ju. Quid agemus, ut divina opera faciamus? Id. Hoc est divinum opus, ut fidem habeatis ei quem misit Deus. Ju. Quod ergo tui specimen das, ut, eo viso, tibi credamus? Quid tale facis, quale fecit olim Moses? Quo duce majores nostri mannâ vixerunt in solitudine, quemadmodum literis proditum est. *Panem de cœlo dedit*

dit eis comedendum. Non Moſes (mihi credite) panem vobis dedit: ſed meus pater verum vobis de cœlo panem dat. Nam Dei panis eſt, qui de cœlo deſcendit, & vitam dat hominum generi. Ju. Domine, da nobis perpetuò panem iſtum. Je. Ego ſum panis vitalis. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui mihi fidem habet, non ſitiet unquam. Sed hoc vobis dico. Et vidiſtis me, neque fidem habetis. Quicquid mihi dat pater, ad me veniet: & venientes ad me non ejicio foras. Deſcendi enim de cœlo, non ut meæ, ſed ut ejus qui me miſit voluntati paream. Hæc eſt autem ejus qui me miſit Patris, voluntas, ut ex eo omni quod mihi commiſit nihil perdam, ſed id ultimo die exſuſcitem. Hæc eſt autem ejus qui me miſit voluntas, ut quiſquis Filium ſpicit, eique credit, is vitam æternam adipiſcatur, & à me ultimo die in vitam revocetur. Ju. Nonne hic eſt Jeſus Joſephi filius cujus nos patrem matremque novimus? Quo pacto igitur ait ſe de cœlo deſcendiſſe? Je. Ne muſſitate inter vos. Nemo poteſt ad me venire, niſi Patre, qui me miſit, trahente eum, à me ultimo die in vitam revocandum. Scriptum eſt in vatibus, *Omnes fore divinitus doctos*.. Quiſquis ergo ex Patre audivit & didicit, is ad me venit, non quia Patrem quiſquam viderit, niſi qui eſt à Deo, is Patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego ſum panis vitalis. Manna uſi ſunt majores veſtri in deſertis, & tamen mortui ſunt. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, ejuſmodi, ut qui eo veſcatur, non ſit moriturus. Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendit: quo pane qui veſcetur, vivet in perpetuum. Panis autem quem ego dabo, caro mea eſt, quam pro humani generis vita dabo. Ju. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare comedendam? Je. Hoc vobis confirmo, niſi & carnem meam comederitis, & ſanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego eum in vitam revocabo ultimo die. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus

verè

verè est potus. Qui meâ carne vescitur, meumque sanguinem bibit, is in me manet, & Ego in eo. Quemadmodum vivit Pater qui me misit: ita & Ego per Patrem vivo; & qui me comedit, is quoque per me vivit. Hic est panis qui de cœlo descendit: cujus longe alia vis est, quam mannæ quâ usi majores vestri, tamen mortui sunt. Hoc pane qui vescitur, vivet in sempiternum. D. Dura vox; quis eam audire possit? Je. Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eo ascendentem, ubi eram antea? Nonne multo vobis absurdius videbitur, ut qui in cœlum ascenderit, is in terris comedatur? Non sunt mea dicta ita accipienda, ut dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil juvat: sed est divina quædam comedendi ratio, quâ vita æterna comparatur; de qua ratione verba facio. Nam quemadmodum qui panem comedit, is per panem vivit: ita qui per me vivit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis qui fidem non habent. Hanc ob causam, dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à Patre meo. Jam vero multi à me propterea discedunt. Quid vos? Num etiam vultis discedere? P. Domine, quem adeamus? Tu verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & novimus, te esse Christum Dei viventis Filium. Je. Equidem vos duodecim elegi, sed vestrûm unus diabolus est.

Sent. *Animæ cibus magis est procurandus quam corporis. Ut pane corpus, sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.*

PRÆPOSTERI, *Mat.* 15. *Mar.* 7.

ARGUMENTUM.

Jesus a Pharisæis & Scribis de discipulorum suorum illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionem retorquet, demonstratque peccatum non extra, sed intus esse in animo.

Pharisæi, & Scribæ, Jesus, Discipuli, Petrus.

CUr faciunt discipuli tui contra institutum antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus? J. Cur & vos contra præceptum Dei facitis institutio vestro? Deus enim (ut ait Moses) parentem utrumque coli præcepit: & si quis patri matrive maledixeritr cum morte mulctari. At vos ita homines instituitis, ut parentibus demonstrent, donaria à se in fiscum templi collata, in ipsorum parentum utilitatem esse cessura. Ita estis in causa, ut nihil ad illam honoris speciem addant, dum se fati, parentibus facere arbitrantur, si in templum donaria conferant: quamvis parentibus non, ut debent, subveniant: quo vestro instituto, Dei præceptum rescidistis, Multa sunt ejusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta teneatis, Dei præcepta omittitis: lotiones urceorum, & poculorum, & cætera ejusmodi. Ficti homines, rectè vaticinatus est de vobis Esaias, ubi ita dicit; *Hic populus ad me ore accedit, & me labiis colit: sed animo procul à me absunt.* Verum frustra me ex institutis præceptisque hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os, coinquinat hominem. Sed quod exit per os, hoc verò coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. D Ecquid scis, Pharisæos istos tuo dicto esse offensos? J. Omnis stirps à Patre meo cœlesti non plantata extirpabitur. Sinite eos: duces sunt cæci cæcorum. Quod si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadent. P. Edissere nobis sententiam istam. J. Adeone etiam vos tardi estis? Aut nondum intelligitis, nihil quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare? Non enim in cor penetrat, sed in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum ejicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coinquinant hominem. Hinc nascuntur malevolentiæ, hinc adulteria, hinc stupra, cædes, furta, falsa testimonia,

nia, ſordes, malitiæ, dolus, protervitas, invidentia, maledicta, ſuperbia, ſtultitia. Hæc tam multa intrinſecus manantia polluunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

Sent. *Ficti homines ſpeciem pietatis habent; eiuſdem vim repudiant. Quò quiſque plus tribuit rebus exterioribus, eò minus habet interiorum. Tantò minoris quiſque facit ſpeciem, quantò plus habet rei.*

CHANANÆA, *Mat.* 15 *Mar.* 7.

ARGUMENTUM.

Jeſus à Chananæa exoratus, ejus filiam liberat à Furia.

Chananæa, Diſcipuli, Jeſus.

MIſerere mei, ô tu Davidide; filiam habeo, quæ Furiis miſerè agitur. Heu me infelicem! nè reſpondere quidem dignatur. Obſecro te etiam atque etiam, miſerere mei; reſpice me, uteretuâ in me clementiâ & manſuetudine. D. Abſolve eam, quæſumus: clamore nos obtundit. J. Non ſum miſſus niſi ad oves perditas domûs Iſraëlis. C. Domine, ſubveni mihi. J. Sine primum ſaturari liberos. Neque enim convenit liberorum panem objicere catellis. C. Etiam ſanè: & tamen catelli quoque comedunt de micis liberorum, quæ dicidunt de menſa dominorum ſuorum. Je.O mulier, magna eſt tua fides. Obtineto ſanè quod vis; & propter iſtud dictum abi lætа: nam Furia emigravit etua filia.

Sent. *Chriſtus exorabilis eſt etiam iis quos maximè videtur excludere. Fide Chriſtus expugnatur.*

FERMENTUM, *Matth.* 16. *Marc.* 8.

ARGUMENTUM.

Jeſus diſcipulorum diffidentiam & tarditatem arguit, qui quod ipſe de fermento ſpirituali dixerat, intelligebant de carnali.

Jeſus,

Jesus, Discipuli.

CAvete vobis diligenter à fermento Pharisæorum & Sadducæorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus. J. Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, panes à vobis esse omissos? Adeóne cæci animo estis? Adeóne sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorum quinque panum, quos in quinque hominum millia dispertivi? Quot enim corbes fruſtis refertas abstuliſtis? D. Duodecim. J. Quid, cum septem panes in quatuor millia distecui, quot fruſtrorum caniſtra abstuliſtis? D. Septem. J. Qui fit ut non intelligatis, me non de pane loqui, cum jubeo vitari fermentum Pharisæorum & Sadducæorum?

Sent. *Dicta Christi spiritualia interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem à carne ad spiritum traducere, est difficile. Diffidentia ex homine quamvis pio, ægrè pellitur.*

CLAVIGER, *Matth.* 16. *Marc* 8. *Luc* 9.

ARGUMENTUM

Jesus Discipulos scisciatus quanam esset hominum de se fama, & audita Petri confessione ei claves regni cœli promittit: deinde ejus carnalem in cruce deprecanda animum objurgat: & de hominis abnegatione docet.

Jesus, Discipuli, Petrus.

QUem me dicunt homines esse? D. Alii Joannem Baptiſtam, alii Eliam, alii Jeremiam, alii aliquem ex veteribus vatibus, qui in vitam redierit. J. Vos autem quem me esse dicitis? P. Christum, Dei viventis filium. J. Beatus es Simon Bar-Jona: quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es; sed à Patre meo qui est in cœlis. Et egotibi vicissim dico. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quam nè universæ quidem orci vires superabunt: tibique dabo claves regni cœlestis; ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cœlis; & quicquid solveris in terra,

erit

etit solutum in cœlis. Cæterum etiam atque etiam cavete nè cuiquam indiceris me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesque à senioribus & pontificibus & scribis contumelias & indignitates perpessum, interfici, tertioque post die resurgere. P. Respice te, Domine nunquam istud tibi accidet. J. Abi è meo conspectu, Satana, impedimento mihi es, quod divina non sapis, sed humana. Quod si quis me vult sequi, renuntiet sibi ipsi, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui volet vitam suam servare, eam perdet: qui vero vitam perciderit mea causa & evangelii, eam servabit. Quid enim prodest, quenquam etiam totum mundum luciari, si vitæ suæ jacturam faciat? Aut quid habet quisquam, quod tum vitæ suæ compensare possit? Etenim quem mei, meorumque dictorum, in hoc adulterino sceleratoque hominum genere pœnituerit; ejus me vicissim pœnitebit, cum & meo & paterno splendore conspicuus veniam una cum sanctis & divinis geniis. Nam venturus sum, & pro suis quemque factis remuneraturus. Quin etiam hoc vobis confirmo quosdam esse ex hoc conventu, qui non sint obituri mortem, quin me regni divini præpotentem venisse viderint.

Sent. *Christi cognitio ab homine non proficiscitur. Sequendus Christus est, isque omnibus præferendus.*

LUNATICUS, *Matth.* 17. *Marc.* 9. *Luc.* 9.

ARGUMENTUM.

Jesus Lunaticum, quem ejus discipuli sanare non potuerant, sanat, ab ejus patre exoratus.

Pater Lunatici, Jesus, Dæmon, Quidam, Alius.

MAgister oro te, ut me, meumque unicum filium, quem tibi hic adduco, respicias. Agitatur nescio quo furiali spiritu muto: credo eum Dianæ incitatione ita misere infestari. Nam cum subitò eum mala illa pestis corripit, tum verò admotis dolo-

rum

rum facibus repentè divexatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles gemitus, & dentium stridores edens, spumas agit in ore: & vix tamdem sævis cruciamentis perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & oravi ut eum à tanto malo liberarent: Sed non potuerunt. J. O diffidens hominum genus, & pravum! Quousque versabor inter vos? Quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi. Hei mihi, vide sis ut repentè, te viso, concidit: vide, ut spumans volutatur. J. Quampridem hoc ei evenire cœpit? P. Jam à puero: ac sæpe in ignem, sæpe in aquam præceps ruit, ut dicas eum in mortem ferri. Sed tu, si quid potes, opitulare nobis, nostri misertus. J. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. P. Credo equidem, Domine: sed tu adjuva fidem meam. J. Spiritus mute & surde, ego tibi impero ut ifthinc emigres, remigraturus nunquam. D. Bruno. Q. Ut convulsus est! Ut mortuo similis! Animo ego puto planè mortuum, ita nihil omnino movetur. J. Cedo mihi istam manum, surge: est incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

Sent. *Hominis imbecillitas diffidentiæ argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiam infirmæ fidei opitulatur.*

LAPIDANTES, *Joan. 8.*

ARGUMENTUM.

Jesus de seipso cum Judæis disserit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Jesus, Pharisæi, Judæi.

EGo sum lux mundi. Qui me sequitur, non ingredietur in tenebris, sed utetur luce vitæ. P. Tu de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. J. Et si ego testor de me ipso, verum est tamen testimonium meum: quoniam scio unde venerim, & quo abeam; id quod vos nescitis. Vos more

more hominum judicatis: ego non judico quenquam. Et tamen ut maxime judicem, judicium meum verum est, ut pote qui non sim solus, sed una etiam adsit qui me misit Pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de meipso testimonium dico: dicet etiam is à quo sum missus, Pater. P. Ubinam est tuus Pater? Je. Vos neque me novistis, neque Patrem meum. Si me nosletis, meum quoque Patrem nosletis. Ego abiturus sum, & vos me requiretis, atque in peccato vestro moriemini. Quo ego abibo, vos non potestis venire. Ju. Num ipse se interficiet, ut dicat, quo ipse abiturus est, vos venire non posse! Je. Vos hinc inferne estis; ego supernè: Vos ex hoc mundo estis; ego non item. Ideoque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros: id quod fiet, nisi credideritis me eum esse. P. Nam quis tu es. Je. Jamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo vere dicere. Sed ut ille qui me misit verax est, ita ego quoque ea demum quæ ex eo audivi, hominibus renuntio. Verum enimvero cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse qui mea sponte faciam nihil: contraque, sicut me docuit Pater, ita loquar, mecumque habeam eum, qui me misit. Neque enim me solum deseruit Pater, ad cujus ego arbitrium omnia semper facio. Quod si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parum multos) in meis dictis manebitis, vere discipuli mei eritis, veritatemque intelligetis, quæ vos in libertatem vindicabit. Ju. Nos Abrahami progenies sumus, neque cuiquam unquam servivimus: & tu audes dicere, nos factum iri liberos? Je. Credite mihi, Quicunque facit peccatum, servus est peccati. Atqui servo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos Filius libertate donabit, reipsa liberi eritis. Neque vero me præterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognovi à Patre meo loquor: itidem vos quod didicistis à Patre vestro facitis. Ju. Noster quidem pater Abrahamus est. Je. Si Abrahami

brahami filii essetis, Abrahamo digno faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis sum effatus, id quod audivi ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna faciitis. Ju. Atqui è stupro nati non sumus. Unum Patrem habemus Deum. J. Si à Deo Patre essetis, amaretis me, quippe cum à Deo profectus venerim. Neque enim meâ sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Vejove estis, & patris vestri libidinibus ministros vos libenter præbetis. Ille jam ab initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, nempe veritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur, utpote mendax mendaciique pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coarguerit peccati? Quod si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à Deo non estis. Ju. Annon recte dicimus, te esse & Samaritanum & furiosum? Je. Ego furiosus non sum, sed Patrem meum decoro: vos vero me probro afficitis. Sed non ego meæ laudi studeo: est qui studeat, & cum ratione. Credite mihi. Qui mea dicta observaverit, mortem non videbit unquam. Ju. Nunc planè videmus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipsi vates: Et tu eum à morte in perpetuum vindicas, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu major es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi vates? Quem tu te facis? Je. Si ego meipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est, qui me laudat: quem vos, cum dicatis vestrum esse Deum, tamen non novistis. At ego novi: id quod si negarem, vestri essem similis, id est, mendax: sed novi eum, ejusque dictis pareo. Abrahamus ille parens vester gestivit videre diem meum, & vidisse gavisus est. Ju. Quinquaginta annos nondum habes: & Abrahamum vidisti? Je. Imo, antequam Abrahamus esset, ego eram. Ju. Proh scelus! Hæccine nos tam indigna ferre? Quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiat lapidatio. Sed quid hoc est? Nusquam comparet: evanuit.

Sept,

Sent. *Patrem sequitur sua proles. Cui quisque obedit, ejus filius aut servus est. Ex opere judicatur de homine: Impii sunt ex diabolo nati. Servire justitiæ, ea demum libertas est. Simulatores dum se negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moliuntur. Simulatorem si homicidii arguerit, occidet te, si poterit, ut se non homicidam esse ostendat. Utinam tantum saperet mundus, ut ex suis eos fructibus cognosceret!*

CÆCUS NATUS, Joan. 9.

ARGUMENTUM.

Jesus cæcum natum sanat. Pharisæi postquam hoc, etiam interrogatu ejus parentibus, resciverunt, de Jesu maledicunt; & sanatum, quia de Jesu benedicebat, rejiciunt. At Jesus ei se aperit, & Pharisæos cæcitatis arguens, de seipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Jesus, Cæcus natus, Vicini, Pharisæi, Judæi, Parentes cæci, Nuntii.

MAgister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus est? Je. Propter neutrum: tantum ut divina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere ejus qui me misit, dum dies est. Venit nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed age jam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me felicem, si possum adipisci id quod homines vocant lumen, quo ita delectatur, ut negent quicquam esse jucundius! At ego nunquam nè suspicari quidem potui quale esset: neque omnino animo & cogitatione comprehendere, quid album quidve atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium prædicatione suavissimam inviderit. Sed jam video mihi ad piscinam pervenisse, lavabo me, ut sum jussus. O Deus immortalis! quid hoc rei est? Hoccine est videre? Ho, ho! vix sum mei compos præ gaudio. Video ego cœlum, terram, homines, Bone Deus, quis

est hodie tam fortunatus, quam ego sum! O populares, aspicite, aspicite qui ex utero matris cæcus est exceptus, nunc liquido videntem. V. Estne hic ille, qui solebat sedens mendicare? Al. Planè. Al. Fieri non potest. Alius est, ejus simillimus. C. Imo ego verò ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Jesum nuncupant, pulverem sputo suo temperatum meis oculis illevit: deinde jussit ut irem lotum in Siloa: quo facto, sensum videndi sum assecutus. V. Ubi est ille? C: Me latet. V. Deducamus eum ad Pharisæos. C. Quo libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisæi, qui ait se, cum à nativitate cæcus esset, videndi munus à Jesu esse assecutum. Ph. Quo modo istud, amabo? C. Cœno mihi oculos illevit: quibus deinde ablutis video. Ph. Is homo non est à Deo profectus, ut qui Sabbatum non agat. Al. Qui possit improbus homo tam stupenda? Ph. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuit? C. Egóne? Vatem esse. Ju. Credibile non est, eum qui nunc videt cæcum fuisse. Evocentur huc ejus parentes. Al. Sane placet. Heus vos, accersite eos. N. Fiet. Ju. Placet hanc rem altius scisciteri. N. Adsunt. Ju. Hiccine est filius vester, quem vos prædicatis cæcum esse natum? Qui fit ut nunc cernat. Pa. Hunc filium esse nostrum & cæcum fuisse natum scimus: quomodo nunc cernat, nescimus; quisve ei oculos aperuerit, nos fugit: ipse jam grandis est, ipsum interrogate de se, ut eloquatur. Ph. Appelletur iterum. Ades tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est hominem illum esse scelestum. C. Scelestus sit, necne, nescio: unum illud scio, me, cum cæcus fuerim, nunc oculis uti. Ph. Quid fecit tibi? Quomodo illustravit tua lumina? C. Jam vobis dixi, neque audivistis. Quid denuo vultis audire? Num vos quoque vultis ejus discipuli fieri? Ph. Abi in malam rem. Tu es ejus discipulus: nos Mosis sumus discipuli. Satis scimus cum Mose locutum esse Deum: at hic unde sit nescimus. C. Ergò in eo est admirabilitas, quod vos nescitis unde sit, cum mihi oculos patefecerit. Jam

scimus

mus improbos à Deo non audiri, sed si quis pius sit, & Dei voluntati parens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memoriam fando auditum est, quenquam illustraviſſe oculos cæci nati. Quod nisi esset is profectus à Deo nil posset. Ih. Tu scelerum plenus es: & nos doces? Abi foras in malam crucem. Je. Audio eum, quem nativâ cæcitate liberavi, exactum esse à Judæis. Et ecce eum! Deus tu, habesne fidem Dei filio? C. Quis autem est is, ut ei fidem habeam? Je. Vides eum: is ipse est, qui tecum loquitur. C. Ego vero fidem habeo. Je. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hunc delectum veni, ut, qui non vident, videant; &, qui vident, cæci fiant. Ph. An tibi nos videmur cæci? Je. Si cæci esſetis, non esſetis in vitio. Nunc, quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per januam in caſam, sed aliâ transcendit, is fur est & latro. Qui autem intrat per januam, pastor est ovium. Huic janitor aperit. Hujus vocem exaudiunt oves. Hic suas appellat nominatim, easque educit, eductisque præit viam: hunc oves consequuntur, ut cujus vocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt alienam vocem. Verum ut intelligatis quid mihi velim, sic habetote. Ego sum janua ovium. Omnes quicunque ante me venerunt, fures sunt, & latrones; nec eos audiverunt oves. Ego sum janua. Per me qui intrabit, servabitur, & ingreſſum & egreſſum liberum habebit, & pascuum nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quam ut furetur, mactet, perdat: Ego veni ut vitâ fruantur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ovibus. At mercenarius ille, non pastor, cujus suæ non sunt oves, si quando videt lupum venientem, relictis ovibus, in pedes se conjicit: lupus oves agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ovium. Ego sum pastor bonus, & meas novi: vicissimque eis sum notus. Quemadmodum novit me Pater, ita ego novi patrem, & animam pono pro

ovibus. Habeo autem alias oves quæ non sunt hujus ovilis, quæ etiam mihi adducendæ sunt, meamque vocem audient: atque ita fiet unum ovile, unusque pastor. Ideo me Pater amat, quia animam pono, eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest; sed ipse meâ sponte eam pono: habeo enim potestatem eam ponendi, rursumque sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus Pater. Ju. Furiosus est & insanit. Quid eum auditis? Al. Hæc non sunt furentis. Potestne Furia cæcorum oculos lucis usu donare?

Sent. *Quos sanaturus est Christus, prius fœdat, hoc est, fœdos esse ostendit. Simulatoribus nihil est magis pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus rejicit, Christus recipit, eisque se aperit: qui divina sapiunt, mundo furere videntur. Aperit hic tandem oculos: O cæcum mundum, noli continuò furorem arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu, O bellua centiceps, vel non approbas, vel non intelligis! Cognosce iterum & iterum, tertioque cognosce, antequam judices. Namque pœnitendum properat, citò qui judicat.*

RENOVALIA, Joan. 10.

ARGUMENTUM.

Jesus Judæis Christum Deique filium se esse fatetur: ob eamque causam illi eum lapidare conantur.

Judæi, Jesus.

QUamdiu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis apertè. Je. Id dixi vobis, nec creditis: eo quæ Patris mei nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis: quemadmodum dixi vobis, Oves meæ vocem meam audiunt: Ego eas cognosco; ipsæ me sequuntur; ego eis vitam largior sempiternam: non possunt unquam perire, neque mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandavit, maximus est omnium

em; nec eas possit quisquam de ejus manu extorquere. Ego autem & Pater unum sumus. Ju. O audaciam! videtis quam nefaria vox! Agite, obruamus hominem lapidibus. Je. Multa ego vobis præclara opera, Patre meo autore, edidi: quod tandem est eorum propter quod me lapidetis? Ju. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quod, homo cum sis, Deum te facis. Je. Eho! annon ita scriptum extat in vestris literis; Ego vos deos appellavi? Si dii appellati sunt illi, ad quos Dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest; me, quem Pater consecravit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me Dei Filium esse? Si Patre digna non præsto, mihi ne credite: sin etiam, si non mihi, at factis credite: & tandem cognoscite & Patrem in me, & me in Patre esse. Ju. Enimvero illa jam non sunt ferenda: insiciamus ei manus: quid stamus? Papæ! Ubi est? Nusquam est. Ubi est? Evanuit in auram præstigiator, at non semper evadet: tenebitur aliquando.

Sent. *Quæ non intelliguntur, damnant imperiti. Homicidia sua religionis nomine præexunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impiis.*

THOMAS, Joan. II.

ARGUMENTUM.

Jesus discipulos suos se comitari jubet, euntem ad Lazarum in vitam revocandum.

Jesus, Discipuli, Thomas.

A Beamus iterum in Judæam. D. Magister, modo te volebant lapidare Judæi: & eodem redis? J. Dici horæ sunt duodecim. Qui interdiu iter facit, non offendit: utitur enim communi hac luce. Qui autem nocte, offendit, caret enim lumine. Jam vero Lazarus iste noster amicus obdormivit: eum ego eo expergefactum. D. At si obdormivit, salvus est. J. Planius dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo, ut rei fidem adjungatis, cum sciatis me non adfuisse ibi.

Sed eamus ad eum. T. Eamus & nos morituri cum eo.

Sent. *Christo mortuum excitare tam facile est, quam homini dormientem. Christo mors somnus est.*

LAZARUS, Joan: 11.

Jesus Lazarum in vitam resuscitat.

Martha, Jesus, Maria, Judæi.

CUm essem domi, allatus est mihi nuntius, advenire Jesum. Itaque ei extra vicum obviam procedo. Sed eum advenientem video: adibo, & salutabo: O Domine, si adfuisses hic, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te, quicquid à Deo petiveris, impetraturum esse. J. Reviviscet frater tuus. Marth. Scio ego revicturum, cum reviviscent homines illo novissimo die. Je. Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sint revicturi, & vivi nunquam sint morituri. Credis hoc? Marth. Etiam Domine. Ego credo te esse Christum illum Dei Filium, orbi expectatum. Sed eo evocatum Mariam sororem meam, quæ domi misera luctu tabescit. Je. Quam multa acerba & perpessu aspera evenire in hominum vita necesse est! Miserescit harum miserandarum mulierecularum quæ charissimi fratris morte concussæ, mœrore conficiuntur, & jam ad me, sicut ad certum asylum, confugient, opemque meam & præsens auxilium implorabunt. Atque ecce eas huc accurrentes, cum magna hominum multitudine! Ipsa autem Maria ut plorat? ut lamentatur! ut suo luctu omnibus lacrymas excutit! Jam, credo, mihi ad pedes jacebit supplicans. Mar. O Domine, si tu hic adfuisses, meus frater non fuisset mortuus. Je. Ubi eum posuistis? Ju. Veni visum. Ut commotus est! ut lacrymarum vim profundit! Nimium eum valde amabat. Alius. Non poterat is, qui cæci oculos recluſit, efficere, ut hic non moreretur? Sed videte ut rursum conturbatur. Ju. Hic est monumentum. Je. Amovete saxum. Marth. At jam fœtet, Domine: nam quatriduum est. Je. Dixine

eg9

ego tibi, te, si potes fidere, visurum glorioſum & plane divinum factum? Tollite modo ſaxum. Pater, gratias tibi ago, quod me audiviſti. Equidem ſciebam ut me ſemper audias: ſed dicebam propter circumſtantem hominum multitudinem, ut credant me à te eſſe miſſum, Lazare veni foras. Ju. O rem ſeculis omnibus inauditam! Videte, videte hominem è ſepulcro emergentem, vinctis pedibus & manibus faſciis, vultuque ſudario obvelato. O immenſam Dei potentiam! Je. Solvite eum & dimittite liberum.

Sent. *Chriſti vox etiam à mortuis auditur; & nos vivi eam non audimus.*

REPUDIUM, *Matth.* 19. *Mar.* 10.

ARGUMENTUM.

Jeſus cum Phariſæis & diſcipulis de divortio colloquitur.

Phariſæi, Jeſus, Diſcipuli.

LIcétne viro repudiare uxorem, qualibet de cauſa?

Je. Quid vobis præcepit Moſes? P. Moſes permiſit uxori nuntium remittere, ſcripto divortii inſtrumento. J. Annon legiſtis, ut qui eos principio fecit, matrem ſimul & fœminam fecerit? utque ita pronuntiatum ſit, propterea vir, relicto utroque parente, hærebit ſuæ conjugi, fietque ex duobus unum corpus? Itaque jam non ſunt duo, ſed unum corpus. Proinde quod Deus conjugavit, homo ne diſjungat. P. Cur ergo præcepit Moſes, ei dari divortii tabulam, eamque repudiari? J. Habuit videlicet rationem veſtræ pervicaciæ. Verum olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo. Quicunque repudiaverit uxorem ſuam, niſi ob ſtuprum, & duxerit aliam, adulterat; & qui repudiatam duxerit, adulterat. Eadem in cauſa ſunt & fœminæ. D. Si ea eſt viri cum uxore conditio, non expedit connubia conjungere. J. At non omnes id præſtare poſſunt, ſed it duntaxat quibus datum eſt. Nam eviratorum alii ita ex utero matrum orti ſunt, alii manu caſtrati ſunt, alii ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœleſte. Qui hoc poteſt præſtare, præſtato.

Sent.

Sent. *Deus ipse propter hominum pervicaciam aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minus malus: & omnia abeunt indies in deterius. Libidini resistere nisi dono Dei nemo potest.*

DIVES, *Matth.* 19, & 20. *Mar.* 10. *Luc.* 18.

ARGUMENTUM.

Jesus ab adolescente interrogatus, vitæ viam docet; & quam sit ea divitibus difficilis ostendit, deque præmiis suorum disserit.

Adolescens, Jesus, Discipuli.

MAgister bone, quid boni faciendum mihi est, ut vitam æternam adipiscar? J. Quid me dicis bonum? Nemo bonus est nisi unus Deus. Quod si vis ad vitam pervenire, serva præcepta. A. Quænam? J. Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator. Falsum testimonium ne dicito. Ne quem intervertito. Parentem utrumque colito. Alterum ut te ipsum diligito. A. Hæc omnia servavi jam à teneris. Quid mihi restat? J. Probo. Unum tibi deest. Si vis perfectus esse, I venditum rem tuam omnem, & pretium in pauperes erogato, thesaurum habituru sin cœlo: deinde ad me sequendum crucem ferens venito. Eho! abit mœstus: est enim perdives. O mei discipuli, quam difficulter, qui rem habent, ad regnum cœleste perveniunt! Obstupetis? O filii, quam difficile factu est, ut, qui divitiis freti sunt, in regnum divinum ingrediantur! Dicam iterum: facilius est rudentem trajici perforamen acus, quam divitem in regnum divinum introire. D. Ecquis igitur poterit servari? J. Hoc humanis quidem viribus fieri non potest, sed potest divinis: nam omnia quantumvis hominibus ardua videantur, à Deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem (ut vides) reliquimus omnia ut te sequemur: quid ergo hinc assequemur? J. Vos quidem certe, qui me secuti estis, cum in renovata vita in tribunali magnificus consedero, sedebitis etiam in duodecim tribunalibus, duodecim tribus

Hr ejus

Iſraëlitarum judicantes. Et omnino quiſquis domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut conjugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei nominis & evangelii, regnique divini gratiâ; is & in hoc ævo, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, & in futura ætate vita fruetur ſempiterna. Sed multi primi erunt ultimi, & ultimi primi. Nam in regno cœleſti idem uſu venit, quod in quodam patrefamilias qui primo mane exiit ad conducendos in veneam ſuam operarios: & cum ſingulis denariis in diem cum eis decidiſſet, eos in vineam dimiſit. Iterumque circiter horam tertiam egreſſus, vidit alios otioſos in foro manentes, quos etiam in vineam ſuam dimiſit, ſeque eis quod æquum eſſet daturum promiſit. Item circa ſextam & nonam horam egreſſus, fecit idem. Hora autem fere undecima egreſſus, cum alios deſides inveniſſet. Quid hic, inquit, ſtatis totum diem otioſi? Nemo nos conduxit, inquiunt illi. Tum ille; Ite & vos in vineam meam, & quod erit æquum, accipietis. Veſpere mandat vineæ Dominus procuratori ſuo, ut operarios convocet, eiſque præmium perſolvat, initio facto ab ultimis ad primos. Hic qui venerant hora fere undecima, ſingulos acceperunt denarios. At primi, qui ſeſe plus accepturos rati eſſent, cum tantundem accepiſſent, murmurabant in patrem familias, quod ultimos, qui unam horam opus feciſſent, æquaviſſet, qui totius diei onus pertuliſſent, & ardores. Tum ille uni ex eis, Amice, inquit, non facio tibi injuriam. Nonne denario mecum depactus es? Auferi tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic ultimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? Eone tu oculum malignum habes, quia ego ſum benignus? Ita in regno cœleſti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi.

Sent. *Divitiæ magno ſunt ad ſalutem impedimento. Dives divitiis, denique homines iis quæ habent chariſſima renuntiare, humanis viribus nequeunt, divinis queunt.*

DIVES

DIVES IMMISERICORS, *Luc.* 16.

ARGUMENTUM.

Dives immisericors apud inferos cruciatus, nè tantulam quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Dives. Abrahamus.

PAter Abrahame, miserere mei, & mitte Lazarum, qui, summo digito in aqua intincto, linguam mihi refrigeret: discrucior enim in hac flamma. A. Fili, memineris, te bonis in vita, Lazarum malis esse defunctum: Nunc vicissim hicin voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos & vos vasta voragò, ut hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus transire volentibus non pateat. D. Saltem illud oro te, pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoque committant, ut in hunc tam tetri cruciatûs locum veniendum sit. A. Habent Mosen & cæteros vates, eos audiunto. D. Est illud quidem aliquid, pater Abrahame. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam corrigent. A. Si Mosen & vates non audiunt, ne ei quidem qui revixerit, obtemperaturi sunt.

Sent. *Inclementes inclementer punientur, Qualem se quisque alteri præbuerit, talem in se experietur Deum. Impiorum sera pœnitentia. Beati qui plorant: nam consolatione afficientur. Va gaudentibus: dolebunt enim. Nam rerum vicissitudò est. Qui sanctâ doctrinâ ad sanitatem non revocatur, desperandus est.*

FILII ZEBEDÆI, *Matth.* 20. *Mar.* 10.

ARGUMENTUM.

Jesus Jacobo & Joanni regnum petentibus crucem proponit.

Mater

Mater Jacobi & Joannis, Jesus, Jacobus & Joannes.

MAgister, volebant quiddam à te petere hi mei duo filii. Je. Quidnam id est? Ja. ut tibi cum splendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter siniſter, assideamus. Je. Nescitis quid petatis: potestisne idem mecum poculum ebibere, eademque lotione ablui? Ja. Possumus. Je. Meum quidem poculum bibetis. meâque lotione lavabimini: sed ut mihi dextrâ lævâque assidere tur, non est meum dare, nisi iis, quibus id paratum est à Patre meo.

Sent. *Ad regnum Dei non nisi per crucem venitur; & tamen non hominis meritum, sed Dei donum est.*

VINITORES, *Matt.* 21. *Mar.* 11. *Luc.* 20.

ARGUMENTUM.

Jesus à pontificibus & Scribis, & senioribus, de autore suæ potestatis interrogatus, ipsos vicissim de autore lotionis Joannis interrogat. Deinde per simulitudines eis futurum prædicit, ut, propter se repudiatum, regno privantur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Jesus.

DIc nobis, ex cujus autoritate ista facias, & quis tibi dederit ut tantum posses J. Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cujus auctoritate hæc faciam. Lotio Joannis unde erat? à cœlo, an ab hominibus? P. Si à cœlo dicimus, dicet; cur ergo non credidistis? Sin ab hominibus periculum est nè universus nos populus lapidet. Omnes enim Joannem habent pro vate. Negemus scire nos. Agè, nescimus. J. Ego quoque non dicam vobis quâ hæc autoritate faciam. Sed quid censetis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggressus est his verbis; Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea mea. Cui ille, Non libet, inquit: post tamen, mutata sententiâ, abiit. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus

licitus iturum se, non ivit. Uter paruit voluntati patris? P. Prior. J. Credite mihi, Publicani & meretrices antecedunt vos in regnum divinum. Venit enim ad vos Joannes, vir integrâ vitâ, cui vos non credidistis: Publicani & meretrices crediderunt. Quod cum videretis, ne sic quidem mutâstis animum, ut ei crederetis. Accipite aliam similitudinem. Fuit quidem pater-familias, qui consevit vineam, quam cum sepibus circundedisset, torcularque in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocavit agricolis, domoque postea multo tempore abfuit. Post suo tempore misit ad agricolas servum, id percipiendum fructum vineæ, quem illi male acceptum plagis, inanem remiserunt. Iterum mittit alium: eum quoque illi lapidibus contusum, & ictibus indignissime mulctatum, vacuum remiserunt. Nec satis. Addit tertium, quem etiam vulneribus confectum ejecerunt. Pergit mittere alios atque alios, qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et jam cum unum haberet filium, eumque charissimum, ita secum cogitabat; Quid agam? Mittamne ad eos filium, meas delicias? At mittam: fortasse ejus conspectum reverebuntur. Itaque facit. At vinitores, eo viso, sic loqui inter se insistunt; Hic quidem est hæres, interimamus eum, ut invadamus in hæreditatem. Itaque ejectum è vinea perimunt. Cum ego redierit vineæ Dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, vineam aliis tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit ut quid tale eveniat. J. Nunquamne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbaverunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A Domino profectum id est, & mirum nobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnum divinum, & dabitur genti suum fructum edituræ. Ac quisquis inciderit in lapidem eum confringetur: & in quem lapis inciderit, eum conteret. Nam in regno cœlesti similiter accidit, atque in rege quodam, qui nuptias filii sui facturus, servos suos misit, qui invitatos ad nuptias vocarent. Cumque illi noluissent

sent venire, alios item servos misit, quibus negotium dedit, ut ostenderent invitatis ipsum paravisse prandium, juvencos & altilia esse mactata, omnia denique esse parata, ut venirent ad nuptias. At illi eum aspernati discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Cæteri comprehensos ejus servos è vita per summam ignominiam sustulerunt. Quâ re auditâ, iratus rex, eò suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumque urbem incendit. Deinde suis servis mandavit, ut (quoniam paratæ erant nuptiæ, & qui ad eas erant vocati, non fuerant digni qui in eis adessent) per vias passim abirent; & ut, quemcunque invenissent, ad nuptias vocarent. Illi in trivia profecti quoscunque invenerunt, coëgerunt, tum malos, tum bonos; ita ut compleretur cœnatio convivis. Ad eos contemplandos ingressus rex, animadvertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutum: &, Amice, inquit, quid huc intrâsti sine vestimento nuptiali? Cumq; ille obmutuisset, jussit rex famulis, ut eum pedibus manibusque constrictum, in teterrimas tenebras abriperent, ubi futurus esset ploratus stridorq; dentium. Multi enim vocati sunt sed pauci electi.

Sent. *Publicani & meretrices ad Dei regnum sunt aptiores, quam populorum magistri atque gubernatores. Qui divinis donis ornatus ingratum se præbet, is donis privatur. Optima quæque maximè improbantur à potentissimis quibusque.*

DENARIUS, *Matt. 22. Mar. 12. Luc. 20.*

ARGUMENTUM.

Jesus à Pharisæorum Herodisque discipulis de tributo Cæsari pendendo malitiosè interrogatus, prudenter respondet.

Discipuli, Pharisæorum, Herodiani, Jesus.

MAgister, scimus ut verax sis, divinamque vivendi rationem vere & sincere tradas, neque ulli-

us omnino hominis gratiâ de veritate deducatis? Proinde die nobis, quid tibi videatur: liceatne nobis censum pendere Cæsari, necnè. J Quid me tentatis, simulatores? Exhibete mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium! J. Cujus est imago hæc, & inscriptio? D. Cæsaris. J. Itaque reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

Sent. *Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio, vitiosa est: sed ad eandem astuta ad seipsum tuendum responsio vitiosa non est.*

SADDUCÆI, *Matt.* 22. *Mar.* 12. *Luc.* 20.

ARGUMENTUM.

Jesus à Sadducæis de septem maritorum uxore interrogatus cujusnam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito de maximo legis præcepto respondet. Postremo, illos quadam interrogatione de genere Christi compescit.

Sadducæi, Jesus, Scribæ, Pharisæi, Legisperitus.

MAgister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus fuerit sine liberis, superstite uxore & fratre, ut is frater ejus uxorem duceret, fratrique prolem suscitaret. Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum primus ductâ uxore, sine liberis mortuus est, fratrique uxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius, donec tandem singulis ad unum mortuis, ultima omnium moritur fœmina. Cum ergo revixerint homines, cujus ex septem erit uxor, cum omnes eam habuerint? J. Erratis ignoratione literarum & divinæ potestatis. In hac vita homines connubunt: sed quibus contingit donati vita illa novata, ii nullis inter se matrimoniis copulantur: siquidem ne mori quidem jam possunt, sintque quasi cœlestes & divini genii. Deique filii. Mortuos autem ad vitam revocari, vel Moses indicat in rubo (si forte unquam legistis) ubi Deus ait, Deum esse Abrahami, Deum Isaci, Deum Jacobi. Viventium

ventium nimirum Deus est, non mortuorum, cum ei omnes vivant. Qua in re vehementer erratis. L. Quando hic tam expositè respondit, volo ego quoque ejus acumen explorare. Magister, quodnam est primum & maximum in lege præceptum? J. Audi Israëlita: Dominus Deus tuus, Dominus unus est. Dominum Deum tuum toto animo, omni curâ, studio, cogitatione, operâ, amato. Hoc est primum & maximum præceptum. Alterum ei simile est: Alterum ut teipsum amato. Majus his præceptum nullum est. Ab his duobus tota legis & vatum doctrina pendet. L. Præclarè sanè, Magister dixisti. Nam unus est Deus, præterea nullus: quem summâ animi ope, curâ, studio, operâ, cogitatione amare, necnon alios ut seipsum diligere, omnibus præstat piamentis & sacrificiis. J. Non longè abes à regno divino. Sed, ut vos ego vicissim interrogem, Pharisæi. Quid censetis de Christo? Quo prognatum fore? P. Davide. J. Qui sit ergo, ut eum David numine afflatus Dominum vocet, ad hunc modum? Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dexteram meam, donec tuos tibi hostes, scamni instar, calcandos tradidero. Si eum David Dominum vocat, qui fieri potest ut sit Davide prognatus?

Sent. *Sublatâ morte, sublata erunt & matrimonia, utpote ad generis humani propagationem instituta: quâ propagatione jam nihil opus erit, nemine moriente. Amor, legis perfectio.*

PETRUS, *Luc.* 22. *Joan.* 13, & 14.

ARGUMENTUM

Jesus moriturus discipulos suos modestiam amoremque docet, fugæ desertionem, & Petri abnegationem prædicit, deque suo ad Patrem discessu, & Spiritus sancti missione differit.

Jesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus, Judas Thaddæus.

INter gentes ut quisque plurimum opibus valet, ita maximè, rex est, & potentissimus quisque facillimè principis nomen obtinet. At vestra longe alia est ratio, quantoque quisque major est, tanto submissius se gerat: & quantò plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat. Uter enim major est? qui accumbit, an qui ministrat? Nonne qui accumbit? Atqui ego inter vos sum ficut ministrans, vobisque (qui permanseritis mecum in meis rebus adversis) legatum mihi à Patre meo regnum similiter lego; ut edatis & bibatis in eadem mecum mensa in regno meo; & in tribunalibus sedentes, jus duodecim tribubus Israëlitarum dicatis. Filioli, adhuc parumper vobiscum futurus sum: quæretis me, &, quemadmodum dixi Judæis, quo ego imus sum, eos venire non posse: ita vobis quoque nunc dico. Itaque hoc novum vobis præceptum do, ut ametis vos inter vos, & ametis quemadmodum ego vos amavi. In eo cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo vos amore complectemini. P. Domine, quo abiturus es? Je. Quo ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea sequêris. P. Quî minus nunc possum? Animam pro te ponam. Je. Animam pro me pones? Crede mihi, nondum cecinerit gallus, cum tu me ter abjuraveris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) expetivit vos ad cribrandum, quasi frumentum: Verum ego oravi pro te, nè tu de constantiæ gradu dejicereris. Tu viciſſim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. P. Atqui paratus sum, & carcerem tecum, & mortem subire. Je. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum esse ter negaveris. Porrò, cum dimisi vos sine crumena, & pera, & calceis, num quâ re caruistis? D. Nullâ. Je. At nunc qui habet crumenam, adhibeto, nec minus peram: quique non habet gladium, vendito pallium suum, & comparato. Nam in me (ne vos nesciatis) superest comprobandum

bandum ſcriptum illud: Et inter improbos habitus eſt, habentque meæ res finem. D. Domine ecce hic duo gladii. Je. Satis eſt. Cæterum nolite animo perturbari: fidem habetis Deo; & mihi fidem habete. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Quod ſi ſecus eſſet, dicerem vobis. Eo paratum vobis locum: id quod ſi fecero, reveniam ad vos mecum aſſumendos: ut, ubi ero ego, ibi vos quoque ſitis. Et quidem quo, & quâ via proficiſcar, ſcitis. T. Nos vero neſcimus quo eas, tantum abeſt ut viam tenere poſſimus. Je. Ego ſum Via, Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem, niſi per me. Si cognoſceretis me, meum quoque Patrem cognoſceretis: & jam nunc cognoſcitis, & vidiſtis eum. Ph. Domine, oſtende nobis Patrem: id ſatis erit nobis. J. Tantum jam tempus vobiſcum verſor, & tu me non noſti? Philippe, qui vidit me, vidit Patrem: qui fit ut tu jubeas vobis Patrem oſtendi? Non credis & me in Patre, & Patrem in me eſſe? Quæ vobis dico, mea ſponte non dico: ſed ipſe Pater, qui in me manet, hæc agit. Credite mihi & me in Patre, & Patrem in me eſſe: aut certe de ipſis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam majora facturum. Nam ad Patrem meum me confero, facturus quicquid per meum nomen petieritis, ut Patris gloria in Filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conſervate. Ego vero exorabo Patrem, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiſcum perpetuo maneat: Spiritum illud certum veritatis autorem dico, quem hominum vulgus non poteſt comprehendere, quia eum neque videt, neque cognoſcit; at vos cognoſcitis, quoniam apud vos manſurus, & in vobis futurus eſt. Non relinquam vos pupillos: inviſam vos. Poſt paulo jam me non videbunt homines; at vos videbitis: quia ut ego vivo, & vos vivetis. Tum cognoſcetis & me eſſe in Patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, eaque conſervat, ille eſt qui me amat. Qui vero me amat, amabitur à Patre meo, eundemq;

ego quoque amabo, meque ei aperiam. Ju. Quid cauſæ eſt, ut nobis teipſum ſis aperturus, promiſcuæ hominum multitudini non item? Je. Qui me amat, dicta mea vita exprimet, eumque meus Pater amabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem quem auditis meus non eſt, ſed Patris qui miſit me. Hæc quidem ſum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (Spiritum ſanctum dico) quem mittet Pater nomine meo, vos docebit & recolet omnia quæcunque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, nec eam, qualem homines ſolent. Nolite animo perturbari, neque formidare. Audiviſtis, ut dixerim vobis, abire me reviſurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixiſſem ire me ad Patrem, qui major me ſit. Et nunc dixi vobis, priuſquam evenit; ut cum evenerit, credatis: jam non multa loquar vobiſcum. Venit enim hujus mundi princeps, nec habet quod in me carpat: tantum eo res tendit, ut intelligant homines me amare Patrem, & ita facere uti mandavit. Surgite, abeamus hinc.

Sent. *Inter Chriſtianos quò quiſque major, eò ſummiſſior. Ex charitate cognoſcitur Chriſtianus. Ut quiſque ſibi maximè confidit, ita facillimè labitur. Spiritus ſanctus Chriſtianum perficit.*

PILATUS, *Matth.* 27. *Marc.* 15. *Luc.* 23. *Joan.* 18.

ARGUMENTUM.

Jeſum accuſant Judæi. Pilatus interrogat. Jeſus de ſuo regno & officio reſpondet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Judæi, Jeſus, Pontifices.

QUodnam crimen adfertis in hunc hominem, quem mihi vinctum tradidiſtis? Ju. Niſi eſſet maleficus, nunquam eum tibi tradidiſſemus. P. Abducite eum vos & ex lege veſtra judicatore. Ju. Nobis non licet interficere quenquam. Sed ſi quæris crimina

crimina, eum deprehendimus pervertentem gentem, & prohibentem Cæsari tributa dare, seque Christum regem esse dicentem. Pi. Libet ex ipso scisciari. Heus, tunè es rex Judæorum. Je. Tuane istud sponte dicis, an ex aliis auditum? Pi. Quasi ego Judæus sim. tui te populares & pontifices mihi tradiderunt. Quid comisisti? Je. Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei satellites pugnavissent, ne Judæis addiceter. Verum regnum meum hic positum non est. Pi. Tu ergo rex es? Je. Recte ais. Ego eò natus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis à veritate est, vocem meam audit. Pi. Quid est veritas? Heus Pontifices & plebs Judæa! ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. Po. Atqui nemo est hodie nocentior, neque supplicio graviore dignus. Pi. Non audis quæ in te proferant crimina? Nihilne respondes? Vide ut te graviter accusent. Quid taces? Nequeo mirari satis. Populum sua doctrina à Galilæa ad hunc usque locum excitat. Pi. Estne is Galilæus? Po. Est. Pi. Percommode cadit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaque eum ad illum duci jubebo.

Sent. *Auctoritati suæ credi volunt calumniatores piorum. Christi regnum mundanum non est.*

BARABBAS, *Mat. 27. Mar. 15. Luc. 23. Joan. 19.*

ARGUMENTUM.

Pilatus Judæorum importunitate fatigatus Jesum damnat ad crucem, Barrabamque latronem liberat.

Pilatus, Pontifices, Judæi, Jesus.

NUnc Judæi adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen invenire. Ecce homo. Po. Crucifige, crucifige. Pi. Comprehendite eum vos & crucifigite. Nam ego nullum in eo crimen invenio. Ju. Nos legem habemus, quæ jubet eum morte plecti, qui filium Dei se fecit. Pi. Metuo

quorsum

quorsum evadant hæc. Undénam es? mihi non eloqueris? An nescis, me potestatem habere tui vel crucifigendi, vel relaxandi? Je. Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datum esset supernè. Itaque qui me tibi tradidit, in majore culpa est. Pi. Hic quidem mihi amittendus est, video, Ju. Si eum amittas, non es amicus Cæsari. Quisquis enim Regem se facit, adversatur Cæsari. Pi. Agè, jam educam eum ad vos. Ecce rex vester. Ju. Tolle in crucem, tolle in crucem. Pi. Regem ego vestrum in crucem? Ju. Nullum habemus regem, præter Cæsarem. Pi. Nihil ago, video: cedendum est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquam. Hac manuum lotione testatum volo, Judæi, me in sanguine hujus innocentissimi viri ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. Ju. Ejus sanguinem nos nostrique posteri luamus. Pi. Ergo Barrabam hunc latronem liberum habete; Jesum autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

Sent. *Potestas à Deo est. Cæsari malunt servire inimici Christi quàm Christo: & latronem liberari, quam insontem. Utinam non eadem fierent hodie.*

SIMON, *Joan.* 21.

ARGUMENTUM.

Jesus in vitam suscitatus, piscantibus suis discipulis apparet. Deinde cum eos prandere jussisset, Petro violentam mortem prædicit.

Jesus, Discipuli, Joannes, Petrus.

HEus juvenes! nunquid edulii habetis? D. Nihil' Je. Jacete rete ad dexteram navis partem, & invenietis. D. Faciemus. O miraculum! tanta est in nostro reti piscium multitudo, ut trahere non possimus. Jo. Dominus est. P. Ego igitur indusium succingam, & ad eum ad ripam natabo D. At nos navigabimus, neque procul à terra absumus. Jam appulimus. Hîc est prunæ impositus pisces, & panis. Je. Afferte de piscibus quos modo cepistis. P. Attraham rete ad terram. O magnum numerum piscium!

piſcium! D. Quot ſunt? P. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. D. Mirum eſt, tete non eſſe ruptum. Je. Venite pranſum: veſcimini hoc pane, & piſce. Simon Joannides, diligis me plus quam hi? P. Etiam, Domine, tute ſcis quam te amem. Je. Paſce agnos meos. Simon Joannides, diligis me? P. Etiam, Domine, tute ſcis ut te amem. Je. Paſce oves meas. Simon Joannides, diligis me? P. Domine, tu omnia ſcis, tu nôſti quam te amem. Je. Paſce oves meas, Simul & hoc accipe; Cum eſſes juvenis, ipſe te cingebas, & ibas quo volebas: ſed cum ſenueris, alius te, cum manus extenderis, cinget, & ducet quo noles. Sequere me. P. Hic autem quid? Je. Si eum volo manere, donec reveniam; quid ad te? Tu modo ſequere me.

Sent. *Jubente Chriſto qui piſcatur, feliciter piſcatur: id quod de hominibus, ſecundum ſpiritum, accipiendum eſt. Qui Chriſtum amat, huic Chriſtus oves committit, Diſcipuli eadem conditio eſt, quæ magiſtri.*

LINGUÆ, *Actor* 2.

ARGUMENTUM.

Quum Chriſti diſcipulos novis linguis loquentes Judæi putarent ebrios eſſe, Petrus ad eos Orationem habens, demonſtrat illud eſſe donum Spiritus ſancti à Chriſto in vitam excitato effuſi. Hoc audito, illi pœnitentiam agunt, & in Chriſti nomine lavantur.

Judæi, Petrus.

NOnne omnes hi qui loquuntur Galilæi ſunt. Al. Sunt. Ju. Ecquid eſt quòd noſtrum quiſque vernaculam ſibi linguam audiat? Parthi, Medi, Elamitæ, Meſopotamiæ incolæ, & Judææ, & Cappadociæ, Pontique & Aſiæ, & Phrygiæ, & Pamphyliæ, & Ægypti, & ejus Libyæ partis quæ eſt ſecundum Cyrenen, & peregrinantes Romani, tum Judæi, tum adventitii, Cretenſeſque & Arabes, audimus eos rerum divinarum amplitudinem noſtris cujuſque linguis eloquentes. Hoc quidem jam non hu-

humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, vigilemnè, an somniem. Quid hoc rei est? Al. Bacchi agitatio est. O Bacche, pater es eloquentiæ. Ju. Quid ais? Al. Vini pleni sunt, meri temulentia est. Unde enim tam multas linguas, tam diversas, tam repentè didicissent? Pe. Viri Judæi, & Hierosolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoscite. Non sunt hi temulenti, quemadmodum vos arbitramini (est enim hora diei tantum tertia) sed viget illa vatis Joëlis prædictio: Ultimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo Spiritu perfundam, ita ut vestri filii filiæque vaticinentur, & juvenes visis, & senes insomniis edoceantur. Quinetiam servi & ancillæ, tunc meo Spiritu delibuti, vaticinabuntur. Sed id signis quibusdam præsignificabo, tum supra in cœlo tum infra in terra, videlicet sanguine, & igni, & fumido vapore. Ipse sol tenebris obducetur, & luna sanguine, antequam Domini magnus ille & insignis dies veniat. Quisquis autem Domini nomen invocaverit, evadet. Audite verba hæc, viri Israëlitæ: Jesum Nazarenum (at quem virum!) qui vobis à Deo repræsentatus est portentis, miraculis, signis, quæ per eum Deus in medio vestrum edebat, ut scitis, hunc vos, definito Dei consilio & providentia traditum, hominum impiorum opera comprehensum, ad palum alligatum sustulistis, quem Deus ereptum ex mortis doloribus, in vitam revocavit, quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur. David enim dicit de eo. Propositum mihi Dominum ob oculos semper habeo: eoque mihi dextero, nulla re commoveor. Nec vero solum mentis atque animi lætitia gestio, verumetiam ipso corpore fidenter persto, quod tu animam meam apud inferos non deseres, nec permittes ut is, qui tibi sua pietate placet, interdiu deleatur: sed me viam vitæ docebis, mihique cumulatissimam apud te voluptatem præstabis. Si licet vos, viri fratres, libere de summo patre Davide loqui, is & vitam finivit, & sepultus est, & ejus monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates esset, & sciret Deum sibi juravisse.

juraviſſe, ſeſe ex fœtu lumborum ejus, quod ad humanam conditionem pertinet, ſuſcitaturum Chriſtum, & in ejus ſolio collocaturum, præſcius Chriſti reſurrectionis dixit, ejus neque animam apud inferos relinquendam, neque corpus interitu eſſe delendum. Hunc Jeſum ſuſcitavit Deus, cujus nos omnes teſtes ſumus. Is Dei dextra elatus, & promiſſum ſancti Spiritus à Patre conſecutus, effudit hoc quod vos nunc videtis & auditis. Neque enim David aſcendit in cœlum, ſed is ipſe loquitur ad hunc modum; Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dexteram meam, donec tuos tibi hoſtes inſtar ſubſellii calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Iſraëlis poſteritas, Dominum & Chriſtum factum à Deo eſſe hunc ipſum Jeſum, quem vos crucifixiſtis. Ju. O nos impios. Quid agemus viri fratres? P. Mutate priſtinam mentem, & abluimini cuncti in nomine Jeſu Chriſti ad remiſſionem peccatorum, & accipietis munus Sancti Spiritus: ad vos enim pertinet promiſſio, & ad veſtros liberos, & ad omnes remotiores quoſcunque vocaverit Dominus Deus noſter. Quamobrem habete curam ſalutis veſtræ, & eripite vos ex hoc perverſo hominum genere. Ju. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino ſic placet. Eluamur.

Sent. *De ſpiritualibus carnaliter judicant carnales.*

CLAUDUS, *Act.* 3. & 4.

ARGUMENTUM.

Claudum ſanant Petrus & Joannes. Deinde concurſu facto populi, Petrus ad populum de Jeſu (in cujus nomine fuerat ſanatus ille) verba facit. Hic ſuperveniunt ſecta doctorum, & apoſtolos in vincula dant.

Claudus

Claudus, Petrus & Joannes, Populares, Sacerdotes & Antiſtes Jani, & Sadducæi.

REſpicite nunc miſerum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquam ſeſe pedibus potuerit ſuſtinere. Date mihi aliquid bonoris & amoris Dei gratia, ut vobis Deus ſeſe viciſſim benignum præbeat. Pe. Aſpice nos. Neque argentum mihi, neque aurum eſt: ſed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula. C. O mirum miraculum, ut mihi roborati ſunt pedes! ut nunc firmiter incedo! O quam dulce eſt, conſecutum eſſe bona, quibus carueris! Ago tibi gratias, Deus optime maxime cujus tanto ſum beneficio ſanatus. Vah! quam juvat ingredi & ſalire! Po Nonne hic eſt mendicus ille claudus, qui ſolebat præ foribus templi ſedens mendicare? An. Plane is eſt: nec poſſum ſatis mirari hunc tam expedite nunc ingredi, qui antea loco ſe movere non poſſet. Videor mihi ſomniare. Subſequamur eum; ingreditur in porticum Solomonis. Pe. Quanta huc concurrit multitudo. Quid hoc admiramini viri Iſraëlitæ? aut quid nos intuemini, quaſi privatis viribus aut pietate effecerimus, ut hic incederet! Deus Abrahami, & Iſaaci & Jacobi, Patrum noſtrorum, illuſtravit puerum ſuum Jeſum, quem vos in conſpectu Pilati adductum repudiaſtis, cùm ille abſolvendum indicaſſet. At vos ſancto & innocente repudiato, petiiſtis hominem homicidam vobis condonari, & vitæ auctorem occidiſtis: quem Deus à mortuis excitavit. Cujus nos teſtes ſumus: ejuſque nominis fiducia hic quem videtis & noſtis, corroboratus eſt, & illius confidentia integerrimam valetudinem, in veſtro omnium conſpectu, conſecutus. Et nunc fratres, ſcio vos per imprudentiam feciſſe, ut etiam veſtros Principes: ſed Deus, quæ tot ſuorum vatum voce prædixerat, paſſurum eſſe Chriſtum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem revertimini ad ſanitatem,

tatem, ut deleantur vestra peccata, donec recreationis tempora veniant à Dómino, cum pronuntiatum vobis Jesum Christum mittet: quem oportet cœlo contineri usque ad tempora instaurationis omnium, quæ Deus tot suorum sanctorum voce vatum jam olim prædixit. Moles enim majoribus nostris ita dixit; Vatem vobis suscitabit Dominus Deus vester ex vestra consanguinitate, mei similem: ei parebitis ad omnia quæ vobis dicet. Quod si quis vati illi dicto audiens non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo tam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prædixerunt, & tanto ante denuntiarunt. Vos estis ex vatibus orti & in eo fœdere comprehensi quod percussit Deus cum majoribus nostris cum diceret Abrahamo, per ejus semen felicitatem consecuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primum Deus suscitatum puerum suum Jesum misit, qui vobis felicitatem afferret, si modo vestrûm unusquisque à suis vitiis desciscret. Sad. Enimvero jam ferendum non videtur tantum eis licentiam dari, ut populum publice doceant. Nam quid futurum est? S. Quid? nisi ut vobis relictis, omnes ad eos transeant? Nam quod resurrectionem mortuorum per nescio quem Jesum futuram prædicant, facile animos imperitæ multitudinis in suam sententiam pertrahunt. Antequaque mature occurrendum huic malo est. Comprehendite eos, satellites, conjicité hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum serio disputaturi: non jam cum indoctis rationem habebunt, quos possint facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas, veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

Sent. *Christi nomen est omnipotens. Veritati solent invidere & adversari docti hujus mundi.*

PRIMATES, *Actor.* 4.

ARGUMENTUM.

Petrus & Johannes de sanato elando apud Primates causam dicunt: & illis interdicentibus ne deinceps Jesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus & Joannes, Primates, Annas, Cajaphas.

QUanam potestate, & cujus nomine hoc feciſtis? P. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Iſraëlitarum ſenatores, quanam re ſenatus ſit: hoc vobis omnibus, cunctoque Iſraëlitarum populo, notum eſſe volumus, ſanatum eſſe in nomine Jeſu Chriſti Nazareni, quem à vobis crucifixum Deus à mortuis excitavit. Per eum hic aſtat in veſtro conſpectu ſanus. Hic eſt lapis à vobis ædificantibus rejectus, qui adhibitus eſt ad caput anguli; nec eſt in ullo alio ſalus, nec ullum aliud nomen eſt ſub cœlo hominibus datum, per quod nobis liceat ſervari. Pr. Hoc ſuprà omnia mira mirabile eſt, homines illiteratos & idiotas tam confidenter & ſcite loqui. S. Atqui erant hi Jeſu comites, & hic homo verè ſanatus adeſt. Jubeantur exire pauliſper è conſilio, ut hac de re inter nos conſulamus. Exite pauliſper. Quid faciemus hominibus his? Nam, conſpicuum ab eis miraculum editum eſſe, omnibus Hieroſolymæ incolis manifeſtum eſt, nec poſſumus negare, C. Ita eſt. Sed nè hæc res in vulgus dimanet latius, minemur eis acerrime, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortalium verbum faciant. Nam qua ratione in eos animadvertamus, non video. Omnis populus hac de re Deum laudat: homo cui tam difficili in re tam præſens auxilium oblatum eſt, annum agit ſuprà quadrageſimum, eſtque omnibus notiſſimus. A. Bène mones. Intromittantur. C. Attendite, Galilæi. Interdicitur vobis, ne omnino vocem mittatis, nèvè doceatis nomine Jeſu. Pe. & Jo. Utrum æquum ſit, & Deo probari poſſit, vobis obtemperare

temperare potius quam Deo, vos videritis. Nos quidem non possumus, quæ vidimus & audivimus, non dicere. C. Vos, nisi malo coacti, recte facere nescitis. Sed, nisi patebitis, vestræ contumaciæ pœnas acerbissimas luetis.

Sent. *Beneficia divina pro maleficiis habent primores orbis, veritatemque prædicari non patiuntur. Veritatem suam celavit Deus sapientes & literatos, tamque patefecit parvulis. Deo magis obediendum est quam hominibus.*

GAMALIEL, *Actor.* 5.

ARGUMENTUM.

Cum fuissent Petrus & Joannes ex vinculis divinitus liberati, Primores eo cognito, illos evocant, & illi doctrinæ suæ causam dicunt. Tum Gamalielis suasu dimittuntur.

Apparitores, Antistes fani, Quidam, Pontifices, Sacerdotes, Petrus, Gamaliel.

CArcerem quidem invenimus clausum diligentissime, & custodes foris ante januam astantes: sed ubi aperuimus, neminem intus invenimus. An. Videor videre rerum naturam inverti. Nunquam hujusmodi monstra ne fando quidem audita sunt. Quid? Egressosne esse clauso carcere? Q. Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in fano, & ibi populum docent. An. Hæc sunt ejusmodi, ut quemvis de mente dejicrant. Sequimini me, apparitores: adducam eos in concilium. Po. Sed sine vi: etenim concitares in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa veniretur: nam magnum est plebis in eos studium. S. Nisi providemus, actum de nobis est: jam nullo in pretio sumus, omnium oculi in eos sunt conjecti. Prospiciendum aliquâ ratione est. An. Ecce homines! Po. Nonne vos vetuimus isto nomine docere? Atqui repleviſtis Hierosolymam doctrina vestra: & vultis in nos illius hominis sanguinem derivare? Pe. Parendum Deo magis est quam hominibus. Deus majorum nostrorum Jesum

ſuscitavit, quem vos in patibulo ſuſpenſum interfe-ciſtis. Hunc Deus Ductorem & Servatorem ſuâ dex-tra extulit, ut per eum Iſraëlitis ad ſanioſem viven-di rationem reverſis, veniam daret peccatorum. Et nos ſumus ei teſtes harum rerum; necnon facer ille Spiritus, quo Deus obedientes afflavit. Po. O au-daciſſimos impoſtores! Quid agimus, viri? Quin de his pœnas ſumimus? G. Jubete, ſi placet, eos paulisper foras diſcedere. Conſiderate, viri Iſrae-litæ, de hominibus his, quid ei ſitis facturi; Super-rioribus diebus extitit Theudas quidam, qui ſeſe jactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad nume-rum quadringentorum ſeſe conjunxerunt. Is occi-ſus eſt, & quotquot ei parebant diſſipati, & ad nihi-lum redacti. Poſt eum extitit Judas Galilæus, tem-pore profeſſionis, multumque ad ſeſe hominum traduxit: ſed & is periit, & omnes qui ei obtem-perabant, profligati ſunt. Nunc quoque vos ſum-moneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eoſq; miſſos faciatis. Nam ſi hoc conſilium & opus ab hominibus eſt, diſſolvetur: ſin à Deo eſt, id diſſol-vere non poteſtis, niſi forte vultis videri Deo repug-nare. An. Non male conſulit Gamaliel. Po. Ut mihi quidem videtur. Sed evocemus homines, eoſ-que virgis cædamus, & vetemus ullam Jeſu nomi-nis mentionem facere,

Sent. *Nihil eſt ad veritati credendum durius Pri-moribus hujus mundi. Boni conciliarii maxima eſt utilitas. Qui Dei operi repugnat, Deo repugnat.*

STEPHANUS, *Actor.* 6. & 7.

ARGUMENTUM.

Accuſatus impietatis Stephanus, cauſam dicit tan-to Spiritu, ut ei reſiſtere non valentes Judæorum primi, eum lapident.

Teſtes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

HIc homo non deſinit impie contra hunc religioſiſ-ſimum locum, & contra legem loqui. Etenim audi-

audivimus cum dicere, Jesum Nazarenum eversurum esse hunc locum; & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. P. Suntne ista vera? St. Attendite fratres & Patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequam Charræ degeret, eique mandavit, ut ex solo natali digrederetur, veniretque in terram quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldæa profectus Charræ habitavit, unde eum (mortuo ejus patre) Deus in hanc terram transtulit, quam vos nunc incolitis, in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigium quidem pedis: & tamen promisit, sese ei possessionem daturum, & ejus post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo ad hunc modum; Ejus posteros peregrinos fore in terra extranearum, eorumque servituram, & injurias per quadringentos annos perpessuros: sed illam ego gentem cui servient (inquit) ulciscar: exibuntque postea, & me hoc ipso in loco adorabunt: Eamque rem, inito cum eo circumcisionis fœdere, firmavit. Is genuit Isaacum, eumque octavo die circumcidit: Isaacus Jacobum, Jacobus duodecim summos patres. Summi patres invidia adducti, Josephum in Ægyptum duocendum vendiderunt. Sed adfuit ei Deus, eumque ex omnibus angustiis eripuit, & effecit ut Pharao Ægypti rex ei sua sibi sapientia commendato, totius Ægypti, totiusque suæ familiæ principatum traderet: cum autem orta fame in omni Ægypto & Cananæa, patres nostri in magna essent difficultate cibaria; Jacobus, qui audivisset frumentum esse in Ægypto, eos illò semel atque iterum dimisit: estque Josephus altero itinere à fratribus suis agnitus, ejusque genus Pharaoni declaratum. Tum Josephus patrem suum Jacobum, & familiam omnem ad homines septuaginta quinque accersivit. Descendit igitur Jacobus in Ægyptum ubi cum vitam finivisset, ipse & patres nostri translati sunt Sichemam, & in sepulcreto posiri, quod ibi Abrahamus argenti pretio à filiis Emoris emerat. Interea propinquante promissi tempore; de quo Deus Abrahamo juraverat, crescebat populus in Æ-

gypto multiplici numero: donec extitit rex alius, qui Josephum non noverat. Is nostrum genus frustrari conatus; patres nostros eo usque afflixit, ut etiam fœtus eorum exponi curaret, ne conservarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi paternæ tres menses enutritus, cum tandem expositus esset, sublatus est à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitque Moses in omnibus Ægyptiorum disciplinis eruditus, & dictis factisque potens. Cumque jam quadragesimum ætatis annum compleret, venit ei in mentem, consanguineos suos Israëlitas visere: cumque vidisset quendam injuria affici, eum defendit, ejusque injuriam cæso Ægyptio, ultus est. Arbitrabatur autem consanguineos suos intelligere. Deum ipsis per ipsum salutem dare: quod illi non intelligebant. Postero die conspicatus eos contendentes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorans. Cur alius alii nocerent? Sed qui alteri faciebat injuriam, eum repulit, quærens quis eum principem & judicem in eos constituisset: num se vellet interficere, quo modo pridie interfecisset Ægyptium. Ex eo dicto Moses aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Sinæ genius Domini in flamma & ardore rubi. Quo spectaculo admiratus, cum ad visendum accederet, audita Domini ad eum vox hujusmodi est; Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, & Deus Isaaci, & Deus Jacobi. Hic cum tremefactus Moses non auderet intueri, Detrahe tibi, inquit ille, calceos de pedibus: nam locus in quo tu stas sacer est. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto: eorumque gemitu audito, ad eos liberandos descendi. Itaque volo mittere te in Ægyptum. Hunc Mosen, quem illi repudiaverant, quærentes quis eum principem & judicem constituisset: hunc ipsum Deus principem & liberatorem misit ductu genii, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaque fecit & prodigia tum in Ægypto & mari rubro, tum in deserto, annis qua-

quadraginta. Hic est Moses ille, qui dixit Israëlitis, Dominum Deum ipsorum vatem eis ex eorum consanguinitate suscitaturum ipsi Mosi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in deserto cum genio, qui cum eo locutus est in monte Sina, & cum majoribus nostris, qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis traderet: cui noluerunt dicto audientes esse majores nostri: sed eo rejecto, animis sese in Ægyptum converterunt, & ab Aarone petiverunt, ut sibi faceret Deos qui se antecederent. Nam Mosi illi, a quo essent ex Ægypto educti, sese nescire quid accidisset. Itaque vitulum tum fecerunt, & sacrificium statuæ peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus aversus, eos sivit prolabi ad cultum astorum, quemadmodum in vatum monumentis scriptum est. Nunquid mihi victimas, & sacrificia obtuliſtis quadraginta annis in desertis, posteri Israëlis? Annon adhibuistis tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Ramphanis? quæ vos simulacra feciſtis ad adorandum: ob quæ ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt majores nostri in desertis, sicut præscripserat is qui Mosi rationem ejus faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores una cum Josua introduxerunt, tum cum invaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum adventu exterminavit; donec ventum est ad tempora Davidis: qui usus Deo favente, voluit domicilium invenire Deo Jacobi. Solomon autem ædem ei ædificavit. Sed non in templis manufactis habitat supremus ille; quemadmodum dicit vates, Cœlum mihi sedes est, & terra pedibus est scabellum: Quam mihi vos domum extruetis, (inquit Dominus) aut quis mihi locus requietis erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo & auribus incircumcisi. Vos semper Spiritui sancto restitistis, & vos & majores vestri. Nam quem illi vatum non sunt insectati? Annon eos necuerunt, qui adventum justi prænuntiaverunt? Cujus vos modo proditores fuistis, & interfectores: qui geniorum administrationem acceptam legem non servastis. Po. Disrum-

por

por præ iracundia. Hunccine tam arroganter? St. Ecce autem, video cœlos apertos, & Filium hominis Deo ad dexteram astantem. Se. & Sc. O impudentiam! Quid eum audiamus amplius? Invadamus eum universi, ejiciamus eum ex urbe. Agite, jam lapidetur. Vos testes; vestrum est, initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. T. Nos vero perlibenter. Atque ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus. Sc. Quid cunctamini? Ferite, ferite, etiam atque etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conjicite universi. jacite grandine densius. St. Domine Jesu accipe spiritum meum. Sc. Properemus, obruamus eum lapidibus. St. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

Sent. *Veritatem impietatis loco habent rectores hujus seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum hujus mundi.*

CORNELIUS, *Act.* 10.

ARGUMENTUM.

Accersitus à Cornelio Centurione Petrus, eum de Jesu docet & in ejus nomine lavat.

Cornelius, Petrus.

AUdivi modò intus advenire eum, quem curavi accersendum. Itaque ei exeo obviam. O salve multum mi. P. Ah quid agis? surge, quid me ita accidis? Ego quoque homo sum, ne tu me divinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam sunt isti, quos hic conveniisse video? C Mei sunt cognati, & necessarii atque amici, quos hunc jussi convocari. P. Vos scitis, ut nefas sit homini Judæo hærere, aut congredi alicui extero. Sed me Deus docuit, neminem, profanum aut immundum censere hominem. Quamobrem accersitus, nihil dubitavi venire. Nunc scire velim, quam ob causam me accersiveritis. C Quarto abhinc die ad hanc horam eram jejunus, & domi meæ hora nona precationes faciebam. Ecce autem vir quidam extitit in meo

meo conſpectu, veſte ſplendida: &, Tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita eſt, tuaque miſericordia & benignitas Deo in memoria inſedit. Mitte ergo Joppen, accerſitum Simonem cognomine Petrum; (is diverſatur apud Simonem coriarium ad mare) qui ubi advenerit, colloquetur tecum. Ego continuo miſi ad te, & tu recte feciſti, quod veniſti. Nunc nos omnes in Dei conſpectu adſumus, ad audienda omnia tibi à Deo mandata. P. Reipſa comperio, nullum Deo perſonarum eſſe diſcrimen, contraque apud omnes nationes qui eum metuunt, vitamque innocenter inſtituerunt, ei eſſe acceptos. Omnium ſumma eſt in diſciplina, qua curavit erudiendos Iſtæelitas, quos lætо pacis nuntio affecit per Jeſum Chriſtum. Vos ſcitis quæ res acciderit per totam Judæam uſque à Galilæa, poſt lotionem, quam publicavit Joannes: de Jeſu loquor Nazareno, ſacro Dei numine, & potentia prædito: qui ultra citraque commeans, multa multis beneficia conferebat, omneſque ſanabat, quotquot à Vejove illo divexabantur: quippe cum Deus ei adeſſet. Et nos teſtes ſumus omnium quæ fecit cum in reliqua Judæa, tum Hieroſolymis. Quem ipſi Judæi palo affixum ſuſtulerunt, eum Deus tertio die in vitam revocavit, & manifeſto oſtendit, non vulgo, ſed nobis deſignatis divinitus teſtibus, qui quidem cibum potionemque ſumpſimus cum eo poſtquam à morte revocatus eſt. Ac munus ab eo aſſignatum habemus, ut vulgo prædicemus & teſtificemur, eum viventium eſſe mortuorumque judicem à Deo deſtinatum. Hunc omnes vates teſtantur eum eſſe, per cujus nomen veniam peccatorum conſequantur, quotquot ei confidunt. Sed quid hoc novæ rei eſt? Numine corripiuntur omnes qui me audiunt, & jam diverſis linguis loqui incipiunt. Nunquid cauſæ eſt cur minus aquâ abluantur, qui eodem nobiſcum numine afflati ſunt? abluantur, ſane nomine Domini.

Sent. *Nullius conditionis hominum non admittit Chriſtus. Apud omnes Nationes, quicunque Deum metuunt innocenterque vivunt, Deo accepti ſunt.*

CIRCUM-

CIRCUMCISI, *Act.* 11.

ARGUMENTUM.

Reprehensus à Christianis Judæis Petrus, quod cum Cornelio extraneæ gentis homine congressus fuisset, eam jam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

NOs quidem factum tuum probare nullo pacto possumus, ut libere loquamur. P. Quodnam id est tandem? C. Quod homines præputio præditos convenisti, & cum eis cibum cepisti. P. Si vobis videtur rem omnem, prout sese habet, enarrabo; vos eâ audita judicabitis. C. Placet: enarra. P. Cum in oppido Joppa oratem, visus sum mihi videre (cum essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cœlo demissum, ad me usque pervenit. Id cum attentus contemplarer, vidi quadrupedia terrestria, & feras, & reptilia, & aëreas volucres, simulque vocem audivi dicentem mihi; Age Petre, macta & vescere. Tum ego; Minime, Domine: nihil enim unquam immundum aut impurum per os meum intravit. At illa vox iterum de cœlo inquit, Quæ Deus purgavit, tu ne pollue. Idque ter factum est: & tum demum omnia in cœlum subducta sunt. Tum continuo præsto fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæsarea missi. Cum his ut abjecta omni cunctatione congrederer, divino afflatu admonitus sum. Fuerunt una mecum sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressis renuntiavit ille, ut genium domi suæ vidisset astantem & sibi præcipientem, ut mitteret Joppen homines, qui accerserent Simonem cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipsi essent & ipsius toti familiæ salutaria. Hic cum ego loqui cœpissem, illi divino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos fuimus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat; Joannem quidem abluisse aquâ, sed nos spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos, cum in Jesu

Christi

Christi Domini fidem veniſſemus: ego quis eram ut poſſem obſiſtere Deo? Ch. Jam nihil addimus? ſed gratias Deo agimus, qui etiam exteris per vim caſtigationem aditum ad vitam patefecerit.

Sent. *Imitanda eſt Petri modeſtia, qui quod divinus juſſus fecerat, ejus tamen cauſam hominibus reddere non dedignatur. Quos Deus admittit, eos repudiare nemo debet.*

RHODE, *Act.* 12.

ARGUMENTUM.

Eductus divinitus ex carcere Petrus, Chriſtianis narrat quemadmodum fuerat eductus.

Petrus, Rhode, Chriſtiani.

APerite mihi has fores aliquis. Rho. Neſcio quis pulſat oſtium: proviſo quis ſit. Pe. Ecquis mihi aperit tandem? Rho. Petrus eſt, Petrus eſt. O me felicem, O populares, ſalvi ſumus! Petrus præ foribus veſtibuli ſtat. Chri. Inſanis. Rho. Minimè vero. Agnovi ejus vocem. Chri. Genius ejus eſt. Pe. Heus, heus, an expectatis dum ego haſce effringam fores? Rho. Non auditis eum pulſantem? Chr. Aperiamus. O mirum miraculum! Túne ergo verus ades Petrus? Pe Pax ſit rebus. Audite ut me Dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices cuſtodiebar. Cumque hac nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carceremque cuſtodirent ante januam cuſtodes, ecce adeſt Genius Domini, cujus in adventu domus ſplendore illuſtrata eſt. Is me pulſato latere expergefactum, juſſit ſurgere confeſtim, continuoque mihi è manibus exciderunt catenæ. Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue ſandalia. Atque ita feci, juſſuſque amicire pallium, & eum ſequi, parebam: cùm jam egreſſus, nondum intelligerem rem veram agi, ſed mihi viſum cernere viderer. Et jam prætergreſſi primos & ſecundos cuſtodes, venimus ad portam ferream, quâ itur in urbem: quam ultrò nobis patefactam egreſſi, proceſſimus vicum unum, atque ibi me reliquit ille. Tum ego ubi

ad

ad me redii, apertè intellexi, eum à Domino missum esse ad me, ex Herodis manu, & tanta Judæi populi expectatione eripiendum. Hæc vos Jacobo & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendum est.

Sent. *Deum nulli carceres, nulla catenæ prohibent, quo minus liberet suos. Quos liberare vult Deus, tenere nemo potest.*

PHILOSOPHI, *Act.* 17.

ARGUMENTUM.

Paulus Athenis de Deo, & Christo, & resurrectione locutus, à Philosophis deridetur: à Dionysio Areopagita admittitur.

Stoici, Epicurei, Paulus, Dionysius.

POstulamusne ex te scire, quæ sit ista tam nova doctrina quam affers? Nam inaudita quædam nostris auribus affers, Jesum, nescio quem novum Deum, & alteram vitam prædicans. Hæc qualia sint, velimus ex te discere. P. Video vos animo, Athenienses, paulo superstitiosiores. Nam cum prætereiens vestra spectarem sacra, aram quoque offendi in qua inscriptum erat, *Ignoto Deo.* Eum vobis, ego Deum, quem ignorantes colitis, annuntio: Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo constant, cum sit cœli terræque Dominus, non habitat in templis manu factis: nec hominum manibus colitur, quasi ulla re egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia denique conferat: quique ductum ex unius sanguine omne hominum genus, in omni terræ solo collocaverit: quibus stata vivendi tempora, certosque inhabitandi terminos præfinit, ut suum Dominum quærerent, si forte perveſtigare & invenire eum possent: cum tamen non procul absit ab unoquoque nostrûm, cum in eo vivamus, moveamur, & simus ut quidam etiam vestrorum poetarum dixerunt, Ejus enim genus sumus. Quod si genus sumus Dei; non debemus existimare, auro, aut argento, aut lapidi, arte & industria humana cœlato, numen esse simile. At nunc omissis ignorantiæ tempo-

temporibus, Deus omnibus ubique hominibus denuntiat, ut vitam corrigant Statuit enim diem, in quo universos homines cum summa æquitate judicaturus est, per virum quendam, per quem id facere decreverat: quem dum à morte revocavit, certam ejusdem conditionis adipiscendæ spem fecit omnibus. E. Festivum nugatorem, qui hic nobis homines morti eripit! S. De hoc satis in præsentia: alias te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tuâ oratione, peregrine, ut jam nihil dubitem quin ita sit; statuique à te non discedere (si tibi molestum non est) nisi ista doctrinâ quantum satis est instructus. P. Mihi vero nihil jucundius fieri potest, quam & tecum & cum omnibus ita animatis ea communicare, quæ divinitus edoctus, passim divulgare sum jussus.

Sent. *Mundana sapientia divinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.*

LYSIAS, *Act.* 23.

ARGUMENTUM.

Comprehensus in templo Paulus à Judæis, illis eripitur à Lysia tribuno, ejusque permissu apud Judæos causam dicit. Sed illis tumultuantibus, Lysias cum virgis cædi jubet; verum, ubi civem Romanum esse cognovit, solvit.

Judæi, Lysias, Paulus, Centurio.

SUccurrite, viri Israëlitæ. Hic est homo ille qui contra populum, legem, & locum hunc omnes ubique docet. Quinetiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanavit. Al. Extrahamus eum è fano, interimamus eum. Quid expectamus? Jampridem debuit interfici. Quod si factum esset, has turbas evitassemus. Al. Vapula, homo seditiose Hic nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. Al Desinamus hunc verberare, populares: nam video huc venire Tribunum cum militibus. L. Unde tam subito tanta orta est seditio? Eho! hic-

cine in causa est? Comprehendite hunc, milites, & ei injicite catenas: Quisnam est? Aut quid fecit? Tacete, clamosi homines. Possumne ex vobis scire, quidnam commiserit? Alius aliud, nescio quid clamat. Nihil intelligo. Abducatur in castra. Quæ (malum!) hæc tanta violentia est? Hic jam credo, opprimemur in turba. J. Interime eum. P. Licetne mihi te alloqui? L. Scisne Græce? Non ne tu es Ægyptius ille, qui superioribus diebus concitata seditione, eduxisti in sylvas illa quatuor millia hominum sicariorum? P. Ego homo sum Judæus Tarsensis, civis non obscuræ Ciliciæ civitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. L. Permitto. P. Audite meam hanc ad vos defensionem, fratres & patres. Ego homo Judæus sum, Tarsi in Cilicia natus, & in hac urbe educatus ad pedes Gamalielis, patriis legibus accurate institutus, & Dei cupidus, quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc vivendi viam sum capitaliter insectatus, viros simul & mulieres constringendo, & in carcerem conjiciendo. Testis est mihi pontifex, totusque senatus, à quibus etiam epistolas ad fratres acceperam, & Damascum proficiscebar, eos quoque qui ibi essent, vinctos Hierosolymam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente de cœlo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad terram, vocem audivi dicentem mihi. Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Quis es, domine? Atque ille: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu insectaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audiverunt alloquentis me. Tum ego: Quid agam, Domine? Et Dominus, Surge, inquit, & proficiscere Damascum, ibi tibi dicentur omnia quæ te facere statutum est. Cumque præ lucis illius splendore non viderem, manu ductus à meis comitibus, perveni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi convenienter vivens, testimonio omnium illic habitantium Judæorum, venit ad me, & astans mihi, Saule frater, inquit, aspice. Cumque ego eodem

emporis vestigio in eum intuitus essem, Deus patrum nostrorum, inquit ille, destinavit te ad cognoscendam ejus voluntatem, & ad justum videndum, vocemque ex ejus ore audiendum: quoniam testis ei futurus es apud omnes homines, earum rerum quas & videris & audiveris. Et nunc quid cunctaris? Agedum abluere, & invocato Domini nomine peccata tua elue. Reverso autem mihi Hierosolymam, & in templo oranti accidit, ut, extra mesum raptus, viderem eum dicentem mihi; Propera, & Hierosolymâ celeriter exi: non accipient enim tuum de me testimonium. Cui ego, Domine, inquam, sciunt ipsi ut ego solitus sim in custodiam dare, & per collegia virgis cædere eos qui tibi confiderent: utque, cum tui testis Stephani sanguis effunderetur, ego adessem, & ejus neci consentiens, vestimenta custodirem eorum qui eum interficiebant. Tum ille, Vade, inquit: nam ego te ad procul remotas gentes amandabo. Ju. Tolle istum ex orbe terrarum: neque enim convenit eum vivere. L. Nihil unquam tale vidi. Necesse est gravioremaliquam esse causam quæ universum populum in hunc commoveat. Neque enim ità clamarent, & vestes discinderent, pulvereque in aërem jacerent. Hæc non solent sine maxima causa fieri. Milites, intromittite eum in castra, & virgis cogite causam fateri. propter quam ita in eum clametur. C. Fiet. Dispolietur jam, & funibus deligetur. P. Licetne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? C. Vide quid agas, Lysia: nam hic homo Romanus est. L. Itane? Adibo eum, Dic mihi, esne Romanus? P. Etiam. L. Ego ipse magno pretio in istam civitatem susceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desistite milites: jam satis superque factum est.

Sent. *Iniqui homines veritatem vi opprimere conantur. Pellitur è medio sapientia, ubi vi res geritur. Romana civitas plus habet authoritatis apud homines, quam Christiana. Sic fit & hodie. Si ejus prapotentis civitatis aut principis authoritate commenderis, locum ubique invenies: sin nihil nisi justitiam habeas, vilissimus eris.*

ANANIAS, *Act.* 23.

ARGUMENTUM.

Paulus vinctus Ananiam pontificem acerrimè reprehendit, ut exlegem. Deinde dicens se ſperatæ reſurrectionis reum, Phariſæos & Sadducæos inter ſe committit, & ab illis adverſus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Aſſiſtentes, Lyſias, Sadducæi, Phariſæi.

FRatres, ego ad hoc tempus, Deo conſcio, optimè mihi conſcius fui. An. Percutiatur ei os. P. Percuſſurus eſt te Deus, paries incruſtate. Ergò tu ſedes, ut de me ex lege judices; & contra legem jubes me pulſari? Aſſ. Pontifici Dei convitiaris? P. Neſciebam, fratres, eum eſſe pontificem. Scriptum eſt enim; Principi populi tui ne maledicito. Verum audite, fratres, qui in hoc concilio adeſtis. Ego Phariſæus ſum, Phariſæi filius, ſperatæ reſurrectionis mortuorum reus ſum. S. Lepidum nugatorem! hoc ſe modo evadere poſſe ſperat. Ph. Non malè loquitur: nihil in eo mali video. Quod ſi Spiritus cum eo locutus eſt, aut aliquis Genius; nè Deo repugnemus. S. Ideo eum defenditis vos, quia ſe vobiſcum ſentire clamat. Ph. Nos eum ideo defendimus, quia defenſione dignus eſt. Quid enim commiſit? Vultis opprimere inſontes? S. Imo vos vultis tueri ſontes? L. Videndum nobis eſt, ne hic ab iſtis diſcerpatur. Tu jube huc deſcendere exercitum, ut eis eripiatur, & in caſtra abducatur.

Sent. *Injuſtus judex, incruſtatus paries. Piis proſunt interdum adverſariorum inter ſe controverſiæ, quemadmodum inter ſe rixantibus canibus evadunt homines. Si quando tuetur ſimulator pium, id magis ſui, quam æqui amore facit.*

NEPOS PAULI. *Act.* 23.

ARGUMENTUM.

Lysias à Pauli nepote de Judæorum in Paulum conjuratione certior factus, copias parandas curat, qua Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lysias, Nepos Pauli.

PAulus, is qui est in vinculis, me evocatum rogavit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. L. Cedo mihi manum, adolescentule. Dic mihi hîc in occulto quid habeas quod velis mihi enuntiare. N. Judæi constituerunt petere à te, ut cras in concilium educas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quæsituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese devoverunt, si vel comederent, vel biberent, quin eum interfeciſſent. Et nunc parati tuum mandatum expectant. L. Laudo te, quod me scite admonuisti. Discedes hinc, & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonstravisti. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducentos, qui Cæsaream proficiscantur, & equites septuaginta, hastatosque ducentos, ad horam tertiam noctis; & jumenta adhibete, ut eo impositum Paulum ad Felicem prætorem per ducant. Ego ad eum epistolam scribam.

Sent. *Ficti homines piis pertinacissimè insidiantur. Sæpe minus est in gentilibus iniquitatis, quam in iis qui se Dei populum gloriantur.*

TERTULLUS, *Act.* 24.

ARGUMENTUM.

Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem differt in adventum Lysiæ tribuni, Paulumque jubet remissius custodiri.

Felix præses, Tertullus orator, Paulus, Concio Judæorum.

ADest hic reus ille Paulus, Anania pontifex, & vos seniores: superest ut vester orator accuset. T. Quod maxima pace per te fruimur, quodque tuâ prudentiâ hæc provincia recte administratur, nobis omnino gratissimum est, optime Felix, & agimus gratias quas possumus maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, quæso ut nos pro tua æquitate paucis audias. Invenimus hominem hunc pestilentem & seditiones omnibus ubique terrarum Judæis concitantem, ac sectæ Nazarenorum principem, eousque ut etiam fanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum voluimus ex nostra lege judicare. Sed intercessit Lysias Tribunus, eumque magnâ vi è manibus nostris eripuit, ac jussit ut ejus accusatores apud te adessent. Ex quo quidem Lysia poteris, si quærere voles, certior fieri de omnibus criminibus de quibus nos hunc insimulamus. Atque hæc ita se habere, testis est universa Judæorum, quos adesse vides, concio. C. Ita est. P. Licetne mihi causam dicere? F. Licet. P. Equidem eo confidentius pro me dico, quod scio te multos jam annos huic genti jus dicere: ut possis intelligere, me non plures duodecim compleviſſe dies, ex quo Hierosolymam ad divinum cultum concessi. Neque vero me in templo invenerunt cum aliquo colloquentem, aut vulgi seditionem facientem, neque in collegiis, neque oppidatim: nec me eorûm possunt convincere, de quibus accusant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex institutione, quam sectam dicunt, Deum colere patrium, fidemque adjungere omnibus quæ in disciplina nostra & vatibus scripta extant: tantumque mihi de Deo spondere, ut exploratum habeam, mortuos tum bonos, tum improbos, aliquando revicturos: id quod ne ipsi quidem non sperant. Atque equidem in id incumbo, ut rectam conscientiam Deo semper hominibusque probare possim. Veneram autem post annos complures, ut muneribus egestatem nonnullorum meorum

tum populatium allevarem, ac ferta libarem: cum me expiatum offenderunt in fano, nulla cum turba, aut tumultu, quidam ex Asia Judæi; quos oportebat apud te præsto esse, & acculare, si quid in me haberent. Aut etiam hi, si quod deprehenderunt in me crimen, dicant sane, dum adsto in concilio. Nisi forte criminosa est una hæc vox quam inter eos sic clamavi: Ego hodie à vobis reus agor defensæ mortuorum resurrectionis. F. Jam finem facite. Cum Lysias Tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Interea tu Centurio Paulum custodi, ita ut remissius habeatur: neve aliquis necessariorum ejus aditu aut famulatu prohibeatur.

Sent. *Veritatis professionem, seditionem interpretatur calumnia. Calumniatores modo emeutiendo, modo torquendo, nihil candide dicunt. Calumniatoribus calumnia impune est, insontibus innocentia non item. O judices, ubinam dormit lex talionis?*

FESTUS, *Act.* 25, & 26.

ARGUMENTUM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit: in quâ de sua legatione, mortuorumque resurrectione disserit. Festus præses eum insanum appellat. Agrippa insontem judicat.

Festus præses, Agrippa rex, Paulus.

VIdetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri qui hic adestis, de quo omnis me Judæorum multitudo, tum Hierosolymis, tum hic interpellavit, clamans, indignum esse eum vivere amplius. Ego vero cum comperirem nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum provocavisset, statui mittere: & tamen quid certi de eo scribam ad dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut re disquisitâ habeam quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinctum; neque crimina, quæ ei im-

imponuntur, significare. A. Liberum est tibi pro te ipso dicere. I. Quod omnia, de quibus à Judæis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus, hominem Judaicarum consuetudinum atque controversiarum vel in primis peritum, equidem beatum me existimo. Quamobrem oro te ut me æquo animo audias. Ac meam quidem ætatem ab ineunte ætate vitam (principio enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) nôrunt omnes Judæi, jam diu scientes (modo velint fateri) me vixisse Pharisæum, quæ exactissima nostræ religionis secta est. Et nunc hic sto reus speratæ præstationis eorum, quæ majoribus nostris à Deo promissa sunt: quo quidem se perventuras duodecim tribus nostræ, Deum noctes dieſque assiduè colendo sperant. De hac spe, rex Agrippa, à Judæis accusor. Itane verò incredibile apud vos judicatur, à Deo mortuos excitari? Equidem statueram multa mihi contra Jesu Nazareni nomen esse facienda: itáque feci Hierosolymis, multosque sanctos per potestatem quæ mihi à pontificibus permissa erat, in carceres concluſi, & capite meâ sententiâ damnavi. Quin eos per omnia collegia tormentis sæpe cogebam nefaria dicere; jamque immodicè in eos furens, persequebar etiam ad exteras urbes. Cumque aliquándo proficiscerer Damascum, cum potestate mihi à pontificibus permissa, die medio, rex, in itinere vidi de cœlo solis splendore majus lumen, quod me meosque comites circumfulsit. Cumque omnes ad terram corruissemus, vocem audivi affantis me, & Hebræo sermone dicentis, Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego, Quis es, inquam, Domine? Ego sum, inquit ille, Jesus, quem tu infestas. Verum surge, & consiste in pedes. Nam eo tibi apparui, ut te, ministrum & testem constituam eorum quæ vidisti, quæque tibi demonstrabo, vindicando te à populo & gentibus ad quas te nunc mitto, ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lucem, & ex Satanæ potestate ad Deum se convertant, & ita peccatorum veniam consequantur, & ad eandem cum

eis

eis ſortem perveniant, qui, quia in fidem meam venerunt, ſancti facti ſunt. Nec ego, rex Agrippa, cœleſti viſioni non fui dicto audiens: quin primum eis, qui Damaſci erant, & Hieroſolymis, perque omnem Judææ regionem, nec non ipſis gentilibus, correctionem vitæ denuntiarem, & exhortarer, ut ad Deum ſeſe converterent, & vitæ correctionem factis oſtenderent. Hac me cauſa Judæi in fano comprehenſum, conabantur interficere. Sed divino præſidio ad hunc uſque diem ſteti, parvos juxta ac magnos commonefaciens, neque quicquam dicens extra ea, quæ tum cæteri vates tum Moſes futura antè denuntiaverunt: Chriſtum videlicet eſſe mortem paſſurum, primumque ex mortuis in vitam revocatum, lucem populo & gentibus nuntiaturum. F. Inſanis, Paule: Nimiæ te literæ ad inſaniam redigunt. P. Non inſanio, optime Feſte: ſed veracis & ſobrii hominis verba profero. Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut quem nihil horum latere putem: neque enim in tenebris geſtum eſt. Crediſne, rex Agrippa vatibus? Credis, ſcio. A. Propemodum mihi perſuades, ut Chriſtianus fiam. P. Deus faciat, ut non propemodum, ſed planè non ſolum tu, ſed etiam omnes qui me audiunt hodie, fiant tales, qualis ego ſum; exceptis his vinculis. F. Surgamus: diſcedamus hinc. Hic homò mihi videtur nihil morte dignum aut carcere commiſiſſe. A. Poterat abſolvi, niſi provocaviſſet ad Cæſarem.

Sent. *Vera ſapientia ſtultorum judicio inſania eſt. Licet interdum ex calumniatorum mente magis quàm verbis crimina diluere. Neque enim nominatim accuſabatur Paulus de reſurrectione mortuorum: ſed cum eſſet in ipſius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiam reſurrectio, ſervivit non injuſtè cauſa ſua.*

JUDEX, *Matt.* 25.

ARGUMENTUM.

Chriſtus in ultimo adventu ſuo de bonis maliſque ſententiam pronuntiat.

Jeſus

Jesus judex, Dextri, Siniſtri.

VEnite, beati Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum eſurirem, dediſtis mihi comedere; cum ſitirem, bibere; hoſpitem me accepiſtis, nudum veſtiviſtis, ægrum viſitaviſtis, in cuſtodiam datum inviſiſtis. D. Domine, quando te vidimus eſurientem, ut aluerimus? aut ſitientem, ut potum dederimus? Quando autem hoſpitem, ut acceperimus? aut nudum, ut veſtiverimus? Quando ægrum aut in vinculis, ut inviſerimus? Je. Credite, mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum feciſtis, mihi feciſtis. Vos autem abite à me, execrabiles, in ignem æternum, Vejovi, ejuſque geniis paratum: qui me neque eſurientem cibo, neque ſitientem potione refeciſtis; hoſpitem non ſuſcepiſtis, nudum non veſtiviſtis, infirmum & in carcerem conjectum non inviſiſtis. S. Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neque ſubvenimus? Je. Credite mihi, quatenus horum minimo non feciſtis, mihi non feciſtis.

Sent. *Pro ſuis quemque factis remunerabitur Chriſtus. Quod cuivis Chriſtianorum fit, id ipſi Chriſto fit.*

FINIS.

Decem Dei præcepta, & alia deinceps ſequentia quæ ad rel. pub. inſtitutionem pertinent, ex Exod. cap. 20. *& reliquis.*

DEus hæc omnia Iſraëlitis ad hunc modum effatus eſt. Ego ſum Jehova Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio ſervitutis Ægyptiæ.

I. Deos alios nullos, præter me, habeto.

II. Simulacrum ullius rei, quæ extet aut ſupra in cœlo, aut infra in terra, aut in aquis ſub terra, ne facito, néve ea venerator, néve colito. Nam ego ſum Jehova Deus tuus, Deus impatiens ſocii, qui parentum culpam etiam in liberos perſequor, vel ad tertiam uſque quartamque ſtirpem oſorum mei; elementiaque utor ad milleſimam uſque ſtirpem erga mei amantes, meaque præcepta conſervantes.

III. Jehovæ Dei tui nomen inaniter né adhibeto: neque enim ſinet impunitum Jehova, qui ejus nomen inaniter adhibuerit.

IV. Diem Sabbati ſancte agere memento. Sex diebus agito, tuaque opera omnia patrato: Septimo autem die, quod Jehovæ Dei tui Sabbatum eſt, nullum opus facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus ſervus, aut ancilla, neu tuum jumentum, neu apud te degens peregrinus. Nam cum ſex diebus feciſſet Jehova cœlum, terram, mare, quæque in eis ſunt omnia, feriatus eſt die ſeptimo: qua de cauſa Jehova diem Sabbati fauſtum ſacrumque fecit.

V. Parentem

V. Parentem utrumque honorato, ut diu ætatem producas in terra, quam tibi Jehova Deus tuus donat.

VI. Ne hominem occidito.

VII Ne adulterato.

VIII. Ne furator.

IX. Falsum testimonium contra alterum ne dicito.

X. Alterius domum nè concupiscito: alterius uxorem ne concupiscito; neve servum, aut ancillam; neve bovem, aut asinum: nihil denique quod sit alterius.

Hic universus populus, visis fragoribus, fulgetris, tubæ sonitu, & montis fumo, perterriti abscedere, & procul stantes à Mose petere, ut ipse eis audientibus loqueretur, non Deus, ne emorerentur, Quibus Moses. Ne metuite, inquit: nam ad vos tentandos venit Deus, utque vos ejus timor ob oculos propositus à peccando deterreat. Igitur procul stante populo accessit ad illam caliginem ubi Deus erat. Et Jehova Mosi sic fatus est: Commemorato Israëlitis, ut me secum de cœlo viderint loquentem, ne præter me deos sibi argenteos aut aureos fabricentur. Sed mihi cæspitium altare fiat, in quo solida sacrificia & pro salute balantibus bubusve faciatis, quocunque in loco mei nominis monumentum posuero, ibi vos auditurus, & prosperaturus. Quod si mihi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excitatote: nam id ferramenta admovendo profanaretis. Neve per gradus ad meum altare ascenditote, ne in eo obscœna vestra appareant.

Hæc autem eis jura propones: Si emeris servum Hebræum, sex annos servito; septimo autem anno manumittitor gratuito. Si cœlebs venit, cœlebs manumittitor: sin maritus, uxor cum eo manumittitor: Si Dominus ei uxorem dederit ex qua filios aut filias procreaverit, fœmina & nati domini sunto: ipse solus manumittitor. Quod si servus, captus amore sui domini, & uxoris & filiorum, noluerit manumitti, eum dominus ad recuperatores adducito,

autem ſubulâ perforato, & ille ei perpetuum ſervito.

Si quis filiam ſuam vendiderit in famulatum, ea ne ſervorum in morem manumittitor. Si ea domino diſplicebit, nec is eam deſponderit, redhibeto. In extraneam gentem emancipandi poteſtas ne eſto, quia eam affecit ignominia. At ſi eam filio ſuo deſtinaverit, eodem jure cum ea quo cum liberis agito. Si aliam duxerit, hanc victu, veſtitu, congreſſu ne fraudato. Si tria hæc ei non confecerit, manu mittitor gratis ſine pretio.

Qui hominem pulſaverit, ſi is mortuus fuerit, capitale eſto. At qui non captaverit, ſed in eum forte fortuna incurrerit, ſtatuam vobis locum, quo confugiat. At ſi quis alterius necem per dolum de induſtria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abſtrahitor.

Qui patrem aut matrem pulſaverit, capitale eſto.

Qui hominem clepſerit, eumque vendiderit, aut is apud eum inventus fuerit, capitale eſto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis pœna eſto.

Si quis alterum orta contentione percuſſerit lapide, aut pugno: ſi ille non fuerit mortuus, ſed in lecto decubuerit: ſi ſurrexerit, & foras baculo innixus iverit, percuſſor ſine fraude eſto, tantum illius cubatum & medicationem præſtato.

Si quis ſervum ſuum aut ancillam baculo percuſſerit, ſi præſens mors ſecuta fuerit, tenetor. Verum ſi unum aut alterum diem ſuperſtes fuerit, ne tenetor, quoniam pecunia ejus eſt.

Si qui dimicando mulierem gravidam vulneraverint, & abortum intulerint: ſi pernicies non fuerit, ad æſtimationem mariti mulieris mulcta eſto, & ad eam rem arbitri ſunto. Sin autem pernicies fuerit, vitam pro vita penſito, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, ſugillationem pro ſugillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis ſervi ſui aut ancillæ oculum pereuſſerit, eumque corruperit, eum manumittito pro oculo. Et ſi ſervi ſui aut ancillæ dentem decuſſerit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virum aut fœminam cornu petiverit, & is mortuus fuerit: bos lapidator, ejus cano ne comestor, dominus bovis impunitus esto. At si bos antea fuerit petulcus, & ejus dominus admonitus fuerit, neque tamen custodierit, si virum aut fœminam occiderit: & bos lapidator, & ejus dominus morte plectitor. Sin ei mulcta imponetur, tantum vitæ suæ pretium dato quantumcunque ei fuerit impositum. Sive puerum petiverit, sive puellam, idem juris esto. Si servum petiverit bos, aut ancillam, argenti triginta sicli domino solvuntor, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit vel demiserit, nec obduxerit, & eo deciderit bos aut asinus; autor fossæ præstato, argentum domino illius solvito, ipse mortuum habeto.

Si cujus bos alterius bovem vulneraverit, & ille mortuus fuerit, bovem vivum vendunto, & ejus prætium dividunto, & mortuum etiam dividunto. Aut si notum fuerit, bovem antea esse petulcum, neque eum dominus ejus custodiverit, bovem bove pensato, ipse mortuum habeto.

Si quis bovem, pecusve clepserit, mactaveritque, aut vendiderit, quinque boves pro uno reddito, & quatuor balantes pro una.

Si fur in furripiendo deprehensus, ictus fuerit, & inde mortuus, homicidii pœna ne esto, nisi orto sole; tum homicidii pœna esto. Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditor pro suo furto.

Si depreher sum fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ovis, capra vivens, duplum reddito.

Si quis emisso pecore comparaverit fundum aut vineam alterius damnum, sarcito de optima parte fundi sui, aut vineæ.

Si in spinas immissus ignis, metam aut segetem, aut messem corruperit; autor ignis detrimentum præstato.

Si quis apud alterum, argentum suppellectilemve deposuerit, idque de illius domo surreptum fuerit; si fur deprehensus fuerit, duplum reddito. Sin autem

autem fur non deprehenſus fuerit, tum dominus domus ad recuperatores vocator, ni rem alterius interverterit. Quacunque in re crimen ſtatuetur, in bove, in aſino, in ove, in capra, in veſte, quæcunque res erit amiſſa, quæ cuja dicatur, cauſa amborum ad recuperatores defertor: utrum condemnaverint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei, aſinum, bovem, ovem, capram, aut quodvis pecus commiſerit; ſi id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, jus jurandum Jehovæ interponitor, illum rem alterius ad ſe non avertiſſe, eamque ſatisfactionem dominus rei accipito, neque fiduciarius rem reddito.

Quod ſi ei furto ablatum fuerit, damnum præſtato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, teſtem exhibeto, neque raptum præſtato.

Si quis quid ab altero utendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei abſente; damnum præſtato. At præſente, ne præſtato, ſi conductitium & pretio addictum erat.

Si quis virginem non ſponſam pellexerit, & cum ea concubuerit, eam ſibi in matrimonium dotato.

Si puellæ pater eam locare illi nolet, argentum pendito, ut fert dos virginum.

Sagas vivere ne ſinitote.

Quicunque rem habuerit cum beſtia, capitale eſto.

Qui diis ſacrificaverit, ſacratus intereat, niſi uni Jehovæ.

Peregrinum ne premito, neve angito: nam peregrini fuiſtis in Ægypto.

Viduam nullam, aut pupillum premito: ſi preſſeris, cum ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, iratuſque ferro vos trucidabo, eruntque veſtræ conjuges viduæ, & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tecum verſanti pecuniam mutuaveris, ne te ei fœneratorem præbeto, ne ei uſuram imponito.

Si alterius veſtem in pignus acceperis, ante ſolis occaſum reddito: nam id unum habet operimentum, eum cuticulæ amictum, in quo recubet: quid

si apud me questus fuerit, exaudiam, ut sum misericors.

Magistratui ne maledicito, nec eum exectator qui est in tua natione princeps.

Fruges & liquorum tuum nè avertito.

Primogenitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bobus & blantibus facito: Septem dies cum matre sua esto, octavo die id mihi dato.

Præstatote vos mihi puros homines: & carnem in agro discerptam nè gustatote, sed ad canes projicitote. Auditionem falsam ne accipito.

Societatem cum impio ne coito, ut sis testis injurius. Multitudinem in vitio ne sequitor, néve in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si adversarii tui bovem, asinumve offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui asinum videris oneri succubuisse, ne ei auxilium denegato, sed opitulator.

Inopis tui jus in lite ne depravato.

A re falsa abesto. Insontem & justum ne interficito: nam ego iniquum non absolvam.

Neve donum accipito: nam donum cæcat etiam perspicaces, bonorumque virorum orationem pervertit. Peregrinum ne vexato: scitis enim vos quæ sit mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis in Ægypto.

Sex annos arvum tuum conserito, ejusque proventum percipito: at septimo intermittito, remittitoque ad cibatum egenorum popularium tuorum, & (si quid illis superfuerit) bestiarum terrestrium. Idem in vinea & oliveto facito.

Sex diebus opus tuum parato: at septimo feriator, ut requiescat bos tuus, asinusque, utque respiret natus ancillæ tuæ peregrinusque.

Omnia quæcunque dixi vobis servatote.

Nominis alienorum deorum memoriam ne usurpato, nève in ore habeto.

Tribus temporibus in anno mihi festa agito. Azymalia servato, perque septem dies azymis vescetis (ut præcepi tibi) statuto tempore mensis verni, quia in

in eo emigrasti ex Ægypto. Ergo coram me vacuè nè apparento: Item messalia primitivarum frugum operis tui, quas in agro severis. Item conditali in exitu anni, ubi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotannis omnes tui mares in conspectum Domini Jehovæ sistuntor.

Cum meæ victimæ sanguinem, eam mactando, effundes, fermentum ne habeto.

Mei festi adeps in posterum diem ne pernoctato.

Principium primitivarum frugum tui fundi in ædem Jehovæ tui inferto.

Hœdum in sanguine matris suæ ne coquito.

FINIS.

DIALOGORUM SACRORUM LIBER PRIMUS.

CATALOGUS.

Adamus.	Pag. 1
Cainus.	5
Lotus.	ibid.
Abrahamus.	10
Ephron.	11
Rebecca.	13
Idumus.	15
Venator.	ibid.
Jacobus profugus.	17
Laban.	18
Jacobus redux.	20
Josephus venditus.	21
Josephus captivus.	23

Josephus conjector. 24
Josephus agnitus. 26
Moses expositus. 28
Dumus. 30
Vitulus. 32
Conquerentes. 33
Calebus. 34
Balaamus. 37
Transjordani. 38
Rachaba. 39
Gabaonitæ. 41
Josua. 42
Iael. 44
Gedeon triturans. 45
Gedeon. Ibid.
Jephtha. 48
Rutha. Ibid.
Boozus. 50
Discalceatus. Ibid.
Samson. 52

Liber II.

Elis. 53
Saulus. 54
Samuel. 55

Sor-

Sortilegium. 57
Obedientia. 58
Goliathus, 59
Jonathan. 62
Novilunium. 64
Achimelechus. 65
Doegus. 66
David latitans. Ibid.
Abigail. 68
Abiſæus. 70
Phœbas. 72
Achis. 73
Amalechita. 74
Nathan. 75
Thecuana. 76
Semeis, 78
Achitophel. 79
Abſalomus. 80
Berzelæus. 83
Bethſaba. Ibid.
Solomon. 85
Roboamus. 86
Sarepthana. Ibid.
Elias. 87

Michæas

Michæas. 91
Sunamitis. 93
Naaman. 94
Hazael. 97
Jehus. Ibid.
Joas. 99
Jonas. 100
Rabſaces. 103
Ezechias. 104
Jeremias. 106
Ananias. 108
Sedecias. 110

Liber III.

TObias. 112
Aſmodæus. 116
Raguel. 117
Tobæus. 119
Raphael. 120
Achior. 121
Juditha. 124
Olofernes. 126
Virago. 129
Suſanna. 132
Chaldæi. 133

Daniel

Daniel. 135
Fornax. 137
Balsasar. 140
Haman. 142
Artaxerxes. 143
Nehemias. 144
Veritas. 145

Liber IV.

Maria. 149
Baptista. 150
Nathanael. 151
Nicodemus. Ibid.
Samaritana, 153
Centurio. 155
Piscatores. Ibid.
Simon. 156
Iairus. 157
Philippus. 158
Pans. 159
Præpositeri. 161
Chananæa. 163
Fermentum. Ibid.
Claviger. 164
Lunaticus. 165

Lapidantes.	166
Cæcus natus.	169
Renovalia.	172
Thomas.	173
Lazarus.	174
Repudium.	175
Dives.	176
Dives immiſericors.	178
Filii Zebedæi.	Ibid.
Vinitores.	179
Denarius.	181
Sadducæi.	182
Petrus.	183
Pilatus.	186
Barrabas.	187
Simon.	188
Linguæ.	189
Claudus.	191
Primates.	194
Gamaliel.	195
Stephanus.	196
Cornelius.	200
Circumciſi.	202
Rhode.	203

Thi-

Philosophi. 204
Lysias. 205
Ananias. 208
Nepos Pauli. 209
Tertullus. Ibid.
Festus. 211
Judex. 213

FINIS.